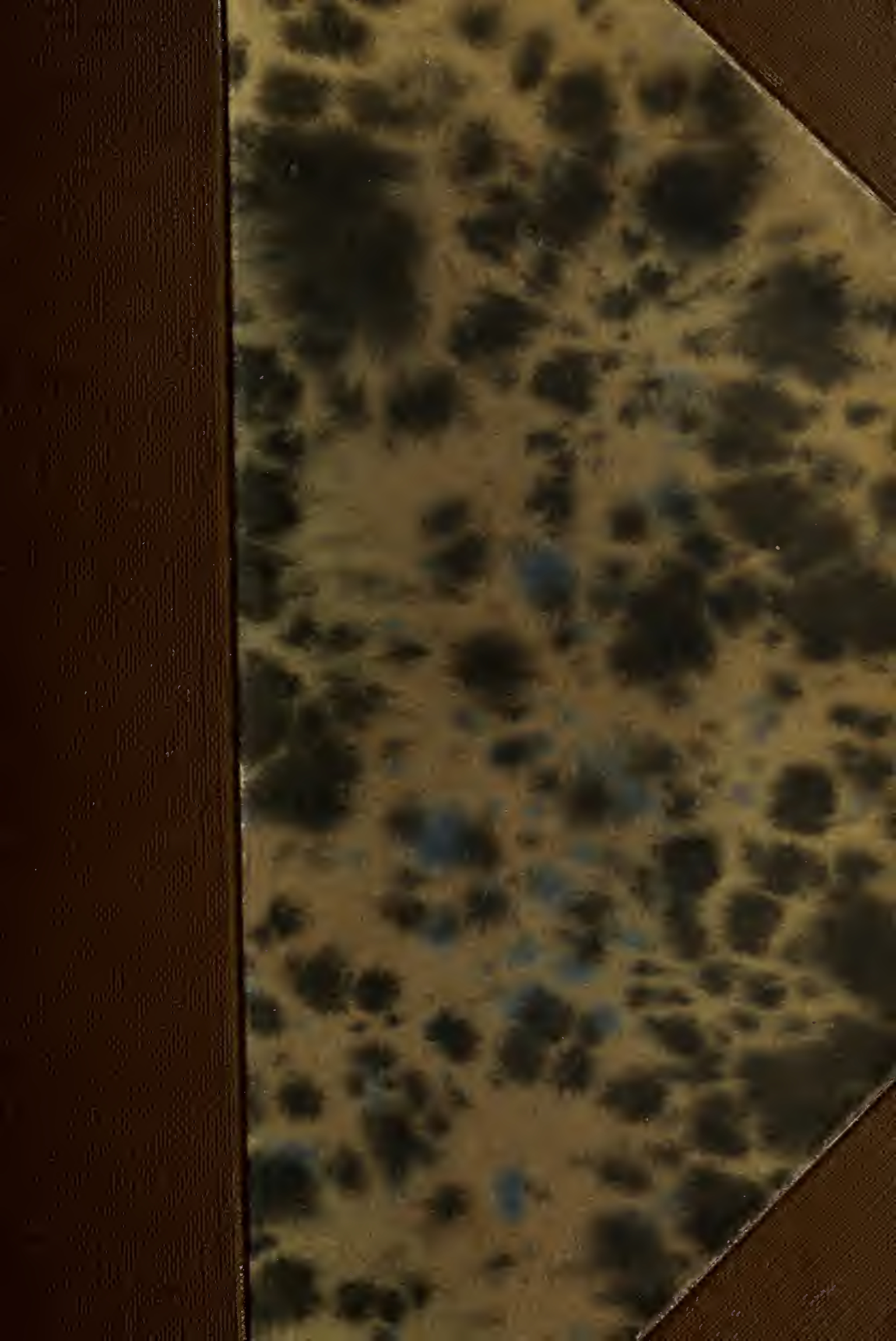

DUKE
UNIVERSITY

LIBRARY

AMALIA VON HELVIGS BREF

TILL

ATTERBOM

UTGIFNA AF

HEDVIG ATTERBOM-SVENSON

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/breftillatterbom00helv

AMALIA VON HELVIGS BREF
TILL ATTERBOM

Amalia von Helvig, f. von Imhoff.

Efter en målning i Wittumspalais.

AMALIA VON HELVIGS BREF

TILL

ATTERBOM

UTGIFNA AF

HEDVIG ATTERBOM-SVENSON

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1915

831.69
H485B

FÖRORD.

Amalia v. Helvigs bref till Atterbom ha efter skaldens död förvarats hos hans dotter Hedvig och hennes make, marinöfverdirektören G. W. Svenson, samt efter deras bortgång, hos mig. Egentligen var det först min afsikt, att endast utgifva de tyska originalbrefven i Tyskland. Men under arbetet med afskrifningen och ordnandet af desamma i och för tryckning, erhöll jag många förfrågningar om ej brefven äfven skulle utkomma på svenska, och så uppstod tanken på att öfversätta dem, då intresset för Amalia v. Helvig tycktes vara ganska stort här. — Att öfversätta bref är dock en mycket ansvarsfull uppgift. Det gäller, att ej vid omklädnaden i annat språk, på något sätt förvanska brefvens innehåll eller den anda hvari de äro skrifna, ej heller bör man låta bref, skrifna för nära hundra år sedan, framträda i alltför modern språkdräkt. Min sträfvan vid öfversättningen har varit att samvetsgrant försöka uppfylla dessa fordringar — om det i någon mån lyckats mig, vore det särdeles glädjande. — Inga uteslutningar ha gjorts, med undantag af några få ställen, där Amalia, utan att nämna namn syftar på en del för henne och Atterbom gemensamma bekanta

och förhållanden, hvilka, då man tyvärr ej har Atterboms svar, förefalla alltför oförståeliga. En oersättlig förlust är att Atterboms bref till Amalia ej hittills kunnat uppspåras.[1] Ett enda bref från honom meddelas i denna brefsamling. Det återfinnes i Henriette v. Bissings »Das Leben der Dichterin Amalie v. Helvig». Huruvida detta bref är återgifvet i sin helhet, vet man icke. Någon dato är ej angifven, men har jag försökt inpassa detsamma där det synes mig höra till. Föröfrigt har jag sökt, att till någon ringa del utfylla bristen på meddelanden från Atterbom till Amalia, genom utdrag af hans bref till andra, hans resebref, noter m. m. — dock — denna brist kan icke genom några bemödanden fyllas. — Ett bref från Louise v. Imhoff ingår i denna samling, emedan det medföljde (och delvis kompletterar) Amalias långa bref från Putbus (Rügen).

Den inledning, som följer, har endast för afsikt, att för dem, som ej känna det förut, meddela några biografiska data, jämte ett kort sammandrag af några viktigare punkter i Amalias lif, till och med år 1816 då brefväxlingen börjar. Vid berörandet af Amalias barndom och tidigare ungdom, har jag helt och hållet följt den nyssnämnda lefnadsteckningen af Henriette v. Bissing, »Das Leben etc.». Denna far väl, i allt som afser Amalias tyska förhållanden och vänner, anses fullt tillförlitlig. Hvad däremot beträffar Amalias vistelse i Sverge, svenska förhållanden och hennes svenska vänner, är boken ganska otillförlitlig, ja — i många fall rentaf missvisande. Detta sagdt med all möjlig aktning för den älskliga författarin-

[1] Det går olika rykten om hvar dessa och andra svenska bref tagit vägen. Ett säger att general v. Helvig bränt upp dem, ett annat att Amalias äldste son Bror, som alltid behöfde pengar skulle ha sålt dem — ovisst huru mycket sanning som ligger häri.

nan, som alldeles omedvetet, genom bristande kunskap om dessa saker, gjort en del misstag.[1]

— För korthetens skull upprepas ej alltid vid noter o. d. hela boktitlar, utan t. ex. i stället för Bissings »Das Leben der Dichterin Amalie v. Helvig» endast Bissing, eller Bissing, Das Leben etc. och i stället för Atterboms »Minnen från Tyskland och Italien» står oftast »Atterboms resebref» eller »Reseminnen» o. s. v. Det tyska ordet »Gemüth» är ej alltid öfversatt, utan står ibland kvar, då detta ords fullkomliga innebörd, egentligen, åtminstone med ett svenskt ord, ej kan öfversättas, utan får omskrifvas med flera.

Till dem som visat vänligt intresse, gifvit upplysningar m. m. frambär jag härmed mina hjärtliga tacksägelser. Särskildt får jag då nämna, Friherrinnan Tosca v. Bissing i Marienfliess[2], som bl. a. skänkt mig originalet till det porträtt af Louise v. Imhoff[3] (en sepiamålning af Amalia v. Helvig 1816), som förekommer i denna bok — samt Fröken Maria Rassow i Weimar.

Stockholm, September 1915.

Hedvig Atterbom-Svenson.

[1] Här erinras om att Henriette v. Bissings bok »Das Leben der Dichterin Amalie v. Helvig» utkom redan år 1889, således många år innan »Malla Montgomery-Silfverstolpes memoarer» gafs ut. Detta senare memoarverk innehåller en hel del meddelanden om Amalia v. H:s vistelse i Sverge som förut voro obekanta.

[2] En dotter till Henriette v. Bissing, f. v. Kloch, och dotterdotter till Amalia v. Helvigs syster Louise v. Imhoff, gift med Baron v. Kloch.

[3] Porträttet framställer Louise i grekisk dräkt, såsom måladt efter en skulptur, möjligen som »Irene» i Amalias »Die Schwestern von Corcyra».

Inledning.

Amalia von Helvig, född von Imhoff, kom till världen i Weimar, d. 16 augusti 1776. Hennes föräldrar voro: Friherre Carl v. Imhoff till Mörlach och dennes andra hustru, Louise v. Schardt, den yngsta af tre systrar hvaraf den äldsta var den, genom sitt vänskapsförhållande till Goethe, så bekanta Fru von Stein. Sitt förnamn hade Amalia erhållit efter sin gudmor, Hertiginnan Amalia.[1] Redan sex veckor efter sin födelse fördes hon till föräldrarnas egendom Mörlach, nära Nürnberg, och där tillbragte hon sina tidigare barndomsår. På slottets gröna terrass lekte Amalia, läste sagor och såg i bilderböcker, skenbart öfverlämnad åt sig själf, men oftast på afstånd öfvervakad af fadern. Denne tycks öfverhufvud taget varit Amalias förnämste lärare i vetandets första grunder, och hon hade sin särskilda lilla plats vid sin fars skrifbord där han, trots sina ganska omfattande räkenskaper för landthushållning dock fann tid leda sitt barns första skrifförsök. I målning undervisade han henne äfven. Friherre v. Imhoff var själf en talangfull målare och Amalia synes ha ärft hans talang. Amalia dyrkade sin far, och detta gemensamma arbete då hon åtnjöt sin fars undervisning samt den ständiga samvaron med honom blef för henne alltid dyrbara och oför-

[1] Enkehertiginnan Amalia af Sachsen-Weimar.

gätliga minnen. Modern var fullt upptagen af de yngre barnen, som behöfde hennes omvårdnad. Den uppfostran Amalia fick var, för denna tid, särdeles omsorgsfull. Vid 11 år var hon redan mäktig såväl engelska som franska språket. 1787 såldes godset och föräldrarna flyttade till Weimar, dels för barnens uppfostran, dels för Friherre v. Imhoffs tilltagande sjuklighet. Amalia skickades till en pension i Erlangen för att vidare utbilda sig och fulländа sin uppfostran. Ett år därefter fick hon mottaga underrättelsen om den älskade faderns död. Knappt 15-årig återvände Amalia till Weimar, där modern behöfde sin äldsta dotters bistånd och hjälp med de yngre syskonen (två döttrar och en son). Friherrinnan v. Imhoff var själf sjuklig, och Amalia blef snart genom förstånd och omtanke, redan vid mycket unga år, den som i allt styrde för det lilla hushållet. Hon kände ej något tryck af att vara så bunden, utan tyckte om det och satte sin ära i att vinna moderns förtroende. Sitt intresse för läsning och studier bibehöll hon dessoaktadt. Hos morbrodern, öfverjägmästare v. Schardt, träffade hon Schuldirector Jacobi, och denne gjorde henne bekant med de nyare författarna, Bürger, Hölty m. fl. samt undervisade hennes dessutom dagligen en timme i grekiska språket. Efter fyra månader kunde Jacobi läsa Homer med henne[1]. Amalias talang att skrifva vers hade redan, i hennes tidiga barndom, visat sig; äfven improviserade hon väl. Vid 18 års ålder skref hon verser till den af henne mycket vördade Hertiginnan

[1] Bissing »Das Leben der Dichterin Amalie v. Helvig». Där meddelas äfven att Jacobi »sedermera Schuldirector i Gotha» var umgängesvän i Amalias morbrors hus. Någon Schuldirector Jacobi finnes emellertid ej upptagen i de lexikon och uppslagsböcker hvilka varit för utg. tillgängliga.

Louise, på dennas födelsedag, och de vunno furstinnans bifall. Schiller intresserade sig äfven för verserna och deras författarinna, och bad Fru v. Imhoff, som han redan förut kände, låta Amalia komma till Jena. Detta blef början till ett för Amalia betydelsefullt och välsignelserikt vänskapsförhållande. Flera veckor tillbragte hon ibland hos Schillers i Jena. Goethe kom ofta dit, och Amalia skrifver i sina dagboksanteckningar, att de om kvällarna sutto tillsammans kring ett rundt bord och att hon då närde sig vida mer med andlig än lekamlig spis, när hon ibland långt inpå natten åhörde dessa snillrika mäns tankeutbyten.[1] Hur utvecklande detta skulle inverka på ett ungt, begåfvadt sinne är lätt att förstå.

Amalia uppträdde snart med dikter i Schillers »Musenalmanach». Hennes första större dikter voro »Abdallah und Balsora» (1797) samt ett epos »Die Schwestern von Lesbos». — Emellertid hade Amalia blifvit anställd som hofdam hos hertiginnan Louise.[2] — Ehuru ej egentligen vacker, tycks dock Amalia varit högst intagande och då därtill kom hennes ovanliga begåfning, blef hon, naturligt nog, mycket firad och uppburen vid hofvet i Weimar. Många beundrare och friare hade hon äfven under denna tid, men ingen lyckades helt vinna hennes hjärta. De egenskaper som hon önskade finna hos sin blifvande make, fann hon ej hos kavaljererna i Weimars hofkrets. År 1802 lärde hon känna dåvarande svenske öfverstlöjtnanten Karl von Helvig. Han var olik de män hon hittills sett; hans energi att från simpel artillerist, genom begåfning och kraft, svinga sig upp till den ställning han

[1] Bissing »Das Leben der Dichterin Amalie v. Helvig».

[2] Hertiginnan Louise, sedermera Storhertiginna af Sachsen-Weimar.

nu innehade väckte hennes beundran och aktning, hans strängt sedliga natur tilltalade henne, därtill kom ett godt utseende (efter porträtt att dömma), sinne för skön konst m. m. Hvem kan undra öfver om Amalia trodde att denne man var den rätte. Helvig förälskade sig strax i den genialiska unga kvinnan, men det dröjde ganska länge innan Amalia kunde bestämma sig. Hon kände sig tveksam, något som hennes bref till honom, under denna tid, utvisa[1]. Varnande röster felades ej; en äldre väninna, fru v. Kalb, afrådde henne bestämdt från giftermålet med Helvig, och bad Amalia väl betänka sig. Enligt fru von Kalbs åsikt passade ej Amalia och Helvig för hvarandra. Äfven trodde hon att Amalia i längden ej skulle trifvas i det nordliga landet, så långt från alla vänner i Weimar. Att fru v. K:s farhågor voro väl grundade fick tiden tillfälle utvisa. Året därpå lyckades det emellertid Helvig dock att öfvervinna Amalias betänkligheter. Kanske bidrog härtill Amalias tanke på framtiden, hon kände sig ensam, hon och de yngre systrarna behöfde ett stöd, då moderns klena hälsa tydligen visade på att barnen ej länge skulle få behålla henne kvar i lifvet. Hufvudorsaken till Amalias giftermål med Helvig torde kanske dock ha varit att hon ej allenast kände sig ha behof af ett stöd för sig och systrarna, utan äfven kände att hon behöfde det gentemot sig själf. Detta för att undgå faran af att ej kunna motstå en böjelse för en man (Gentz[2]) som ehuru älskvärd och genialisk, likväl ej ingaf henne full aktning och hvilken dessutom var gift, fastän han ville skilja sig från sin hustru och ingå äktenskap med Amalia. Det svar Amalia gaf på Malla Silfverstolpes fråga »hvad som

[1] Bissing »Das Leben etc.»

[2] Se personregistret.

förmått Amalia att lämna sitt fädernesland och alla för att gifta sig med Helvig, då visst icke uteslutande kärlek varit orsaken härtill», visar ganska tydligt härpå. Amalia svarade nämligen efter någon tystnad: »För att vara sannfärdig, jag sökte ett stöd mot mig själf, jag var i en farlig ställning, jag hade lätt kunnat bli hänförd; för att förbli dygdig ville jag ha en man till vän och beskyddare. Helvig ingaf mig aktning, han hade gjort sin egen bana, han tycktes älska mig, och hans kärlek vann min tacksamhet — men jag vet nu att äfven den var en illusion».[1] Längre ner på samma sida säger Malla vidare: »Helvig tillbad sin hustru som ett högre väsen, men det var något vildt ändå i hans passion för henne likasom han med våld velat neddraga henne till sig.» Och Malla tviflade ofta om »hon (Amalia) hos honom kunde finna det pålitliga, säkra stöd hon hade behöft och sökt.» — Detta skrefs redan år 1808, således 8 år före det betydelsefulla besöket i Uppsala, som verkade så ingripande på Amalias återstående lefnad, då hon, redan hunnen till 40 år, där sammanträffade med den man, som i egentlig mening blef hennes öde, nämligen Erik Gustaf Geijer. —

Det var på våren 1816 som Amalia kom till Uppsala för att gästa sin väninna Malla Silfverstolpe och se den gamla universitetsstaden. Amalia kom ej ensam utan var åtföljd af sina två gossar, Bror och Bernhard, samt sin yngsta syster, Louise v. Imhoff. Redan samma sommar skulle de återflytta till Tyskland. General v. Helvig hade lämnat Sverge och hade sökt och äfven funnit inträde i preussisk tjänst. Orsakerna till att Helvig lämnade Sverge torde ha varit flera. Gustaf IV Adolf, som

[1] Malla Montgomery-Silfverstolpes memoarer, del II s. 143.

var Helvigs gynnare, hade blifvit afsatt och Karl XIII synes visserligen ha värderat honom ehuru kanske ej tillräckligt, men hufvudsakligen torde det väl varit Helvigs eget kärfva lynne och att han stötte sig med alla, som gjorde det lätt för hans afundsmän att intrigera bort honom. Den mest bidragande orsaken var kanske dock Amalias frånvaro. Hon var alltid den utjämnande och hade, i motsats till sin make, stor förmåga att vinna människor. Hade han haft henne vid sin sida då, eller kunnat förmå sig att följa hennes råd[1], hade väl hans öde gestaltat sig annorlunda. Amalia vistades vid denna tid i Heidelberg jämte barnen och systern Louise — emedan hon för sin hälsa måste söka ett sydligare klimat, då de nordiska vintrarna alltför hårdt hade angripit hennes fysik. Just då Amalia stod i begrepp att återvända till Sverge, reste Helvig helt oförmodadt därifrån, lämnande allt, deras våning, möbler m. m. utan att vidare bekymra sig därom; och hvad som icke var mindre viktigt, utan att försäkra sig om pension o. d. Detta allt fick Amalia ta hand om och styra med, och hon synes ha gjort det med framgång. Det var vid detta sista besök i Sverge, och sedan hon till största delen lyckats ordna allting, som hon och systern Louise samt barnen gjorde den omnämnda resan till Uppsala. Amalia hade sedan år 1804 (med undantag af vistelsen i Heidelberg) varit i Sverge — d. v. s. hon vigdes vid Helvig redan 1803, men hennes mor var då så svag, att Amalia, med sin mans tillstånd, stannade kvar i Weimar till moderns död, hvilken inträffade ungefär ett år därefter — hvarefter Helvig afhämtade sin unga hustru och hennes båda systrar och förde dem från Weimar till Stockholm. —

[1] Bissing »Das Leben etc.»

Marianne, den mellersta af de tre systrarna Imhoff, blef sedermera gift i Sverge med brukspatron de Ron.

Amalia tycks, under sin vistelse i Stockholm, ej funnit sig särdeles intagen af vare sig staden eller de människor hon där träffade. Detta berodde antagligen ganska mycket på den sällskapskrets hon tillhörde. Amalia kände sig ej angenämt tilltalad af det ytliga umgängeslifvet i Stockholms officerskretsar, och det gjorde att hon bedömde Sverge och svenskarna därefter. Till och med en så begåfvad kvinna som Amalia gick ej fri från detta vanliga, mänskliga fel, att bedöma ett helt land eller en hel nation efter den lilla krets af människor som man känner och inom hvilken man umgås. Efter Uppsalabesöket blef det en genomgående omvärdering af Sverges både land och folk, och Amalia älskade sedermera Sverge som sitt andra fädernesland.

Öfverhufvud taget passade det ej för Amalia att bo i en storstad, eller s. k. hufvudstad. En universitetsstad eller annan mindre stad, med vackra naturomgifningar samt tillfälle till konststudier, var det som lämpade sig för henne. Berlin och sällskapslifvet där blef henne snart lika litet kärt, som Stockholm och sällskapslifvet där. Men hon trodde, som så mången, alltid att det var boningsortens fel. Att Dresden och Nürnberg skulle tilltala henne mer än Berlin, är ju helt naturligt. Men då hon klagar öfver sandöknen kring Berlin många, ja, otaliga gånger, talar hon aldrig en enda gång om Uppsalaslättens icke alltför stora naturskönhet. — Dock, orsaken härtill är lätt att se — i Uppsala lefde hon ett rikt andligt lif, tillsammans med vänner som stodo hennes hjärta så nära — och Uppsala, en gammal universitetsstad, med sin ärevördiga Domkyrka, verkade naturligtvis helt annorlunda än en nästan ny stad som Berlin — där

ingenting från äldre tider fanns. På den tiden hade ju Berlin inga muséer och intet af allt det i skön konst, som nu finnes där. — Amalia var konstnärinna och stämningsmänniska och kände saknaden där af allt sådant. I Uppsala återfann Amalia på visst sätt sin ungdoms Weimar. Vid denna tidpunkt, 1816 och många år framåt, var ju i Uppsala en blomstringstid af snille och andligt lif som är tämligen enastående. Visserligen voro de som kanske hufvudsakligast gåfvo sin prägel åt detta, och senare gjorde det ännu mer, Geijer och Atterbom, då helt unga, isynnerhet Atterbom, (som ännu ej hunnit ur sin »Sturm und Drang»-period) — men det romantiska började tränga sig igenom, allt var friskt och föryngradt. Det var en andlig vår, liksom det var vårens tid i vanlig mening, då Amalia 1816 kom till Uppsala. Sedan länge känd som en framstående skriftställarinna, utgjorde hon liksom ett förkroppsligande af Tysklands andliga värld. Hon var från Weimar, Goethes och Schillers lärjunginna, och det hvilade en efterglans af Weimars andliga storhetstid öfver henne. Sällan har väl någon blifvit mera uppburen och firad än Amalia blef under Uppsalavistelsen. J. H. Schröder skrifver d. 28 mars 1816 till Hammarsköld: »— — — generalskan Helvigs vistande här i staden hör till Uppsalas mest lysande dagar. Vi ha ofta varit i denna gudomliga kvinnas sällskap. Nästan hvarje dag hafva vi träffat henne i Silfverstolpska societéten — —». Palmblad skrifver den 2 april samma år till Hammarsköld att »Fru Helvig finner sig så nöjd med Uppsala att hon förlängt sitt vistande öfver Påsken — — —». Amalias intagande syster Louise v. Imhoff, var äfven högt uppskattad för sitt älskliga väsen och sina talanger, hon målade äfven liksom Amalia. Så kom plötsligt afbrottet i den glada sällskapligheten.

Amalias äldste son, Bror, insjuknade hastigt i skarlakansfeber, och kort därefter äfven den andre, den sjuårige Bernhard. Den sistnämnde afled efter få dagars sjukdom och begrafdes i Uppsala. Amalias sorg och förförtviflan var gränslös. Bernhard var hennes älskling och han lär också enligt Atterboms, Malla Silfverstolpes m. fl:s utsago varit ett ovanligt älskvärdt och begåfvadt barn. — Den stillhet och afskildhet från umgänge med alla människor, som var en naturlig följd af sjukdomens smittosamma karaktär, och den stora sorg, som drabbade Amalia genom den lille sonens bortgång, bidrog säkerligen att fastare knyta det vänskapsband som förenade Amalia med Geijer och Atterbom — ty dessa båda synes trots sjukdom och smitta, ha varit trogna besökare. I en biljett till Atterbom skrifver Amalia[1]: »Tack för igår, ävenså för idag. Jag tycker att jag ville själf svara Er och kan väl därför be Er besöka oss idag. Ni älskar ju också Bibeln och vet att Frälsaren älskar dem som trösta de bedröfvade. Edra vänliga djupa, tyska ord rörde oss mycket. Gud låte Er finna styrka äfven till Er strid! Geijer har också skrifvit till mig — och att ha sådana hjärtan som Edra, till tröst i sin smärta, är något stort —!

Amalia v. Imhoff.

Annandag Påsk tycks Bernhard v. Helvig blifvit begrafven. Malla Silfverstolpe skrifver i en biljett till Atterbom[2]: »I morgon skall det kära barnet lämnas åt jorden! Vill Ni beledsaga det dit? Vi vilja ej bedja någon som

[1] Biljetten odaterad, men utan tvifvel skrifven vid eller strax efter Bernhards död.

[2] Denna biljett äfven odaterad, endast med öfverskrift »Påskdagen».

kan frukta för smittan, men som både Magister Atterbom och Schröder visat sig ej vara rädda därföre; får jag fråga om Ni skulle vilja, med baronerna D'Albedyhll bära det kära liket från vagnen till dess hvilorum. Kl. 1/4 på 5 skulle Ni då vara så goda komma hit.» Malla tillägger vidare om sitt deltagande för Amalia och Louise och säger: »Ack om morgondagen vore förbi! Att se dem som så väl förtjäna sällheten, lida och plågas, är sönderslitande — —».

Den 1 juni lämnade systrarna Imhoff Uppsala. Malla skrifver därom i sina Memoarer och kallar dem »de oförgätliga vännerna, de evigt saknade! Den rikt begåfvade, beundransvärda Amalia, den milda, intagande Louise — —». Geijer följde dem till Rosersberg. De reste till Stockholm och till Alby — en sommarbostad (i närheten af Fittja) som tillhörde deras. vänner Brukspatron Groens[1]. Dessa vänner voro bortresta och hade erbjudit Amalia och Louise att bebo deras Alby. Brukspatron Groen var bror till en af Amalias intima väninnor, majorskan Sophie König på Wellinge. — Systrarna blefvo nu fullt upptagna med inpackning af möbler, böcker och andra familjen Helvigs tillhörigheter, i och för flyttningen till Tyskland. På Alby hade de dock glädjen mottaga besök af Malla Silfverstolpe och hennes make, Geijer, Atterbom m. fl. — I juli synes afresan till Tyskland ha ägt rum. Atterbom följde dem till Ystad, den sista svenska stationen. — Han yttrar sig såväl härom, som om systrarna Imhoffs vistelse i Uppsala i sina »Anmärkningar» till Diktcykeln »Amalia-Minnen»[2]. — »Den snillrika Skaldinnan och målarinnan

[1] Brukspatronen Konsul W. Groen och hans maka. Se personregistret.

[2] Band II, Atterboms Samlade Dikter.

Friherrinnan Amalia von Helvig, född v. Imhoff» skrifver han, »tillbragte med en yngre syster, näst före deras återflyttning till Tyskland år 1816, våren och begynnelsen af sommaren i Upsala, hos en dem värdig väninna; vid hvars sida hon blef medelpunkten för en krets, som inneslöt allt hvad snille, kvickhet, naivitet, konstnärstjusning, den renaste godhet, den ädlaste själsstyrka, den öppnaste, trognaste vänskap tillsammans äga mest behagligt. Mig beskärdes den lycka, att sedan vara henne följaktig till några vackra ställen vid Mälaren och därifrån genom Sveriges södra landskaper, längs efter Östersjökusten, till Ystad — — —». Atterbom hade stora skäl att vara Amalia tacksam. Det torde knappast vara allmänt bekant hur mycket hon bidrog till att Atterboms utländska resa (till Tyskland och Italien) verkligen kom till stånd — i det att hon genom den förut nämnde Brukspatron Groen anskaffade en del af penningmedlen härtill, samt dessutom var outtröttlig att verka för hans väl och intressera människor för honom.

Betydelsen af denna resa för Atterbom, både som människa och som diktare, kan knappast öfverskattas. Vid den tidpunkt då Amalia gjorde hans bekantskap, pågick ännu kampen mellan nya skolan och den gamla. Atterbom, såsom banérförare för fosforisterna och romantiken, var ofta indragen i tidningspolemik, något som gjorde att han ej kunde ägna sin tid och sina tankar åt poesien, hvilken ju var hans egentliga verkningsfält. Hans stora känslighet och svaga hälsa gjorde honom ej lämplig som stridsman, och det låg ej för honom. Amalia insåg allt detta och fruktade att Atterbom, hvars snillegåfvor hon till fullo uppskattade, skulle gå under, såvida han ej rycktes ur sin omgifning och finge ro från angripande motståndare. Han behöfde få nya in-

tryck, se främmande länder och ansikten, njuta af skön konst och snillrikt umgänge. Allt detta fick han i rikaste mått — och hade återigen till stor del att tacka Amalia härför, då ju hon personligen kände och stod i förbindelse med de flesta af samtidens främsta personligheter på flera områden — och beredde honom väg öfverallt. Atterbom kände också djupt hvad hon gjorde för honom och säger i samma not som förut anfördes[1]: »Jag hoppas att i något af de följande banden, kunna egna en särskild minnesvård åt denna hulda genius, mot hvilken dock lika litet Poesiens språk, som något annat, förslår att uttrycka min tacksamhet — —».

[1] Not eller »Anmärkningar» till diktcykeln »Amalia-Minnen», Band II.

Amalia v. Helvig till Atterbom

Alby d. 6 Juni 1816.

Jag måste dock i all hast skrifva några ord från mitt Alby till Er, min värderade unge vän (med rätta kallad Deolätus[1], eftersom Ni gifvit mig ett poetiskt namn), i det samma jag snarast möjligt sänder »Trionfi del' Amore»[2] till Er i Uppsala, då det synes mig som den tillhörde endast denna region och som om Vänskapen endast i dessa gröna ängder kunde finna en stilla hviloplats och sin anspråkslösa helgedom. Redan igår skulle jag kunnat skicka Er boken om jag icke af öfverdrifven försiktighet medtagit densamma redan i förrgår, vid mitt första besök på Alby, i tanke att bevara den från alla nya förväxlingar som kunnat inträffa vid inpackningen af böckerna. Den lilla boken skulle inte ha blifvit litet förvånad om den simmat bort i Östersjön, sedan blifvit inskeppad från Wilhelmskanalen i Spree och slutligen landat välbehållen i Berlin — åtminstone för kärleken ofta längre än man tänkt och denna allegoriska triumf hade just blivit riktigt symboliserad härigenom. Men jag skulle endast vilja att Vänskapen landade där, hvilken så vänligt egenartad visat sig för oss i en förhoppningsfull Diktares gestalt. Emellertid har den

[1] Person i Atterboms sagospel »Fågel Blå». — Atterbom synes ha kallat Amalia vid något inom diktens värld kändt poetiskt namn.

[2] Sannolikt Petrarcas »Trionfi».

gamla satsen, att skalder äfven äro profeter, åter besannat sig. Då Ni kallar Alby för en salig Ö, tycks Ni ha träffat i det närmaste rätt, i det att vägen dit blifvit så öfversvämmad af vatten, att jag i dag, med förhjulen af min vagn alldeles under detta den älskliga Undines element, endast genom de planterade videträden påmindes om att här fordom var fast land — och endast kuskens säkerhet och hästarnas vana vid denna angenäma vårföreteelse, gaf mig mod fortsätta den äfventyrliga spatserfärden — nu kan man emellertid komma hit öfver Fittja, en liten omväg som hvar och en kan visa Er, och den vägen bör ni fara, såvida ni icke, som jag erbjudit Hammarsköld, skrifver till mig att jag kan skicka Er hästarna till Stockholm. Kommer Ni, som Er vän sade mig, på lördag, så låt mig finna en biljett hos de Ron tidigt på söndag, hvarefter jag kan beställa vagnen. Bestäm timmen då Ni kan komma (enär det alltid är svårt få skjutsen under tak) så kan den strax köra fram till Hammarskölds hus. Nu måste jag omtala ännu en sak som kanske tager bort något af glansen från vårt Alby. Det bygges nämligen en ståtlig stentrappa och äfven pelare därtill, efter hvad jag tror; dock får jag ej se all denna härlighet, utan endast stenarna, hvilka ligga i kaotisk oordning på det friska gräset, under det att en sorts hönsstege för upp till vårt lilla förtrollade slott. Detta allt syntes mig nödvändigt bekänna förut, så att ej Er fantasi blir afskräckt af »Vattenprofvet» eller förstenad vid denna anblick som ser ut ungefär som den gamla svenska parnassen, om hvilken man ej vet om den har lefvat och stått, då allt nu ligger om hvarann hopskjutet, obekvämt i vägen och störande för alla fredliga vandrare. Vi glädja oss hjärtligt åt, att Ni hoppas att här komma i den rätta stämningen, hvilken

är nödvändig för att skrifva företalet till Hörbergs lefnad. Naturen, i hvilken han lefde, konsten till hvilken han i eldig sträfvan blickade upp, finnes äfven här bland våra kära minnen — ville Gud att jag finge bli hos dessa och i stället för lyckan, hvilken alltid måste bli mig främmande dock kunde finna ro i njutandet af ädel vänskap — men jag skall väl nu en gång vara en pilgrim på jorden, måhända för att mera längtansfullt blicka efter det förlofvade landet.

Vi vänta just nu Malla med otålighet, och mitt bref förråder väl att jag hvarje ögonblick lyssnar och ser ut genom fönstret. — Er »holdes Mütterlein» Louise[1] hälsar Er mycket. Hon har riktigt vant sig vid namnet och är beredd att fortsätta med sin uppfostran. Snart måste vänskapen muntra upp oss ty allt för många dyrbara minnen blickar öfverallt emot oss och gör oss nästan rädda att tala med hvarandra då vi väl ändå tänka på detsamma.[2]

Berätta för Geijer om vår förtrollade ö så att äfven han är förberedd. I de få rader till honom, som jag här innesluter, har jag ej nämt något därom. Lef väl — jag var hos Fogelberg, och gläder mig öfver allt som angår mina kära vänner, dem jag ber Gud välsigna och göra lyckliga. Lef väl — jag hoppas att riktigt snart få höra ifrån Er.

Er tillgifnaste väninna

Amalia v. Imhoff.

*

[1] Atterbom kallade på skämt den några år äldre Louise v. Imhoff, hvilken han ägnade en svärmisk beundran, för sin »holdes Mütterlein» och sade »att hon lofvat vänja honom af med hans många oarter».

[2] Syftar troligen på Amalias älsklingsson Bernhard.

Putbus, Rügen, d. 24 Augusti 1816.

Min dyre, älskvärde Vän!

Huru mycket Ert bref rörde och gladde mig, behöfver jag väl knappast säga Er — sådant känner man, då man skrifver till dem som nu en gång förstå oss. Så kan ni lätt föreställa Er huru jag led af att skiljas, kanske för alltid, från sådana vänner!

När jag på Söndagen, efter en kortvarig slummer uppvaknade på fartyget, sedan jag till solens uppgång kvarstannat på däcket, och såg Sverges kust, hvilken på natten och äfven i morgonrodnaden höjde sig så nära och tydlig, på dessa få timmar redan förefalla så aflägsen och försvinnande — ack, då kändes det smärtsamt! Djupt känner jag, käre unge Vän, huru rätt Ni har då Ni säger, att ni i detta afskedets bitterhet, lärde Er förstå kärleken och döden — ja — redan tidigare förut har jag i lika sorgliga stunder kunnat skönja denna Engel, den bindande och upplösande. Endast att jag nu ännu mera längtansfullt önskar, att denne snart ville taga mig i sin vänliga famn och föra mig dit upp, till dem som redan där ofvan älska mig, tills den korta tiden förrinner som ligger mellan återseendet med dem, som äro bestämda att längre än jag kvarblifva i denna Smärtans Dal.

Dann trennt uns eine kleine Weile,
Auf Erden nennen's Jahre wir,
Und Dich gesellt zum ew'gen Heile,
Der Vater auf Äonen mir.»[1]

[1] Ur »Den heliga Scholastikas bön» i Amalias 1812 tillsammans med Fouqué utgifna »Taschenbuch der Sagen und Legenden».

Så kallar jag de egna fattiga orden till vittne på min tro, och ber Gud innerligt och ödmjukt om förlåtelse, då det svaga jordiska hjärtat ej fullständigt vill nöja sig med så härlig tillförsikt. Det förekom mig emellanåt så underbart och otroligt att detta land, fullt af höga berg, mörka skogar och klara sjöar, nu blekt och töcknigt som en dimbild, sjönk ned i hafvet för mina tårfyllda ögon — jag ville inte tro att det var möjligt, att en trakt på jorden, där kära lefvande varelser vandrade omkring i sin fulla kraft, kunde så försvinna.

Vi voro rätt oroliga för Er, om Ni snart skulle få lämna det tröstlösa Ystad och fortsätta Er resa någorlunda drägligt? Ty det visste jag förut, att Ni skulle komma att lida dessa första dagar af plötslig ensamhet. Nu då jag vet Er vara hos Edra anhöriga är jag mycket lugnare, ja, under det jag skrifver detta, får jag väl tänka mig Er såsom varande redan på väg till Uppsala. Lyckligt vore det om en resande, Herr v. Schütz hade träffat Er i Linköping. Denne, en man med originellt väsen, önskade bese Sverge, och dit afreste han också, sedan han begagnat sig af sjöbaden här, försedd af mig med marschruta och rese-lexikon, samt ett stort paket med bref. — Oviss om hvar Ni befann Er, skref jag upp Edra vänners namn (Gud vet om rätt), och inpräntade i Schütz att strax höra efter Er hos dessa. Ert nästa bref kommer att säga mig, huruvida min önskan att Ni skulle träffa denne man blifvit uppfylld. Jag ville gärna att han finge de bästa möjliga begrepp om Sverge och dess invånare, och skulle återigen gärna se, att Ni lärde känna en tysk, hvilken, ehuru alldeles icke poetisk, dock är en värdig representant af tysk rättskaffenshet, självförglömmande godmodighet och klar omdömesförmåga, liksom sydtysken alltid förekommer mig som

den egentliga kärnan hvari vår nationalitet ligger. — Af Ert bref förmodar jag att Ni tillbringade andra och tredje veckan af Augusti i Linköping — det gläder mig att Ni där hade ett par vänner med hvilka Ni kunde tala om den nyss förflutna tiden — äfven gläder det mig att dessa förträffliga män genom Er vänskap fingo en bild af mig som hedrar mitt fädernesland och den kallelse ödet pålagt mig, hvilken som ni själf vet, jämte stunder af hög njutning mången gång kräfver smärtsamma offer.

Måtte jag i Ert fädernesland, hvilket jag i mitt hjärta känner som om det äfven vore mitt, bli känd och älskad af alla ädla och goda, liksom jag älskar de svenskar som verkligen äro det! Jag har dyrt köpt den närmare och innerligare bekantskapen med de bästa bland dem, och det bästa i dem — mycket dyrt, med mitt lifs ljufvaste glädje — med den klenod, som nu hvilar där, i den för mig därför så heliga jorden!

Om mitt nuvarande lif skulle jag berätta Er. Endast två dagar stannade vi i Stralsund och hvilade ut efter sjöresan — hvilkens största äfventyr inträffade vid slutet af densamma, i det att vi, med Stralsund redan i sikte, blefvo fastsittande på en sandbank. Frisk vind och mycket larm hjälpte oss öfver, om Phoebus lade ett godt ord hos sin gamle kusin Æolus för den Poets skull, hvilken var med på fartyget kan jag ej säga — ty Herr Valerius var äfven med på vår Jakt, och knappast hade en svensk skald räckt mig sin hand till afsked förrän en annan mottog mig på däcket. Då jag ej medtagit några andra böcker i vagnen än Franzén och Edra kalendrar[1], så läste jag i dessa under vår fredliga färd. Herr V... tog med min tillåtelse äfven upp dem,

[1] De af Atterbom utgifna »Poetiska kalendrarna».

i det han yttrade att det var första gången han såg dem, — hans Statsmanna-utseende gör detta ganska troligt, och Knobelsdorff roade sig på afstånd några gånger öfver det sätt hvarpå jag behandlade denna påtvungna underhållning. — Denne unge vän lämnade oss på tisdag afton, och torsdag, tidigt på morgonen afreste vi till Rügen. På eñ halftimmes färd i öppen båt hände oss hvad som ej händt oss på den 75 mil långa resan, nämligen att bli genomvåta — en sorts skyfall utgöt sig öfver oss, hvarifrån endast våra kära teckningar, på vår bekostnad öfvertäckta med våra kappor, kommo torra fram.

På värdshuset vid stranden bytte vi om kläder och kommo välbehållna till det sköna Putbus, hvilket, rikt på ekar, lindar och kastanjealléer, äfvensom genom ägarens smak, förefaller som en troll-trädgård. Parken som omgifver slottet, hvilket ligger mellan två långa alléer, gynnas af en kuperad terräng och erbjuder platser af enastående skönhet. De härligaste bokar kasta sina skuggor öfver de sammetsgröna gräsmattorna och en rikedom af rosor, som skulle ha hänfört Er till lyrisk inspiration, böjer sig än vid slottets fot, speglar sig i svandammen och höjer sig framför det allvarliga blå hafvet, hvilket med den aflägsna pommerska kusten och Greifswalds torn, inramar den förtjusande taflan och utbreder sig på andra sidan om kastanjeallén i öster och söder. Så såg jag ofta det skådespel Ni skildrar i Er dikt Rosen då jag såg fjärilar sänka sig i denna rikedom af rosor:

»I ensliga hvalfvet af bok och af lind,
han kysser skön jungfrun på glödande kind — —».[1]

[1] »Rosen.» Lyriska Dikter, del. I., Atterbom.

— Tyvärr har hela Tyskland lidit af en så kall och fuktig sommar, att också vi, isynnerhet på denna ö, haft alldeles för mycket rägn, hvilket gör att rosorna efterhand vissna, liksom oupphörliga tårar förjagar blomstringen på det skönaste anlete. — Jag har dessoaktadt badat mycket i hafvet; små kärror bärande ett nätt litet hus, innehållande på en gång bad och toiletterum, föra en dit. Jag kände mig på det hela taget stärkt, då ett par förkylningar förskaffade mig ett illamående, som började mycket allvarsamt med en sådan tyngd och nervspänning, samt så häftig feber, att jag ej kan uttrycka huru det var mig till mods. En tandböld och en svullen kind tycks vilja afsluta det hela, och fastän jag ännu får hålla mig inne och har rätt stora smärtor, är jag dock mycket bättre — och märker att jag ännu icke, likt Seneca, får utgjuta för Jupiter, Befriaren, skålen med det rinnande blodet. — I ett sådant bad sitta vi människor egentligen alla — i början är det så varmt och mjukt om det bedragna bröstet, som i det, att det med glädje vidgar sig, blott desto snabbare utsprutar sitt bästa hjärteblod; tills det blir allt kallare och mörkare omkring oss, och det blodtomma hjärtats sista flämtande ångest nu med skarp kyla omhvärfver själen, liksom det pipande luftdraget från den länge tillslutna porten, nästan förskräckande förkunnar för den fångne att friheten är nära. — Bed för mig min vän, att världen alltid må bli mig lika främmande som den sedan månader är för mig, och Ni behöfver endast tillägga en tacksamhetsbön då Ni en gång får höra att jag fått lämna den. — Min innerliga vänskap för Er, för de andra kära, lider därunder på intet sätt — men resultatet, målet för alla böjelser och krafter söker jag endast på andra sidan grafven, och äfvenså svaret på frågan: hvarför så

mycken smärta är förbunden med mångens öde, och hvarför därvid så många trådar blifva knutna som snabbt måste slitas?

Detta allt min Vän, skola vi ju få erfara där.

Att Ni saknar oss gör oss på en gång glada och ledsna — vid hvarje skönt skådespel i naturen nämna vi tre för vänskapen heliga namn — Malla, Atterbom, Geijer, — och utropa enstämmigt: »O, voro de med oss här!» — Närmast törs jag väl öfverlämna mig åt hoppet få se Er, min vän — då Ni är den ende som är fri och därtill allvarligt vill det.

Ännu har jag ej sett annat än utväxter af vår litteratur i några böcker från ett lånbibliotek här, från hvilket man då och då skickar mig något. Körners dramatiska stycken, så under det medelmåttiga, att man kan lyckönska honom att i sista hänförelsen ha diktat några sånger, som visar honom i ett bättre ljus för eftervärlden än hans förmodade Wienerskådespels Teaterkallelse någonsin skulle förmått. Henrik Fogelfängarens lefnad och hans gemål Mathilda, enkelt, historiskt berättade af (oläsligt) hade vi nöje af — slutligen vissa memoarer af Friherre von S—a i 3 band, hvilka sällsamt nog sammanväfver de senaste decenniernas historia och dess mäst bekanta namn i en till en början litterär roman, hvilken sedan blir erotisk och förbunden med politiskt inslag bildar en icke ointressant, mäst brokig väfnad. Språk och tänkesätt låter mig som säkert förmoda, att författaren är Österrikare — de politiska framställningarna äro sanna, karaktäristikerna ej utan finhet, den diplomatiska satiren rätt angenäm. När Ni en gång får sikte på denna roman, så kommer den, trots mången ensidighet, att visa sig underhållande. Mycket värre än tråkig, är ett arbete af Goethe, öfver Konst och Forntid

vid Mayn och Rhen. Resultatet af en resa under hvilken han bodde hos Boisserees — och genom sitt skarpsinne gjorde deras forskningar till sina egna, utan att hans Gemüth tog ringaste del däri. — Så är hela boken en katalog öfver alla samlingar, en frostig Nomenklatur af större och minsta lefvande konstnärer, endast kalla förslag till förträffliga föranstaltanden i dessa städer, hvilka visserligen ej kommer att förmå någon att röra ett finger till deras utförande.

Icke utan verklig vrede läser jag öfver allting som rört och på det djupaste gripit mig, alla fraser, hvilka för det mästa börja med: »man måste tillstå» eller »man betraktar nu o. s. v.» — — Det är mig därvid till mods som om solen aldrig sken så länge som Goethe såg dessa trakter och konstverk — något ljus- och färglösare gifs ej.

D. 5 Sept. på middagen.

Jag måste låta detta bref ligga — dels emedan jag ännu alltjämt är illamående, dels också emedan de få stunder som tillhöra oss på en badort, togs i anspråk genom besök, utfärder o. s. v. — Att jag sett Kosegarten här skref jag till Geijer, nu har Moritz Arndt, som en gammal värderad vän, för några dagar sedan åter uppenbarat sig hos oss; han besöker sin hemort på återresan från Köpenhamn, ty hans bror är Arrendator i Putbus och bor knappast trettio steg från vår bostad. Denne har måst berätta oss mycket, hvaraf man kan se, att allt godt är i kamp med det gemena, så länge världen står. Då jag den 16 Augusti under rägn och dimma, ganska ledsamt firade min födelsedag i Stubbenkammer, lät jag öfvertala mig af en älskvärd och vänlig fru, Madame Werner från Stettin, att göra om denna ut-

flykt. Vi foro den 1 September på middagen härifrån, och från Sagard, där vi öfvernattade, kl. 7 på morgonen vidare genom den härliga bokskogen, nu bestrålad af solskenet alldeles som genom en lustgård, oafbrutet uppföre tills vi slutligen nådde höjden, hvarest rundt omkring omgifven af bokskog, den skrofliga kritväggen stupar ner för det svindlande ögat djupt i hafvet, hvilket rullar sina grönskimrande vågor öfver stenarna vid stranden och visar ögat sin omätliga yta, icke begränsad af någon aflägsen strand — där låg Sverge! men jag såg det icke: det är skilsmessa!

När Ni kommer till Tyskland måste Ni se denna plats — den är, som jag af flera skriftställare sett, obeskriflig; allt stort och enastående måste man se ansikte mot ansikte för att förstå det. På den högsta punkten af kritklippan lade vi oss på marken så att endast hufvudet sträcktes fram öfver det oerhörda djupet, såväl för att se de underbara klippformationerna som för att i lugn betrakta hela skådespelet. Sedan stego vi ned en genom uthuggna trappsteg ganska gångbar väg, hvarest under bokarnas skuggor, hvilka utbreder sig i massor öfver bukten, en källa sorlande flödar öfver stenarna och slutligen i djupet förenar sig med hafvet. Nu gingo vi omkring denna bergsudde med underbara känslor, till höger bredvid oss det vida hafvet, hvars vågor omspolade de stenar på hvilka vi vandrade för att så mycket som möjligt kunna ha höjderna i sikte, närmast stranden och ganska högt upp den ljusa grönskan af ung småskog och högt uppskjutande ur denna träda de hvita kritmassorna fram, hvilka mot midten af utsikten likt brutna torn framstå i enstaka pelaraktiga taggar. Den öfre ytan betäckes af ett nät af sammanflätade rötter som fasthåller den några fot högt bildade trädjorden, och

ur den höja sig omväxlande unga träd, gamla nerböjda bokstammar och nakna rötter alldeles som för att kröna det hela och förbinda de kalla, stela klipporna med det lefvande lifvet. Huru vi åter mödosamt nog klättrade upp igen, uppdukade en måltid af det medhafda förrådet på marken (då fransoserna bränt upp ett vackert hus som stod här på höjden, alla till gemensam nytta) kan Ni föreställa Er. — En kvarts väg från denna höjd ligger Herthaborgen, mycket sannolikt densamma hvarom Tacitus talar. En rund, gräfd sjö, hvars vatten i skugga lär se nästan svart ut, föreföll oss, bestrålad af solen, helt leende i sin ensamhet och stillhet. Till höger från denna löper en hög vall omkring, nästan bildande en fyrkant; en smal krökning som bildar en trång vinkel nämnes ännu som gudinnans grotta. Från denna vall ser man hafvet, öfver hvilket sjön lära vara belägen 300 fot högre. Arkona löper ut långt i hafvet med sin kritstrand och ligger djupt inunder oss. Också här, liksom i Stubbenkammer, är marken betäckt med slingrande murgröna. Louise plockade några smultron som i denna djupa skugga ännu mogna. — En lycka var det att vi vid bestigningen af så branta höjder hade en rask förare i Herr v. Brewink, hvilken sedan 1815 officer, egentligen är utbildad i civilståndet, och utan att vara lärd, dock förenar ett djupgående sinne för vetenskap med kraftig styrka och en ridderlig aktning för kvinnan. Han hjälpte Louise och mig, den ena efter den andra, upp och ned, visste alltid den punkt då man borde stanna och se, under det att ett par andra bekanta, hvilka tillfälligtvis voro här, (i synnerhet en lärd från Greifswald, en Adjunkt) antingen förde oss vilse, eller också inte själf kunde taga sig fram. — Om Ni har läst Herthafesten af mig

i »Die Horen»[1], så kan Ni föreställa Er, hvad denna plats betyder för mig — om jag någonsin ger ut mina dikter samlade, så kan jag numera bringa lokalfärg i denna, hvilket skulle ge den något mera karaktäristiskt. Tillfredsställda men trötta hemkomna till vår bostad, sof jag länge den påföljande dagen, då Kyrkoherde v. Wittich i Sagard infann sig och enträget inbjöd mig till middag. Att vi där skulle träffa den berömda astronomen Bode var en af orsakerna att jag gaf efter för hans böner. Den 69-årige muntre gubben satt bredvid mig och han roade oss alla med sitt glada väsen. Han försäkrade att det stod lika till med jorden som förut och tillfogade, »att om jorden i det minsta ändrade sitt lopp, vore han strax efter henne». — Bode kallade Helvig sin Herr Kollega, emedan denne är medlem af Vetenskapsakademien i Berlin — och så lofvade han att orientera mig litet i stjärnorna, hvilket jag finner mycket önskligt, eftersom jorden ej mera faller mig i smaken. — Att författaren af Symbolik des Traumes[2] också är här på Rügen, kommer att göra Er otålig, då Ni får höra att jag ännu ej sett honom. Han gör fotvandringar med sin fru och hade just nyss varit i Sagard — det är knappast troligt att han återvänder hit, där han var endast några timmar, då här konsten gjort ännu mera än naturen och blotta namnet af badort kanske redan afskräckt honom. Arndt känner äfven Schubert och säger att han är en stilla och enkel man. — Den förevigade Prinsessan Caroline[3] har i sitt testamente förordnat honom som lärare för sina efterlämnade barn, och därför bor han i

[1] Den af Schiller utgifna tidskriften »Die Horen».

[2] G. H. v. Schubert. Tysk naturfilosof.

[3] Prinsessan Caroline af Sachsen-Weimar, förmäld med Storhertigen af Mecklenburg-Schwerin.

Mecklenburg-Schwerin. Så hade denna härliga, mig så dyrbara kvinna i döden den trösten få öfverlämna sina barn till en from begåfvad man. Att jag här redan brutit en lans för honom kunde Ni väl knappast föreställa Er, men det finns här i Tyskland också människor som likna dem som skrifva i Stockholmsposten. — Först i förrgår afton kommo vi alltså tillbaka, så genomblåsta af kall, skarp och kylig luft, att vi för att värma oss läto laga till punsch. — Huru är det hos mina kära vänner — var slutet af sommaren lika hos Er? — Jag kan knappt tro det — och hoppas att så icke är, på det att jag må kunna föreställa mig dem, som äro mig kära, i ett bättre tillstånd än mitt. Jag kan icke neka till att jag är känslig för detta kalla mottagande i fäderneslandet och att det har gjort ett smärtsamt intryck på mig som jag ej kan frigöra mig från. — På denna ö är föränderligheten bofast, och så fingo vi igår en så varm dag, att alla poetiska tankar bröto fram som en eftersommar. Jag begaf mig till en lång täckt hvalfgång, där jag gjorde en god början med legenden om den heliga Birgitta — sedan afhämtade mig Louise — vi åto körsbärskaka i den närliggande allén hvarest Furstinnan och hennes man [1] befunno sig — den sistnämde sade mig att han just nyss skickat en tafla af målaren Friedrichs hem till mig för att få höra mitt omdöme om densamma; jag fann således taflan hemma hos mig vid hemkomsten från min spatsertur — ett stort skepp som i dimma med utspända segel styr rätt på åskådaren — ofvanför ser man molnen och den blå himlen blir synbar mellan två ljuskantade strimmor — så som tanken är, skulle den vara underskön, och Fursten har beställt denna målning efter en annan som Friedrichs vän Schildner i Greifswald äger — endast att denna är för mörk

[1] Fursten och Furstinnan Putbus.

nederst — på seglen är intet ljus eller någon nyansering, därför ser skeppet snarare ut som en stor läderlapp. Dock ämnar jag behålla detta omdöme för mig själf, för att inte skada den gode Friedrichs. — Att jag här fått de första profarken från Reimer till »Taschenbuch der Sagen und Legenden»[1] kommer att intressera Er, dock har jag redan sett oangenäma följder af min frånvaro. Så äro tre arbeten af Fouqué tryckta efter hvarandra — teckningarna för St. Ragnill och den siste Skalden äro icke af Cornelius, utan öfverlämnade till en eländig Berlinare, och ha också blifvit därefter. Men det som mäst bedröfvar mig är att Cornelius egna teckningar icke äro så vackra som de första — de till Fouqués dikter äro isynnerhet hårda, kalla och öfverdrifna. — På så långt afstånd har han endast förnummit den döda bokstafven i stället för det lefvande ordet, hvilket jag väl kan säga inspirerade honom i Heidelberg. — Jag är orolig för Cornelius — han har gift sig med en italienska, lefver ej utan näringsbekymmer, och så måste denne känslige, finsinnade konstnär konvulsiviskt fasthålla inspirationen, hvilken, om han lefde i en besläktad omgifning och sorgfritt kunde njuta af lifvet, skulle följa honom som en glad och strålande ledsagarinna. — Att den förträfflige Kopparstickaren Müller, sonen, från Stuttgart, då han fulländat kopparsticket öfver Dresdner-madonnan (som jag hade i Alby) blivit vansinnig, och i detta tillstånd efter ett år aflidit på Sonnenstein (det sachsiska Danvik) har Ni kanske läst i »Morgenblatt». Är det icke som det högsta, härnere under månen, endast kunde vinnas med de största offer! Står icke Nemesis kall och obeveklig

[1] En andra »Taschenbuch der Sagen und Legenden» som utkom 1817 — äfven utgifven tillsammans med Fouqué.

bredvid hvarje innerligare och högre lycka! — Spöklikt smyger sig då fruktan in i mitt hjärta vid tanken på hvad mina vänner ännu kunna komma att få uthärda, då de hittills endast lärt känna lifvets oundvikliga sorger.

För Er kan jag endast genom Er själf vara rädd:

»Ej ofvanefter blixten ger dig döden,
Det är inom dig själf den tänd dig fattar,
Du arma, varma, fromma Sångarhjärta.»[1]

Ni står med Er själ öfver världen, och det är problematiskt om den någonsin i kärlekens gestalt bemäktigar sig Ert sinne — men för Geijer måste jag frukta mera. Han är gift, han har ett ämbete; hvilken härlig rätt till lycka, inflytande och behaglig återverkan på honom själf — men, huru många sårbara punkter! Måtte himlen snart uppfylla hans högsta önskan och gifva honom barn! — Måtte sorgen alltid blifva hans hem främmande! Afund och missunnsamhet ej döda eller förgifta hans sköna hänförelse med falska tydningar och onskefull illvillighet! — Djupt rörde mig, i sista brefvet, Er jämförelse mellan Er själf och denne vän. Ni har rätt och orätt. Rätt har Ni i Er uppfattning att Ni egentligen är mig kär som en skön Idé, som dikten af en evighetslängtande själ. — Så har jag haft nästan samma njutning af Ert sällskap, som man erfar vid läsningen af en egenartad, ideal bok, hvilken griper och fasthåller en — glädjen öfver tillvaron af sådana själar bredvid känslan af egen förmåga att förstå och uppskatta dem! Edra tankar ha

[1] Ur Geijers vackra dikt »Till Atterbom», hvars fortsättning och slut lyder som följer:

Sjung svan! Upplös i välljud dina öden!
Dig ödet gaf, hvad högsta tröst jag skattar:
Ett klangrikt bröst i glädje som i smärta.

höjt mig, Er underhållning förstrött mig på ett välgörande sätt, då smärtan hotade att förinta mig — men om jag hade kunnat kasta mig med hela tyngden af denna smärta på Eder, så skulle jag ha haft samma känsla som den dödströtte erfor om han lutade sig mot en blommande gren, blommorna hade han krossat utan att därför ha funnit stöd och hvila för de utmattade lemmarna. Så trött och sårad har jag kunnat stödja mig vid Geijers friska och fasta Gemüth, utan att förvirra honom — och i så fall kanske liknelsen om ett träd kan passa för honom, ehuru den är så utnött. En förkänsla af alla mänskliga tillstånd och känslor hvilar i hans själ, och när man i hans närvaro erfar sorg eller glädje står man genast i naturlig förbindelse med honom, ty ingen människa kan på ett renare sätt fröjda sig eller sörja än vår vän. Ingen gång är ordet H o m o s u m mer på sin plats än hos honom, och som det hos mig bor samma kraft till lidande och till njutning, så har jag förstått honom bättre än många andra, och vi komma alltid att stå hvarandra nära äfven om vi aldrig träffas mer — äfven om han skulle göra mig g a n s k a o n d t, hvilket oaktadt hans godhet och mildhet väl ändå kunde ske. Ni, däremot, min vän, kommer aldrig att bereda mig smärta utan ständigt den renaste glädje med Edra sköna allvarliga sträfvanden, och i hela Ert förhållande till mig. Men — se Er måste jag — och det snart — huru väl är det icke att Ni äfven önskar det. Ni har hos mig funnit uppmuntran — nå, jag vill gärna gå in härpå, vill inte vara alltför anspråkslös då jag vet med mig själf huru gärna jag ville lifva Ert sinne och ge mångsidighet åt de egenartade och betydande tankar som utvecklat sig i ensamheten. — Var nu riktigt flitig, lär Er isländska, kanske har ni ännu ej fått del af de bifogade

vetenskapliga underrättelserna[1], jag önskar det vore nytt för våra vänner. — Om 4 dagar tänker jag resa härifrån till Berlin, dessförinnan tänker jag skrifva till Malla och Geijer — äro ni tillsammans så meddela af detta bref hvad Ni vill och gif hvar och en ett af de tre murgrönsbladen, som jag vid besöket på Stubbenkammer, då jag var Er närmast, själf afbröt.[2] — När Ni skrifver till mig, så tag lika tunnt papper, och sänd brefvet till Fredrik de Ron i Stockholm — denne ombesörjer min korrespondens. Hvad gör den kära Grefvinnan Wrangel? — Den intelligenta och själfulla Charlotte Claesson? — Så som jag alltid tänker på Uppsala, har jag svårt föreställa mig att där ej växer bokar och lindar i mängd — att popplarna, som stå bredvid vårt hus så smärta och höga, ej äro hemma där — men hvad betyder det, om endast hjärtat är nöjdt? Hälsa alla som kommer ihåg mig. — Vi erinra oss särskildt med hjärtlig vänskap den präktige dalkarlen Schröder. — Om Ni finner våra bekanta benägna att bevara i minnet de så aflägsna frånvarande så friska upp det med vänliga ord. — Skulle Ni kunna fråga Bruzelius huru många exemplar af min »Taschenbuch» han vill ha, så skrif det, eller låt honom skrifva ett par ord till Reimer härom. Hvad ni anser betydande, eller hvad Ni själf ger ut kan Ni alltid sända genom de Ron, som ju lättast kan finna lägligt tillfälle

[1] De af Amalia omnämnda »vetenskapliga underrättelserna», troligen urklipp ur någon tidning eller skrifna om på ett särskildt blad, finnes ej bland hennes bref till Atterbom. Möjligen har denne lämnat dem till »vännerna» och ej återfått desamma.

[2] Det för Atterbom afsedda »murgrönsbladet» finnes tillika med en af Amalia målad förgätmigej kvar bland brefven. De äro af Atterbom omsorgsfullt bevarade och inlagda i silkespapper.

skicka ut det hit. Hur skarpt och smärtsamt tränga sig mina egna ord in i min själ, då de så tydligt vittna om huru långt jag är från dem som själsligt stå mig så nära! Jag måste nu sluta, emedan jag ännu skall skrifva till Fredrik (de Ron), hvilken är en präktig och verksam man, och som har förvärfvat sig hela min aktning och mitt fulla förtroende.

Till Stockholmsvännerna äfven många hälsningar, var Ni på hemvägen på Wellinge? — Såg Ni Alby? — Ack, hur tomt står icke nu det kära huset och den stilla kullen, där jag så gärna satt —. Nu kommer mitt hjärta ej att fästa sig vid något här på jorden — — — Lef väl min värderade unge vän. Er »Mütterlein» skrifver också och våra önskningar följer Er öfverallt. — Måtte dessa blad träffa Er glad och frisk.

Er trogna väninna

Amalia v. Imhoff.

*

Louise v. Imhoff till Atterbom.

Putbus d. 29 Augusti 1816.

Det visste jag ju alltid, att min discipel var den bäste af alla — därför har jag alltid tyckt så mycket om honom och tagit hans parti då elaka människor vilja påstå att han är ett geni, oduglig för det vanliga lifvet.

Mycket vänligt var det af Er, käre Atterbom, att bredvid den snillrika systern komma ihåg Er stackars »Mütterlein» och äfven sända henne några vänliga rader. Dubbelt tacksam är jag öfver denna utmärkelse, som jag isynnerhet de sista dagarna af vår sammanvaro så litet gjorde mig förtjänt af, då jag som en stackars förtrollad

ständigt sof, och endast dunkelt förnam Edra älskvärda ord och sånger, så som man i denna förvirrade värld känner en aning om en högre tillvarelse. Nu när jag är lugn och icke så ansträngd, ser jag den tid vi voro tillsammans klarare och kommer alltid att minnas den, liksom den bild af älskvärda svenskar, som Ni och Geijer gifvit mig, med sina milda färger kommer att utplåna hvarje osympatisk företeelse bland våra tidigare bekantskaper i detta land.

När Ni mottager denna hälsning, äro Ni alla återigen församlade i Uppsala och vid tébordet, där jag spelade en viktig roll, tänker Ni väl på oss båda. Äfven vi äro, fastän på ön Rügen, ännu i Er kära krets, själen är ännu hos de klara sjöarna och dunkla skogarna, och så känna vi oss, underligt nog, endast till hälften i det återfunna fäderneslandet, som genom vår långa frånvaro nästan förlorat sin rätt till oss. Behåll oss därför i kärt minne I svenska vänner! då Ni tagit den bästa delen af vår tillvaro, och låt oss ofta höra från Er och huru det går Er! — Amalia beskrifver vår härliga omgifning så vackert att det inte återstår för mig något mer att säga än att ännu en gång upprepa huru mycket vi glädja oss åt Ert besök i Tyskland, och att vi ämna mottaga det nordiska »Christkindchen» högtidligt och hjärtligt. Låt oss endast veta något förut härom så vi hinna tända vaxljusen och smycka det gröna trädet.

I går hörde jag att vår älskliga Undine fått lif och skall omarbetas till opera samt uppföras i Berlin.[1] Jag gläder mig ofantligt åt denna njutning som jag så

[1] Fouqués »Undine» med musik af Hoffman. Atterbom nämner i »Minnen fr. Tyskland och Italien» att han i Berlin sett gifvas den af Hoffmann »lika romantiskt komponerade som af hans vän Fouqué romantiskt diktade operan Undine».

Louise von Imhoff.

Efter en sepiamålning af Amalia v. Helvig f. Imhoff. (1816.)

länge fått undvara, ty musik är nu engång det enda som kan trösta för allting, och jag tror nästan det är därför jag gläder mig så mycket åt himlen, emedan man säger att det är musik där. — Men jag vill vara förnuftig nu och sluta — Poeterna skall man ej trötta ut — och aldraminst skulle jag vilja trötta Er min sångrike Vän!

Tusen hälsningar till alla som kommer ihåg mig.

Er trogna väninna
Louise Imhoff.

*

Amalia v. Helvig till Atterbom.

Berlin d. 4 Februari 1817.

Edra kära bref af den 15 Oktober och 4 November ligga framför mig. Jag har sedan dess skrifvit till de tre väninnorna i Uppsala och äfven ett bref till Geijer; så har Ni dock hört ifrån mig under denna tid. Jag ville också skrifva ett litterärt bref till Er — liksom Ni så vänligt berättar om Ert arbete och författarskap — istället för detta sände jag Er en hel bok[1], i hvilken Ni visserligen fann mestadels bekanta saker; likväl hoppas jag det var Er kärt då Ni tog dessa dikter i Er hand och i minnet återkallade huru jag, i förflutna, gladare tider, föredrog dem i vänkretsen.

Jag vill nu ge Er ett begrepp om mitt närvarande lif, af hvilket Ni, käre unge Vän, gjort Er en föreställning som ej öfverensstämmer med verkligheten. Man vinner och förlorar icke så öfversvinnligt mycket på

[1] Sannolikt den »Taschenbuch der Sagen und Legenden» som utkom 1817, men som blev Atterbom tillskickad redan innan slutet af år 1816.

en gång som jag gjort, utan att det gör ett varaktigt, outplånligt intryck på känslan och tankegången. — Den fordna Amalia är begrafven i Uppsala — hennes glädje, hennes tillförsikt till sig själf och framtiden ligger under den kullen som mina tankar dagligen besöker — så som mina tårar, i detta ögonblick liksom så ofta under dagens lopp flyta vid tanken på denna älskade bild!

En väninna som Malla är helt enkelt därför så sällsynt, att ädla bildade, enkelt kännande kvinnor öfverallt äro sällsynta.

Hvad skall jag säga om Er, mina kära vänner, som Ni inte redan vet tillräckligt? Friska och ljusa som Er egen vår stå Ni för mig, utsmyckade med andlig kraft och gladt mod. — Kan man kalla det för trohet af mig att jag ej söker finna vänner som likna Er? — Nå, då är jag visserligen mycket trogen! Om jag hade kommit hit med stor lust och önskan att göra bekantskaper — så hade jag utan tvifvel funnit flera — men då det är problematiskt om denna själsliga ansträngning gjort mig annan nytta än att erfara hur rätt jag har, att älska mina gamla vänner öfver allt annat — så måste Ni räkna mig till godo att jag ej ens försökt.

En vacker målning, som jag fann snart efter min ankomst, har hjälpt mig bära den första nästan dödande tomheten i min existens här — det var den sköna taflan, hvaraf jag skickade Geijer en liten teckning — verserna, som föranleddes af afskedet från honom, har redan gifvit Er en föreställning om min stämning — ty de äro inga tomma fantasifoster —. — Nu tecknar jag mycket hemma; 4 undersköna Englar med Passionsinstrument målade på guldgrund, hvilka höra till den samma taflan, äro snart färdiga (efter teckningen afmålade ur minnet). Jag har dessutom retoucherat nästan alla mina taflor,

som Ni delvis såg i Stockholm, så att de nu utgöra ett angenämt fullbordadt galleri. — Äfven alla små studier i mina ritböcker sätter jag tillsammans till ett häfte, hvilket redan innehåller 30 färdigmålade blad — som Helvig roar sig att uppklistra på kulört papper och inramar med prydliga svarta linjer. — Han går ogärna ut, och lider, i den ovanligt regniga väderleken, ofta af hufvudvärk, och konsten, för hvilken han har mycket sinne, lifvar upp våra aftnar på ett stilla allvarligt sätt, när hvar och en på sitt sätt slutat arbetet för dagen.

Jag har varit i Berlin tre gånger förut, och har ingen gång känt mig tilltalad däraf; det skulle vara den sista ort i världen som jag af fritt val skulle välja som uppehållsort —. Det största felet hos de föröfrigt säkert goda Berlinarna är deras föreställning att Förståndet har blifvit bofast just hos dem —. Kanske hyste de i följd häraf den egentligen rättvisa förväntan, att en kvinna, som tämligen allmänt gäller för att inte vara utan detta — skulle glädja sig ofantligt åt att få bo här. Min stora tillbakadragenhet kan lätt bli tydd på annat sätt än den skulle, då man, enligt hvad jag hört, håller på att bråka sin hjärna med undran huru jag lefver och med hvilka jag är tillsammans —. Detta kan jag nu engång ej hjälpa och måste hoppas att alla jag träffar af mitt uppförande ser hur hjärtligt jag aktar dem. Hågen för sällskapslif hänger så nära tillsammans med vår öfriga sinnesstämning, att det vore att underkasta sig en andlig tortyr att låtsa som man hade den då den ej förefinnes. I lifvet förekommer en del underbara sammanträffanden, det är radier som verka till samma punkt och som tillhöra fatalismens företeelser.

Så utgör Louises frånvaro en så stor lucka i mitt vanliga lif, att jag finner hvarje sällskap fadt, emedan

jag ej tillsammans med henne kan njuta af det som är angenämt, se det som är löjligt och vid hemkomsten låta alla företeelser passera förbi i skämt och allvar och reflekteras i den stilla spegeln af hennes iakttagande sinne. Detta sista reproducerande af själen i allt sällskapslif utgjorde för mig dess största behag.

Nu hade en bror till min väninna Groen gifvit mig en särdeles angenäm utsikt till musikalisk njutning, i det han redan hade inbjudit oss till musikalisk matiné hvarje söndag, om hvilket jag skref till Geijer —. Där lärde jag känna flera talanger och hoppades att så småningom utvälja och förena dem hos mig, liksom detta hem gaf mig hopp om ett hjärtligt förhållande, då Pœlchau (så hette han) ville mig väl för den vänskap jag visat hans syster, och hade en väluppfostrad, enkel, barnsligt älsklig fru, som jag fann mycket angenäm. Föreställ Er nu, käre vän, hur jag blef till mods på aftonen af den 17 Januari, då vi voro inbjudna dit till en utsökt técirkel, hvilken endast i följd af hennes nedkomst på morgonen blifvit på kort tid uppskjuten — då denna afton blef den sista i hennes lif! Djupt uppskakade mig detta slag, hvilket kom som en blixt från en klar himmel! Huru den arme mannen led kan man föreställa sig. Jag träffar honom emellanåt — hans älskliga 4-åriga dotter tillbragte nyligen en hel dag hos mig, och gladde mig med sitt behag och sin oskuldsfulla lek. Smärtsamt sorglös berättade hon »att Pappa hade ingen Mamma åt henne mer»! — Hvarför — så frågar det sårade hjärtat; hvarför bli så många mödrar bortryckta då deras barn så väl skulle behöfva deras kärlek — och hvarför återigen gråta så många mödrar vid de små grafvarna, som gömma deras hopp, deras stolthet, ofta den enda lycka som den försonande Naturen

gifvit det kvinliga hjärtat som godtgörelse för alla andra ungdomsdrömmar! — Men dessa dunkla gåtor visa oss hän till den ort där de alla en gång skola lösas — vid vårt uppvaknande som kanske blir gladare dess mer svår den nattligt förvirrade drömmen var hvars korta, ångestfulla stunder vi kallade — lefnad.

Att känslan af Vänskap hör till det som följer oss på andra sidan grafven förnimmer jag tydligt, i det att endast och allenast deltagandet för mina älskades öde binder mig vid denna jord. Jag kan timtals sitta och tänka och drömma om Louises framtid, om mina aflägsna vänner i norden, och om något då stör mig som rör mig själf, så finner jag det obetydligt och knappast värdt att tänka på eller besluta om. Så synes det mig mången gång som hade dessa mina kära en inre förpliktelse att vara riktigt goda och lyckliga, för att bevara åt mig det enda af lefnadsnjutning som jag härnere kan kalla mitt. Det är väl således en art af själfviskhet att jag är så angelägen därom — att inviga Er, efter Edra egna ord, i de obekanta hemligheterna af en lycklig lefnad. Må Gud välsigna denna min hjärtliga sträfvan isynnerhet därigenom att Ni själf, min unge vän, inte gör något tvärstreck i min väl iordningsställda beräkning. Edra mångahanda berömvärda arbeten, gjorde mig stor glädje, och isynnerhet intresserade mig »Hörbergs lefverne», emedan jag ville öfversätta och göra bekant en del därur. Nu skrifver emellertid Hammarsköld till mig helt oskyldigt: att Ni blifvit afbruten i detta genom polemiskt arbete. — Då känner jag mig bedröfvad och måste äfven i kraft af min ålder och mitt kall banna Er, för att Ni, oaktadt min välmenande och välbetänkta bön, åter låtit Er medryckas till strid. Visserligen kan man inte på så långt afstånd alldeles

bedöma huru och hvarför en högt skattad och förståndig vän handlar så och icke på annat sätt — dock tyckes det mig att motpartiet ånyo så uppenbart fått sin vilja fram, då de locka Er från ett godt och berömligt arbete till en kamp, hvari Ni aldrig kommer till målet, emedan det ej ligger i Edra motståndares natur, under det att Ni redan förlorat den friska stämning, hvilken är om ej oumbärlig dock säkerligen mycket nödvändig för Diktaren om han vill utbilda sitt inres gåfva mera harmoniskt och utveckla den rikt, sig själf och andra till skönaste tröst.

Tro mig, käre Atterbom! att man rätt väl vet hvad man vill, och jublar öfver att man stört Er i arbeten som skulle vinna publiken för Er och tillkastat Er retliga känslighet en ny tagg, så den ger sig utlopp och förnuftet flyr, då alla de kalla amfibierna med innerlig förnöjelse utropa: »Ja där ser man att han är en trätgirig galenpanna!» — Nu hade jag i stillhet tänkt att den säkra utsikten till en resa i utlandet skulle göra Er stick-fast mot alla angrepp på Er, Er filosofi och Er poesi. Att Ni intet låter förmärka om detta säkra hopp, är också min på tusen goda grunder stödda önskan.

Först och främst därför bör ingen veta om denna plan förut, att ingen må kunna, Gud vet genom hvilka knep, korsa den — men isynnerhet är det tjänligt och egentligen riktigt himmelskt förnämt och stolt, att man i det ögonblick då man redan håller i sin hand befrielsen från många svårigheter ej besudlar denna glädje genom missunsamhetens ondskefulla blick, utan endast delar den med de närmaste trognaste vännerna. Sedan, när man är lyckligen befriad, och dessa röfvare blicka efter en, kan man dess bättre roa sig åt dem där de stå med öppen mun och grymt förstummade än om man

retat dem och gjort dem skamsna medan deras hämnd ännu kunde ha varit verksam. — Detta är mina känslor, hvartill erfarenheten sällar sig — och så upprepar jag den bön jag redan muntligt framställde till Er.

Att Ni obekymrad kan resa är mig nu säkert, men äfven därför vågar jag fordra någon hörsamhet — inte sant? — Jag har redan sagt Er, och säger det omigen nu, att jag i vår kommer att be Kronprinsen[1] om något för Er vistelse i Tyskland — detta är icke så nödvändigt som rådligt: emedan Er resa därigenom blir auktoriserad — då den annars kan bli ansedd som förmedlad och understödd af ett oppositionsparti eller bli framställd så för prinsen. Han är storsint och god, därför vore det en förolämpning att icke bygga på hans understöd — men detta förbehåller jag mig alldeles ensam. Att det icke förut kommer till hans öron om denna reseplan och blir uttydt på ett illvilligt sätt är mycket viktigt för mitt visserligen helt oskyldiga syftemål — därför ber jag Er ihågkomma min önskan, och skulle ni förut låtit förljuda något om resan, så bringar Ni skvallertungorna till tystnad genom att själf tiga härom — man kommer då att tillskrifva det förut nämda Er diktarfantasi och Er otålighet att gå ödet i förväg. Utarbeta alla påbörjade arbeten, studera med allvar isländska, sjung hos Hæffner, så att vi kunna inlägga ära med Bellmanssångerna. Sköt Er hälsa och lef stilla i förväntan på nya och åtminstone delvis angenäma intryck och erfarenheter. Törs jag råda Er, så fråga Malla om råd om Ni på något sätt har att göra med publiken. Goethe säger ju: »och viljen I veta hvad som höfves Er, så fråga hos ädla kvinnor!» Tro mig, käre vän, det är ett sant gyllene ord — och Ert förtroende kommer

[1] Sedermera konung Karl XIV Johan.

Ni aldrig att ångra. — Om Ni sänder den kära nya kalendern[1] till Fredrik de Ron så får jag den, om möjligt, med första. Hvad jag gläder mig däråt! Hammarsköld skrifver till mig om en tysk som i vår skall resa till Greifswald — Kanske vore det ett lämpligt tillfälle för Er — men endast pianissimo. Säg Geijer att jag är ombedd att imorgon hos Kalkreuths föreläsa »Den siste skalden»[2] som man tycker mycket om. Meddelar Ni vännerna detta bref, så ställ om att Geijers fru ej får höra om den unga fru Pœlchaus död, då hon ju själf hoppas bli mor — hon bör endast hoppas, ej frukta. — Jag läser Titan, och finner gudomliga ord däruti, som vederqvicker som lifsens vatten. Hvilken egendomlig man denne Richter! — Låt Malla strax få underrättelse från mig och säg att jag alltid håller af henne af hela min själ! O, hur ofta söker jag Eder i »gula förmaket»! Hviskar och susar det inte något omkring det runda bordet och sväfvar hän öfver klaveret? O, om jag endast kunde dö, för att än en gång komma Eder nära här på jorden — Ni kunde omöjligt bli förskräckta för mig — Helvig hälsar också och gläder sig åt att få förnya bekantskapen med Er. — Nu, lef väl! Tänk på väninnan

Amalia v. Imhoff.

Jag innesluter 2 bref från Reimers, som Ni väl strax ombesörjer, de äro i alla fall något försenade — men på vintern finnes ju inga lägenheter för böcker, de måste väl alltid skickas sjövägen. Låt mig snart höra Er kritik öfver boken.

*

[1] Atterboms »Poetisk Kalender».

[2] Amalia hade öfversatt denna Geijers dikt till tyska.

Berlin d. 11 April 1817.

Ert bref af den 4—7 mars, käre vän, kom till mig alldeles som en vänlig löftesrik dufva öfver det sorgens och de jordiska bekymmernas öde haf som omgaf mig, och som ej tillät någon glad tanke vare sig på förflutna eller kommande dagar. — Bror låg i svår feber. Hans erfarne och kloke läkare kallade det en växtfeber — den antog likväl en nervös karaktär och kunde så i allmän Terminologi rent af kallas en nervfeber. — Vi skulle aldrig ett ögonblick skjuta upp skrifva till dem vi älska och af hvilka vi säkert äro älskade — ty många gånger komma sådana ord alldeles som från himlen — styrka och vederkvicka den redan utmattade själen. — Så har jag med största glädje af Er själf fått icke endast Er sträfvan och eldiga kamp förklarade, utan äfven i alla Edra yttranden känt igen det berömvärda sinnelag som är detta sträfvandes hufvudgrund. Långt ifrån att tadla Er för hvad Ni, nödtvungen och så fientligt uppfordrad, skrifver till Ert självförsvar, måste jag bifoga mitt beröm till Edra vänners — isynnerhet gläder det mig att höra af Malla att Ni försvarat Er mening i en förståndig och värdig ton och därigenom visat Edra fiender att Ni, efter många ungdomliga luft-torneringar, nu mognat till en man, som endast vänder sin lans mot målet.

Edra tyska dikter ha gjort mig den hjärtligaste glädje och bevisa hur väl förtrogen Ni är med detta språks själ. — Men tro icke att jag, som under längre tid varit tillsammans med Er, min värderade unge Vän, är så ensidig att jag ej nogsamt känner Ert väsen och vet, att Ni icke kan räknas till de Diktare som endast irra omkring på ängarna i månsken och plocka förgät mig ej till sina väninnor. Poesien är hos Er, hvad den

egentligen alltid skulle vara, ledsagarinnan till den högre lifsåskådning som kallas filosofi — och jag har väl senare trott mig se att denna allvarligare Musa kanske kommer att öfver Er framtida lefnad med eftertryck försvara sin rätt — liksom den förra sjöng vaggsånger för Er i gestalten af Er anderika, älskliga mor. — — Jag ville nu egentligen ha Er ut hit, utan vidare fejd, från denna polemiska hvirfvel, och utan att väcka uppmärksamhet eller misstämning. Då det emellertid ej kunde bli så, och Ni försvarar Er sak värdigt, låter jag det gärna behaga mig, att Edra Herrar Motståndare med långa öron och öppen mun blicka efter Er, när Ni midt för deras näsa drager bort. Denna hvila behöfver Ni och Ni skall ha den, så ostörd och så glad som möjligt. Här finnas redan ett par sanna, verkliga människor som med välvilja vänta på Er och på andra orter är äfven sörjt för Er — dock härom talar man bäst muntligt. Endast så mycket måste jag i sanningens intresse säga: att detta Tyskland, ehuru mitt älskade fädernesland, och begåfvadt med många fördelar, likväl i detta ögonblick inte visar det skådespel, hvilket man efter en så ärorik befrielse och därpå grundade framsteg på andens område kunde vara berättigad vänta. Gamla dårskaper höja åter mäktigt hufvudet; det bedröfliga mångskrifveriet, en af denna nations hufvudsjukdomar frambringar en syndaflod af tidningar, i hvilken gemenheten som i en mjuk »morfarsstol» sätter sig fast med utspända armbågar. Äfven talangen, då det vanligen felas honom pengar, säljer sig till dessa eländiga utgifvare af otaliga morgon- och aftonblad, splittrar sig i enstaka, lätt nedskrifna, omogna produkter och förlorar tid, kraft och uthållighet att fulländа något berömvärdt helt. — Fouqué slår i egenskap af Romantikens coryphée tyvärr som

modeskriftställare i barnslig uppblåsthet på sitt gamla rostiga harnesk och låter det klinga ihåligt.

Hans stora talang och rika inbillningskraft blir förnedrad genom 100 bidrag i dåliga och goda kalendrar, i hvarje blad hvilket lik en pipande liten kyckling osäkert och vacklande kryper ut under de nya flygskrifternas ligghöna. Anstår det en Diktare som kunde leda smaken att vara dess slaf —? Om jag hade träffat honom mera skulle jag uppriktigt sagt honom min mening — men på ett par gånger — fann jag så mycken fåfänga i hans väsen, han hade så mycket om sina hjältedater i kriget att berätta mig, att jag behöll för mig själf den honom tilltänkta, hjärtligt menade sanningen, såsom varande en för honom alldeles onjutbar rätt.

Hans fru springer efter de furstliga personerna, är enligt allas utsago så litet njutbar så snart det finnes något förnämt att se eller komplimentera — att jag ej alls sett till henne. Hon har (i förbigående sagt) inte engång skickat mig ett kort vid sin ankomst hit, trots det att jag i Heidelberg visat hennes son mycken vänlighet och hon, då den unge herrn, kvarhållen af fordringsägare, inte kunde resa sin väg, korresponderade med mig härom och jag gjorde henne alla möjliga tjänster. — Så mycket hufvud och så litet hjärta är mig nu en gång icke intressant, hälst som jag ju känner bättre och ännu mera begåfvade människor. — Öfverhufvud taget är mig detta fabriksväsen med det andliga och med högre ting, vidrigt, och jag kommer nästan i frestelse att önska, det alla kosacker från Don och Ural ville bryta fram från sina hedar och för det första föra med sig bort ett par hundra författare som ridknektar äfven om jag själf måste koka grynen åt dem —. Detta härliga, allvarliga krig har vid Europas nu närmande gubb-ålder

knappast verkat så mycket som ett glas Rhenvin på en sextioåring. Ännu berömma de sig alltjämt, besjunga sig och kunna alls ej upphöra med sin tapperhet — liksom det vore något märkvärdigt eller förvånande att en riktig karl slår till när man vill taga från honom hans land. Då prisar jag de gamla tyskarna och äfven de nyare svenskarna, som ännu ej skrifvit ett ord öfver finska kriget, hvarest dock under af tapperhet utfördes. — —

Folket är visst duktigt, men många äro fördärfvade, förslappade och uppblåsta, därvid spökar franskheten åter i det tysta bredvid tyskheten, hvilken noga sedt egentligen består i långa steg, obetäckta halsar och oändliga tobakspipor. Ni måste se det själf för att känna att Ert fädernesland med alla sina ofullkomligheter dock är frihetens och den sanna mandomens land. Hvad som vid så många flera andliga stridigheter förekommer af betydenhet i Tyskland, trots och emellan allt oförstånd, aktar och ärar jag af hela mitt hjärta och gläder mig åt att mången härlig njutning och många värdefulla bekantskaper förestå Er. — Hela denna vinter har jag fortfarande lefvat mycket stilla, då jag måste strida med mig själf, med mitt sinne, för att bringa det till ro, — ty resignation har aldrig varit min dygd.

En bekantskap, som snart med hänsyn till Louise intresserade mig, lade alldeles beslag på hvad som återstod för mig af det närvarande, det var en Herr von Kloch — hvilken i detta ögonblick redan är förlofvad med min älskade syster och troligen 1 Maj blir hennes lycklige och lyckliggörande make. Af Malla får Ni höra något vidlyftigare därom; Er alla hänvisar jag till ett bref som Generalskan Sparre skall meddela — det var en roman som kunde erinra mina vänner något om

Antonia och Irene[1] — med hänsyn till mitt sinnelag — men inte att förväxla Baron Kloch med Demetrius, då denne blott skänkte mig ett hjärtligt förtroende. Glädje och hopp i rikt mått har denna förbindelse gifvit mig, men endast så som jag numera känner, i det jag tänker och handlar för andra. Så skulle jag vara befriad från ett af mina lifligaste bekymmer, nämligen att kunna finna en värdig lycka för vår rena, själfulla Louise — ty det kan jag försäkra hennes många vänner: att ingen man passar bättre för henne eller kunde ge henne en varaktigare lycka. Att hon redan med den innerligaste böjelse är honom tillgifven, gör mitt förutseende all ära. — De »veta redan ej mer» efter Louises eget uttryck »huru de så länge kunnat lefva utan hvarandra» och Kloch begagnar sig af Platos hypotes om de skilda hälfterna, för att på något sätt förtydliga för mig sina känslor. Om Ni nu ej fullt förstår det, så gläder Ni er väl i alla fall åt Er kära »Mütterleins» tillfredsställelse, och Er fantasi har fullt spelrum utspinna romanen tills jag muntligen kan berätta mera därom —. Ni kommer då nästan att tacka mig för att jag icke skrifvit något till Louise ännu om Er vänliga och särdeles lyckade tillägnan på vers[2] —. Hvarje sak har sin tid och kärleken är af alla den mest egoistiska, som sticker ut alla vänskapens och poesiens gåfvor, emedan den i sig själf visserligen är det mest poetiska i hela världs-

[1] Personer i »Die Schwestern von Corcyra». Dramatisk Idyll af Amalia v. Helvig, öfversatt till svenskan 1824 af Ludv. Borgström.

[2] Till »L. v. I.» tillägnan på vers (tyska) i början af »Hörbergs Lefverne» som Atterbom dedicerat till Louise von Imhoff, hvilken särdeles högt intresserade sig för, värderade och uppskattade denne målare, hans taflor och hans säregna lefnadsförhållanden.

alltet. — Då Ni i alla händelser måste resa till Breslau, och väl äfven gärna vill det, så skall Ni besöka Louise på deras gods, 3 mil därifrån, hon är då redan en förståndig fru och kan fröjda sig åt de sköna blommor, som vänskapen binder i hennes lyckas krans — och får Ni då själf hämta den tacksamhet som så mycket friskare blomstrar där för Er —.

Nu skyndar jag, min vän, att ge Er det begärda svaret om de 200 R. Bco, hvilka äro att hämta på Wellinge — på så sätt, att vår kära Sophie König kommer att tilldela Er en fullmakt att i Stockholm efter Groens ordres taga ut dem —. Jag behöfver icke säga Er att jag mycket önskar Ni ville besöka dessa värderade vänner före Er afresa, samt räkna ett par dagar för Wellinge — ty utom det att Sophie König, alldeles ensam, utverkat detta reseunderstöd för Er hos sin präktige bror — så äro alla där så hjärtligt intresserade för Er, att det är Er plikt att återgälda så mycken vänlighet med det lilla offret att resa dit — då Ni väl i alla fall stannar några dagar i Stockholm före afresan —. Jag har skrifvit så litet till denna vän, emedan hon full af känsla och deltagande för mig så gärna ville ha goda underrättelser, och jag hade så litet som är sant att säga i detta hänseende —. Äfven upprörde mig tanken på Wellinge, minnet af en tid, då jag ännu var oberoende, omgifven af uppriktiga vänner och ännu icke så hårdt träffad af ödet —. Jag måste ju, för att kunna uppfylla mina plikter här, akta mig för att bli alltför vek. — Med Uppsala hade jag många litterära förbindelser, kunde skrifva mera fritt och hade helt andra andliga beröringspunkter. Om Ni tager med mina bref så läs dem för den goda Dorothée[1], äfven Sophie, kommer med hjälp af Edra upplysningar, att förstå dem. Jag väntar hvarje

[1] Dorothée Murray.

dag att en kurir skall afgå till Stockholm för att skicka min »Taschenbuch», hvilken väl får en plats i Dorothées lilla tyska bibliotek.

När Ni erhåller de 200 R. Bco så köp Er intet annat än möjligen litet linne, om Ni så vill, — inga kläder, då Ni får allt sådant billigare härute. I Stralsund kan Ni lätt få växla hvad som är kvar. Generalskan Sparre ger Er gärna bref dit, isynnerhet till Postdirektör Kumerow. *Glöm ej* att be henne om det —. Hon känner denne man väl, och han kan vara Er nyttig med råd och dåd, isynnerhet som han är mycket svenskt sinnad. I Stralsund tager Ni in på »Örnen» som (om jag ej misstager mig) ligger vid det gamla torget, till venster om högvakten, — där är billigt — jag har själf bott där —. Se riktigt andäktigt på det underbara rådhuset midt emot till höger! — Om Ni är någorlunda kry så res med den vanliga posten, något som alla män tillrådt mig för Er. Ni kan ju, om Ni finner nattresandet alltför ansträngande, strax accordera endast till staden hvarest Posten om aftonen ankommer — men naturligtvis kommer det att uppehålla Er — Kumerow kan upplysa Er om allt detta, glöm blott ej Generalskan Sparres bref! Stannar Ni något i Greifswald så gå strax till Professor Schildner, hvilken är en begåfvad man och med hvilken jag talat om Er — äfven Kosegarten lönar det mödan se och höra hans »vågspråk» — som dock klingar något hest och förskräckande[1] —. Slutligen —

[1] Atterbom omnämner i sina reseminnen besöket hos Kosegarten, hvilket han fann intressant, och yttrar att Kosegartens röst och uttal »har något alldeles eget i sitt slag» samt tillägger vidare att K:s stämma var djup, ihålig och hemsk, och när »han kommer i affekt», hvilket sker lätt och ofta, får »ett förvånande tycke af vågornas klagan, när en uppväxande storm vältrar dem emot branta klippstränder» . . .

var på det aldrahjärtligaste välkommen hit till mig! — Ni bör taga in på Hotel de Brandenburg vid Gensd'armes torget och behöfver endast nämna Ert namn — jag sörjer för att Ni, åtminstone för det första kommer att bo billigt och bra där. Att det enligt Berlinerförhållanden hvarken är långt till mig, till biblioteket eller till andra människor som Ni troligen ofta kommer att se — är en god sak. Kom strax till mig — de kunna på hotellet visa Er vägen — i alla händelser är min adress: Lindenstrasse N:o 48, bei der Jerusalemskirche. Parterre — så kan Ni hitta själf. Tag med ett exemplar af Edra poetiska kalendrar och af Edra senaste arbeten öfverhufvud — äfven de samlade kompositionerna till kalendrarna om de äro färdiga. Det är ungefär hvad jag har att säga Er angående resan —. Då Er »Mütterlein» är frånvarande vill jag äfven bifoga en uppmaning att tänka på Er hälsa. Kläd Er så varmt som möjligt på sjön, man blir sjuk om man fryser — lägg flanell på blotta bröstet med något flyktigt, t. ex. spirituöst linement om Ni känner Er illamående, ät litet och salt, drick endast vin eller porter — lägg Er så snart Ni känner obehag — tala icke och se ej ned i vattnet —. Och nu min käre unge vän, tusen gånger välkommen på den gamla tyska systerjorden! som icke innehåller något paradis, men dock många sanna själar — hvarest Ni i ett mildare luftstreck och utan bekymmer och trätor, en tid får samla in glädje och kraft för en framtid där Ni i hvarje fall och att dömma efter Ert sinne kommer att behöfva det. Om Ni hade med Er rätt många bref — och ett par från Uppsala, hvilka jag aldrig kan bryta utan hjärtklappning — — så vore Ni så god som mina vänner vänliga — de kunna väl ej låta Er resa alldeles tomhändt —! Jag

skrifver denna post-dag icke till Geijer och detta endast af dygdighet, på det att mitt bref till Er må hinna med och Ni ej skall behöfva vänta —; det är ej något tecken att jag tänker mindre på denne dyre vän, som genom sina upplysningar om den heliga Birgitta gifvit mig ett rörande prof på att hans vänskap kan öfvervinna den gudomliga lättjan som kläder honom så väl. Om Ni nu ännu en gång vill ge mig bevis på Er hörsamhet — så gå upp i Stockholm till Amiral Gyllensköld — och fråga honom om hans kommissioner för Tyskland och för mig. Denne man, hvilken alltid uppfört sig lika väl mot mig, är värdig denna uppmärksamhet af dem som äfven äro mina vänner — och då det är mig särdeles viktigt att man icke uppfattar Edra tänkesätt oriktigt, så vore detta steg, äfven för H. H. Kronprinsens skull fördelaktigt; Ni är allt för känd för att det skulle vara likgiltigt om man misskänner Ert tillgifna och sant patriotiska sinnelag eller ej. — Äfven till Fredrik de Ron bör Ni gå, han har kanske något för min räkning att medsända, men isynnerhet önskar jag att Ni visade honom denna attention, emedan han varit öfver all beskrifning vänlig och hjälpsam mot mig — han är värd sann högaktning, och känner djupt, ehuru hans yttre är svenskt kallt. Om Ni vill gå till Brinkman beror på Er själf — det vore ju vänligt om Ni gjorde det. — Helvig gläder sig åt Er ankomst liksom han öfverhufvud gärna ser hos oss här alla svenskar — och gärna, så vidt han kan, tjänar dem. — Jag kanske innan dess har gjort Hoffmanns bekantskap, hvilken en bekant till min man länge lofvat oss. Brors sjukdom och min apati är orsaken till att det ej för längesedan blifvit af. Jag har nyss läst sagan om Anselmos, hvari är mycken ande. — Hvar blir Er kalender af? Den resande måste väl

ännu ej vara kommen hit — om den nu blott ej går förlorad! — Ni kommer troligen bli anledningen till att jag kommer i beröring med de få skön-andarna här — både dem jag känner och icke känner. Men Ni skulle finna Tyskland bra fattigt om det ej fanns mera utbyte än hvad man finner i Berlin — så dömma de som bo här själfva — därför är det bra att detta är första punkten Ni kommer till.

Jag slutar med upprepade hälsningar från Helvig och mig.

Försök komma åtminstone i slutet af Maj — hälst förr, ty Louises afresa till Schlesien kunde kanske komma att kalla mig till Dresden på ett par veckor, om hon inte far öfver Berlin — och jag ville inte försumma hennes ankomst här — dock blir det väl ej förr än i början af Juni. Ännu en gång, allt vänligt till vännerna. Vi ha här en eftervinter, som är mig särdeles obehaglig och i detta ögonblick lider jag af ros vid munnen — jag har också de sista veckorna varit i alltför stor ångest och spänning — Gud ske lof att det så till vida åter är godt igen.

Lef väl.

Er trogna väninna
Amalia v. Imhoff.

*

Berlin den 22 oktober 1817.

Min dyre vän!

Ni tror mig väl, när jag försäkrar att Ert kära bref af den 9 Oktober gladde och rörde mig djupt — Gud vet med hvilket tungt hjärta jag lämnade Dresden! Man vänjer sig så lätt vid att bli afhållen, och jag har så

ofta, på det hela taget, varit högt skattad af en krets af vänner, att jag åter igen left mig in i denna vana utan att i hvarje ögonblick påminna mig att det snart måste upphöra. Nu gick denna tid så mycket snabbare och det som vid sådana afsked sönderslitit mitt bröst, reste sig på nytt i min erinran och gjorde detta ännu bittrare. Äfven Er skulle jag lämna, min unge vän! Och fåfäng kallar Ni mig väl ej, om jag säger att jag dunkelt kände, att det sköna Dresden, efter min afresa, ändå skulle kännas mera ensamt för Er. Att Ni så snart därpå raskt och friskt beslöt Er följa kallelsen af Er Genius, som vinkar Er till Hesperiens lagerlundar, är mig en stor glädje, för hvilken jag hjärtligast tackar Er.

Om Ert ljusa förstånd, Er riktiga känsla, den alltigenom rena tendensen af Eder intellektuella begåfning måste uppfylla alla med aktning och sköna förhoppningar i hänseende till Er — så blir det, för Edra mera erfarna vänner endast öfrigt att önska, att Ni griper detta lif där Ni, liksom vi alla, måste stå eller falla, med liflig viljekraft som Er egendom och gladt går igenom de nödvändiga bildningsgraderna, på hvilket sätt man enbart behärskar och njuter det — så som naturen inte blott tillåter oss utan bjuder oss göra. Hur glad gjorde mig inte därför Edra friska beslutsamma ord, och hur tänker jag icke nu med gladt mod på Er, min bäste Atterbom! Liksom jag ser den präktige, begåfvade och praktiskt behändige Hjort[1] stå bredvid Er, af hvars

[1] Sedermera Professor Hjort. Atterbom omnämner i bref till Hammarsköld, november 1817, sin tilltänkta färd till Italien i »sällskap med en ung Dansk Litteratör Hjort (förf. till de 12 paragr. i Athene mot Jens Baggesen)» och tillägger längre fram i samma bref att Hjort »är en mycket älskvärd och mycket bildad ung man, hvilken jag förträffligt trifs vara tillsammans med».

lyckliga natur jag den nästkommande tiden väntar den bästa verkan för Er. Hade jag icke under samspråket med denne man, hvilken jag snart värderade, redan innan kort upptäckt det sinne Ni behöfver för att bli förstådd och älskad, så hade mina önskningar varit mindre enträgna — men det var mig som en inre stämma sade mig: denne är den man Atterbom behöfver för att inviga honom till lefnadslust och erfarenhet —! Ty att Ni måste och ville vidare hade jag i mitt inre klart för mig. — Breslau, med allt det goda Ni där kan få mottaga skulle jag önska, såsom ödet nu visligen ordnat det, ställa som mål efter många nya och glada erfarenheter om hvilkas följder Ni kunde tala med den anderike Steffens och tillsammans med honom aflägga räkenskap öfver hvad ni njutit och lärt. — Äfven kan jag idag med detsamma uttrycka Nordenfeldts hjärtliga glädje och gillande af Edra reseplaner, hvilket visserligen icke kan vara Er likgiltigt. Denne präktige unge man besökte mig för ett par dagar sedan och öfverensstämmer fullkomligt med mig i omdömet öfver Hjort och hoppas med mig att Ni aldrig kommer att ångra det raska och orädda beslut Ni fattat. Håll Er nu vackert vid friskt mod och börja framför allt göra Er förtrogen med det vanliga språket som förekommer i dagliga lifvet, och syssla mindre med Ariosto och Tasso. Min käre vän Hartman kan hjälpa Er om han gör Er och reskamraten bekanta med Madame Seydelmann i hvars hem talas mer italienska än tyska. Den Italienare (jag kommer f. t. icke ihåg namnet) som Ni såg, och hvilken visade mig mycken uppmärksamhet, kommer att handleda Er med goda råd och säkerligen gärna hålla små italienska konversationer med Er — jag tyckte mycket om honom såsom varande både en förståndig och en vetenskapligt

bildad man. Jag vet ej om jag nämde för Er att han, utan att jag bad honom därom, skrifvit åt mig en ganska intressant uppsats öfver allt som kan vara af betydenhet för en dramatisk bearbetning af Johanna af Neapel, och dessutom har erbjudit sig lämna mig behöfliga notiser. Hälsa honom hjärtligt från mig — jag kom inte att taga afsked af honom, då jag den aftonen verkligen själf trodde att jag skulle kunna få dröja längre i Dresden, där så mycken kärlek och godhet sträfvade att kvarhålla mig. — Nu då jag väl kommit hit känner jag riktigt att det var på tiden. Helvig hade på min trägna uppmaning låtit ställa iordning mina rum — och tog emot mig med stor glädje, hvilket Ni som känner honom kan föreställa Er, men äfven att alla höstanordningar för den långa vintern blifvit uppskjutna till min återkomst, det kommer Ni också att tro — ett par brännspeglar mer och andra betänkliga instrument till att experimentera med var allt som föröfrigt fanns i hans omgifning.

Riktigt stor skada var det att Ni och Malsburg inte följde oss till Meissen. Dagen därpå blef så härlig och Domen är så skön där, helig och stilla. Jag längtade efter ett par själar som riktigt kunde glädja sig åt detta.

Fru Bardeleben och jag stego upp i tornet och sågo därifrån på afstånd Dresdens torn — och med hvilken innerlig rörelse tillropade jag dem ej, under tårar, Farväl! Men Ni måste se denna ort och jag ber Er att inte underlåta denna lilla resa, emedan ett så harmoniskt intryck är sällsynt och denna Dom ger Er i smått det bästa begrepp om den i Köln som kan gifvas. Ni finner väl ännu en skön mild höstdag därtill. För mig var luften dagen före afresan då jag bon gré mal gré måste vara artig, göra afskedsvisiter och uppköp, alltför rå, och

jag tillstår (blott för Er) att jag tyckte det var ovänligt af Fru v. Bardeleben att just i dessa dagar, då det var nordostlig blåst, släpa mig med, då jag var ärlig nog att då jag öfverlämnade reseanordningarna åt henne, tydligt yttra, att jag ville invänta en gynnsam luftförändring. Så lät hon på aftonen då vi anlände till Elsterwerda, där vårt rum var något för varmt, öppna fönstret midt emot min bädd, men Dorothée[1] som redan var med sina tankar mer i Berlin hos fästmannen än på resan, glömde bort att stänga det, och jag vaknade mot morgonen (då jag på aftonen uttröttad, strax insomnat), med en sådan beklämning i bröstet att de båda sista resdagarna verkligen voro plågsamma för mig. — Lyckligt nog utvecklade sig denna förkylning i en stark hosta, hvilken jag med seltersvatten och tillhjälp af läkare behandlade så kraftigt, att jag sedan igår kan säga att jag är fullkomligt på bättringsvägen. — Till dess var jag mycket illamående och kände på ett alltför tydligt sätt skillnaden mellan att vara omgifven af dem som hålla af mig, eller af dem som äro likgiltiga för mig. Den kärleksfulla omsorg som den själf sjukliga Fru v. Unruh ägnade mig, det förekommande tillmötesgående den lifliga och älskvärda Grefvinnan Stosch visade mina minsta önskningar hade upphört, och den torra flacka sandmarkens inflytande blef mig mer och mer kännbar. Min reskamrat var rätt graciös i umgänget, och kan af det skäl ej räknas helt och hållet som Berlinska, då hon till sitt 14 år bott i Neder Rhens friare förhållanden — men de djupare spåren, som mycken olycka efterlämnat i hennes sinne, är det enda som i viss mån förlänar henne något som liknar Gemüth, om man tager detta i den djupa och sanna betydelsen af ordet. Den

[1] Kammarjungfrun?

arma lider i dessa ögonblick af allt obehag som hennes verkligen ytterst vidriga förhållanden bringa med sig[1]; hon fann sin mor redan illamående och den sjuka gamla frun ligger nu i hennes våning med ett af reumatism tillslutet öga, som väl aldrig kan komma att se mera, ett fördärfvadt magsystem och därmed åtföljande humör. Idag var jag för första gången själf ett ögonblick hos henne, då jag sedan min återkomst ej sett Berlins gator, hvilket jag ej häller alls var nyfiken på. Fru v. Bardeleben hade vänligt nog besökt mig några gånger och tillstod nu, att hon hade litet ondt samvete med anseende till min förkylning. — När människor blott veta hvari de felat förlåter jag dem gärna och har små anspråk, ty de som verkligen hålla af mig uppfylla dessa i förväg och de likgiltigare kan man endast därigenom bli angenäm, att man är tillfredsställd med det lilla de gifva, då det ofta ej ligger i deras karaktär eller står i deras makt gifva mera. Med tanke på detta, måste jag nästan skratta åt att Ni, värderade vän, redan bryr Er hjärna med att försöka tänka ut på hvad sätt Ni en gång skall kunna betala igen ett lån, hvilket Edra vänner väl, utan att räkna på denna Er samvetsömhet, bringa som det skönaste offer på fäderneslandets altare åt Geniet, äfven om de endast i Er någo den framstående svensken och skalden, utan att tillika älska vännen —. Nu kan Ni ju föreställa Er hvilken ångest alla dessa goda själar skulle ha vid hvarje katarr som kunde angripa Er, emedan lungsot ju kunde beröfva dem deras kapital och ränta —. Tro mig att jag bättre vet hvad Ni nu behöfver be-

[1] Malla Montgomery-Silfverstolpe säger i sina Memoarer (Band IV s. 10) om Fru v. Bardeleben att hon är »en ganska förståndig fru. Tåligare, förnuftigare, än jag kunde vara i hennes ställning. Hon har varit grufligt olycklig — — —».

tänka för att göra rätt mot dessa — att sköta Er hälsa och i ordets vidsträcktaste mening utveckla den härliga inneboende kraften af Er Musa så Ni en gång kan sjunga sköna kraftfulla sånger för barn och barnbarn vid hemmets härd, då det blommande minnet af skönt genomlefda dagar susar öfver Er som Majluft. — Ert Horoskop skall väl hålla ord och föra i Er väg en rik och vacker änka, hvilken sörjer för det timliga af Er estetiska existens. — — — — — — — Vet Ni att min Dresdner-Roman under dessa 14 dagar skridit framåt ganska mycket, ja, att jag redan skrifvit öfver ett ark på den och har stoffet till 19 andra genomarbetat. Om Ni visste huru många prosaiska jordiska angelägenheter jag dess emellan måste syssla med och afsluta, skulle Ni dyrka muserna ännu mer, hvilka så hjälprikt strö sina skönaste blommor äfven på de mäst öde ställen på vår väg —. Gå, bäste vän, till Böttiger fråga honom om det finnes någon tryckt katalog öfver de i Japanska Palatset befintliga antikerna och lämna honom inneliggande biljett — han är så vänlig att han nog finner en halftimme för mig.

Hvad det gör mig ondt att vädret och min hälsa icke tillät mig göra utflykten till Bastei — jag behöfde en liflig bild därifrån och skulle nästan vilja anmoda mina båda unga Diktare Malsburg och Atterbom att sätta Er i trollslottet och kasta ner på papperet en sorts poetisk resebeskrifning af den dagen för den aflägsna väninnan, som skulle vara dem särdeles tacksam härför.

Denna andliga pique-nique skulle säkerligen utfalla gynnsamt för min bearbetning, emedan jag ju också ville föra flera personer genom dessa klippdalar — och hvad som undgick den ena, väl föll den andre in — äfven

Hjort kunde bli tillfrågad, hvilken, som jag förnummit, deltog, frisk och kraftig.

Hvad Ni så lifligt och angenämt berättar om Sångkretsen och de underbara företeelserna där, samma dag jag afreste, väcker min önskan att få höra det vidare förloppet af dessa händelser —. Fru Bardeleben, som denna del af Ert bref särskildt roade, förstår med riktig uppfattning huru jag känner det, och att olyckan just ligger däri att ett så fördärfvadt subjekt tillika nästan är vår dubbelgångare, och att man jämför oss med hvarandra[1] då kanske endast en enda punkt af hela vår personlighet öfverensstämmer med den andra — och att på så sätt de bästa vänner, de varmaste beundrare endast kränka oss djupare i det de bli frestade säga: Ni är bättre, klokare eller skönare än denna —. Den klippan har till och med Ni, bäste Atterbom, ej kunnat undgå, och jag borde lugna mig då det går Goethe själf lika med sin skändliga dubbelgångare Kotzebue, så att i det man uttrycker sitt största erkännande och sin beundran af Goethes väsen, man väl dock äfven nämner denne ovärdige. Jag känner mig frestad så till vida fortsätta jämförelsen, hälst som Goethe själf, med i sanning klassisk klarhet och uppriktighet utvecklar hur endast den inre lågheten och hvad därtill hör hindrat Kotzebues utmärkta snillegåfvor att åstadkomma det aldra mäst betydande — ty jag håller också före att detta bekanta Neutrum har icke endast begåfning, utan stor begåfning, som skulle, såvida inte lättjan, den triviala lusten för lågt tidsfördrif och hvarjehanda dåliga moraliska och

[1] Syftar troligen på författarinnan Helmine v. Chezy, med hvilken Atterbom sammanträffade i Dresden, och hvilkens person och lefnad Amalia (icke utan skäl) högligen ogillade.

fysiska vanor afbrutit och förkväft densamma, säkerligen kunnat lyckas lätt i hvarje företag. Men när den gudomliga längtan hos vårt Jag, efter kärlek, liflig uppfattning af alla intryck och lätthet att sätta sig in i andras stämningar och åsikter, står bredvid oss parodieradt genom helt gemen sinlighet, tomt jäktande efter nya sensationer som fördelar timmarna och en svampaktig beskaffenhet att suga i sig hvarje materia, om ren eller oren — då skulle man vilja flykta till nålar och spinnrockar, emedan bland de tusen kvinnor hvilka syssla med dessa icke e n är så ovärdig som den, hvilken af himlen fått en vacker talang förlänad till prydnad för hennes högre väsen, men i stället vanärar den genom ett vagabondmässigt, oregelbundet lif.

Nu kommer Ni, med Ert jag kan nästan säga kvinligt finkänsliga sinne, att förstå hvaruti lidandet för mig består att på något sätt höra mitt namn nämnas tillsammans med denna andras. Ville Gud att man kunde säga: här var mera skönhet och en större talang bor här! ty det goda älskar det framstående — men liksom jag själf behöfver öfverseende, så måste jag tyvärr efter tillräcklig, ögonskenlig öfvertygelse förbehålla mig rätten att förakta där ingen utsikt till räddning är. Jag skrattade åt Fru v. Bardelebens skämtsamma ord — som jag ej ens på skämt kan dela, emedan jag af erfarenhet vet, att ingen ung man, hvilken likt Malsburg besitter finkänslighet, låter någonting, hvad det än vara må, komma sig nära som man afhåller sig ifrån liksom man aktar sina tvättade händer för klibbig smuts — himlen välsigne och bevare honom —, det hoppas jag med tillförsikt.

Ännu har jag, i följd af min häftiga katarr, ej sett eller träffat någon — säg honom (Malsburg) att jag ämnar taga mig friheten tala med Brühl om hans öfversättningar,

och att om han kan besluta sig för att anförtro en af dem åt mig skulle jag mottaga den med stor tacksamhet och så snart min stämma åter liknar en människas, i min lilla krets här infordra det berättigade bifall den förtjänar som tribut. Kanske blir det något tillfälle i nästa vecka.

Louise skrifver till mig att Hörbergs Lefverne och de sköna stanserna[1] gjort henne den största glädje — hon ville gärna själf uttrycka det för Er — Skada att Ni ej kan berätta för henne om vår senaste samvaro — men jag tror det är kanske bäst så som ödet fogat, ty hon lefver så helt för sina nya plikter, fröjder och sorger, och det skulle kanske vara oangenämt för Er göra bekantskap med så nya sidor hos henne ehuru hon innerst troget bevarar alla känslor af vänskap — det kommer också åter och då finna vi henne ännu älskvärdare. — Min bäste unge vän, huru mycket blir mig ej öfrigt att säga Er! Mitt förtroende till Er är så fullkomligt och rent, att mitt hjärta smärtsamt längtansfullt öppnar sig för att låta Er läsa mycket där som Ni säkerligen hyste deltagande för, men det falska papperet törs man ej anförtro allt och dessutom är detta strax slut — då så mycket likväl ligger mig på hjärtat för Er! — Så har jag ännu ej kunnat uttrycka, och kan det väl aldrig tillräckligt huru Er lifliga försäkran om Er vänskap och sanna tillgifvenhet för mig öfverraskande rörde mig! Ty så som Er lycka ligger mig om hjärtat har jag, enligt min vana, skjutit bort alla egennyttiga önskningar, och jag vill uppriktigt tillstå för Er, att lika djupt som jag under vår samvaro i Dresden kände att Ni befann Er i en kris och alltigenom icke kunde uppfylla de egoistiska fordringar en varmt kännande vänskap också har — så förnimmer jag nu med dubbel glädje, att jag

[1] Atterboms tillägnan i denna skrift.

dock är något för Er — att de nya bilderna, det viktiga afgörandet och bestämmandet af framtida planer och allt annat som kunde tränga sig på Er, inte helt öfvervägde det inre nöjet af samvaron med Er väninna, då afskedet från mig, tanken att inte på länge få se mig gör Er vemodig. Mig ger mitt öde allehanda att göra och synes vara tämligen likgiltigt för mina känslor därvid, när ett göromål är afslutadt, måste jag genast undandraga mig det värderade föremålet för att vända hela kraften af min uppmärksamhet åt ett annat. Vare det som försynen vill! — — — — — — Ännu ett, alldeles mellan oss, jag har god anledning tro att man har i uppdrag att lära känna Er och pröfva Edra grundsatser i det hem där Ni så ofta är bjuden. Var därför hällre uppriktig angående det förflutna, då edra tänkesätt nu en gång finnas tryckta svart på hvitt helt manligt, och gif, om jag systerligt törs råda Er, helt enkelt tillkänna, att efter denna utflykt i främmande land, tänker Ni slå Er ner i Ert hemland, söka en borgerlig Existens, inte genom filosofiska system utan genom föreläsningar för det ästetiska facket, hvartill Ni i Italien hoppas förvärfva Er de erforderliga kunskaperna om konst o. s. v. — Ert öde ger Er här en så gynnsam fingervisning att det vore vanvett att ej bruka den. Att allt hvad ni där säger, berättas, kan Ni tro mig. Ert goda förstånd sätter Er i stånd att efter Er öfvertygelse behjärta mina ord och min hjärtliga mening. Hälsa där från mig förbindligast, Ni har väl sagt dem huru hastigt min afresa blef bestämd —. Till alla som kommer ihåg mig ber jag Er säga något hjärtligt, äfven till den redliga Louise Brachmann, hvilken Ni så träffande skildrat — jag erinrar mig att också jag hade all möda att riktigt förstå en vacker dikt som hon uppläste på sin fula sachsiska dialekt — men hon är präk-

tig och rättskaffens, har lefvat med Novalis familj äfven och har så vidt jag vet alltid hållit sig till de bättre.

En stor glädje kommer Mallas bref att bereda Er, den härliga, trogna själen! Hvarför är hon inte hos mig? Mannen börjar åter somna in och jag är förtviflad — jag ville hällre att han slog henne — åtminstone skulle jag själf föredraga detta i liknande fall.

Om Ni, bäste vän, då Ni alltid har Er väg förbi den mörka Jahngasse ville gå upp i vår förra bostad och säga att de så vänligt lånade filtskorna skulle ha skickats tillbaka, om icke kusken härifrån skulle fara längre. Vi vänta honom dagligen åter för att sända Fru Sekreterare Krebel det som Fru v. Bardeleben lånade och som jag troget bevarar. — Och nu addio bäste Atterbom! — Måtte detta bref finna er frisk och glad samt bevisa huru gärna äfven jag försöker bedraga mig öfver vår skilsmessa i det att jag pratar bort ett par timmar med Er —.

I morgon börjar jag åter med mina lördagar; Fröken Kalb kommer med Madame Woltman, som har skrifvit Euphrosine — denna önskade träffa mig och skall berätta mig mycket om Prag — så den lilla artiga Stätt, jag skall äfven säga till Hensel. Nordenfeldt har Helvig idag inbjudit, hvilken spisade hos Taube —. Huru hjärtligt hälsar ej min man till Er! Han berömmer Er mycket för Ert beslut —. Jag började idag det andra bandet af Gibbons romerska historia — huru stora och huru angenäma äro icke hans bilder! hur mästerlig hans stil! Han lyfter själen öfver allt lågt och skall icke lämna mig förr än jag läst igenom densamma alldeles — ty delvis har jag förut läst därur. — Äfven Stombald har jag sedan dess läst åter och började Steffens bok med Helvig alldeles från begynnelsen, men bådas vår

hosta hindrade vidare läsning — dock ville jag gå igenom den med honom och hoppas kunna göra det i dessa dagar —. Annars har jag mycken tid öfrig här — som jag gärna skulle vilja haft i Dresden — då min man är borta nästan hela dagen. Tidigt, ofta ända till eftermiddagen skjuter han och är föröfrigt numera inbjuden i alla naturforskande sällskap — då njuter jag ensamheten som en vän, hvilken äfven har mycket att säga, och som väl svarar allvarligare och kallare än mina älskvärda Dresdnerbekanta men som ändå förtjänar att få tala ett ord med. Jag blir genom henne anspråkslösare, mera resignerad och hon manar mig så kärleksfullt att tänka på alla de frånvarande, att jag skulle vilja säga att hon är den hvilken låter de andras dygder gälla på sin egen bekostnad.

Meddela af dessa blad vänligt åt Grefvinnan Stosch och Fru v. Unruh det de kanske gärna vilja erfara från mig, hvad de önska höra, komma deras frågor att utvisa, om de ännu erinra sig mig. Hälsa Malsburg och Loeben riktigt vänskapligt. Hur går det med det romantiska äktenskapet? Jag har ej upplefvat något sådant i min praxis. Till Hartman skall jag själf snart skrifva, idag är jag icke mer värdig göra det, ty af flera små lumpna göromål har jag blifvit alldeles prosaisk och kan endast afsluta ett bref — då all början är svår. Säg också Fröken Winkel[1] något vänligt — kort — älska Dresden i mitt namn så länge Ni är där, ty jag värderar det mera ju oftare jag ser det. —

[1] Fröken Therese v. Winkel. Atterbom skrifver i sina reseminnen »att Therese von Winkel agerar Dresdens Corinna, och är det verkligen i den mån, som man kan vara Corinna utan ungdom, skönhet och geni. Ty allt hvad man kallar talent och virtuositet äger hon i allrahögsta fullkomlighet — — —».

Hjort skall Ni också säga hur mycket jag sätter värde på honom, hur mycket förtroende jag har till honom, — så att det är mig till mods som om han hade en son till mig med sig.

Håll Fideikommissarien[1] i ära — så han blir mild och förtroendefull mot Er, då kan Ni säkerligen verka godt, men lämna honom ej ensam. Det gifs dåliga vanor som icke kan besegras annat än genom de motsvarande goda. Förnuft och en svag vilja är ej tillräckligt. — Nu åligger det äfven Er en plikt för den arme unge rike — och det är ljuft för ett godt hjärta att samvetsgrannt uppfylla den — tänk Er blott att Ni hade känt hans mor och att den döende hade anförtrott Er sin son.

Förlåt mig att jag tillråder hvad Ni redan förut själf känner — tag det vänskapligt som en skön öfverensstämmelse af våra själar — det gifs ju intet bättre än att mötas i alla högre beslut! — Ännu en gång, lef väl — lef med mig fortfarande i mina önskningar för Er, och låt mig höra något från Er innan Ni lämnar Dresden.

Er trogna väninna *Amalia v. Imhoff.*

Den 23dje.

*

Berlin den 30 December 1817.

Ännu på detta år och alldeles vid porten af en ny lefnadsperiod, vill jag tacka Er, käre unge vän, för Edra

[1] »Fideikommissarien» — Baron v. Bertouch. Atterbom nämner honom i bref till Hammarsköld som »en i Hjorts vård anförtrodd ömkelig Dansk Baron v. Bertuch, som förut tågat omkring i Tyskland och Frankrike under Oehlenschlägers uppsigt».

båda bref från Dresden och München, hvilka beredt mig den renaste glädje. Att Ni såväl där som öfverallt mottager bevis på aktning och intresse hvilka uppmuntra Er i Edra alltjämt fortsatta studier och föröfrigt på Er lefnadsväg, måste ju kännas för mig som om det hände mig själf, och så välsignar jag ånyo hvarje steg som vi företagit på denna bana, såsom en, rik på följder för Er, och förmodligen också för Ert fädernesland.

Äfven från Hjort erhöll jag ett hjärtligt och själfullt bref från Nürnberg, hvari han omtalar så mycket af betydenhet om de gamla Imhoffs, att mitt hjärta blef fullt af längtan att åter få se detta ställe hvarest så mycket erinrar om min barndom samt om allt det värdiga som knyter sig till det aktade namn som forntiden öfverlämnat åt mig.

Vet Ni äfven att min far alltid bodde med mig på Röda Hästen, målade sig själf och mig där, liksom värden alltid står alldeles lefvande för mig och det träpanelade förrummet, köket och matsalen —. Men München bevarar däremot dock i sin jord det för mig heligaste och mest älskade, och står sålunda, ehuru ej någonsin af mig besökt, likt Uppsala och Heidelberg i det förklarade skenet af den innerligaste sorg. Min dyre fars jordiska kvarlefvor hvila där Ni nu vistas min vän, och jag uppmanar Er söka upp denna graf, — den blir ej svår att finna, då en främmande som var hans vän låtit uppsätta en enkel minnesvård, hvilken efter den beskrifning jag fått består i en sorts naturlig klipp-pyramid, en tafla lutar sig mot denna med en inskrift som innehåller hans namn och de talanger naturen så slösande gaf honom, men hvilka en prosaisk tid med åtföljande missförhållanden förkväfde, något som väl förde honom tidigare till sin graf. Jag vet, käre Atter-

bom, att Ni beredvilligt kommer att företaga denna vänskapens stilla vallfärd — den passar till Er elegiska sinnesbeskaffenhet, och Ert hjärta kommer gärna att offra en stilla tår åt denne härligt begåfvade man, hvilken var den ömmaste far och den första läraren för Er väninna. Han dog den 9 Augusti 1788. General von Hohenhausen hette den präktige bayraren som visade honom den sista hederstjänsten. Äfven Kalb, en vän, och jag kan väl tillägga beundrare till mig under min första ungdom, slutade, dock mera tragiskt, genom egen hand, sitt lif i München; huru sällsamt för icke ödet Er till denna för mig så märkliga ort! ty äfven konstskatterna äro mig på mångahanda sätt af betydelse, så som de blifvit på olika tider skildrade för mig af främmande — och riktigt mycket begärlig är jag efter att höra Er yttra Er härom. — — Geijers bref vänta Nordenfeldt och jag med glad otålighet — denne skall öfversända Er dessa blad som ej förtjänar namnet af ett bref — allenast vill jag tillstå för Er att det redan kostat mig tillräcklig möda och torde endast därför kunna vara af något värde för Er. Sedan min afresa från Dresden har jag oafbrutet kämpat med fysiska olägenheter som medfölja mitt tillstånd, isynnerhet tog en svullnad i fötterna öfverhanden, hvilken jag väl dock delvis måste tillskrifva den fortsatta dåliga väderleken — — —

— — — Att allt skrifvande är svårt för mig förstår Ni väl och så måste mina kära vänner vänta tills den mäktigt hjälprika naturen fört mig öfver denna sista månads besvär — för att åter finna hos mig det andliga utbyte hvarvid de äro vana. Bed emellertid äfven för mig, käre unge vän, ty lif och död stå mycket nära hvarandra i de stunder som förestå mig och jag ville väl för den skull gärna dröja längre på jorden att jag

kunde vara till nytta för mina kära. Helvig vårdar mig så ömt som Ni af hans tillgifvenhet för mig kan föreställa Er, och ersätter mig verkligen därigenom det hjälpsamma bistånd som jag i min trogna Louise var van finna.

Att också hon på liknande sätt måste umbära min närvaro oroar mig mycket, Kloch är så upptagen af sitt arbete, men då han innerligt älskar henne och hon är tillfredsställd därmed måste vi äfven lugna oss.

Att Ni tycker så mycket om Fröken Winkels vackra lärjunge[1] förstår jag — hon har verkligen ett litet Holbeins-ansikte. Schütz, som har sökt upp mig här, talade också om henne endast med den bemärkning, att han tyckte ännu mer om henne förra året — och jag måste bekänna att jag med ledsnad sett hos henne några af den högst tillkonstlade lärarinnans manér, och önskade att kärlek och äktenskap snart måtte föra henne till den enkelhet som anstår henne. — Det är mig kärt att Ni ej är utan intresse för Bertouch, tag Er an honom på allvar och öfverlämna honom ej åt sina svagheter, som Ni känner; det skulle alltid bli en förebråelse för Er ömtåliga känslighet —. Helvig ger efter sin erfarenhet det rådet till Er och Hjort, att Ni vid Er ankomst till Rom lämnar Er skyddsling åt en duktig Hyrlakej eller annars säker person, på hans ansvar och mot särdeles god betalning, med instruktion öfver huru han skall förhålla sig, annars menar min man, kan han själf lätt skaffa sig en olämplig förtrogen. Det vore ju ledsamt

[1] Louise Dethmar, en ung flicka som Atterbom intresserade sig för. I sina reseminnen skrifver han att hon (Louise Dethmar) egentligen var den för hvilken han satt tyska ord till Neckens polska, ehuru Atterbom inbillade Fröken Winkel att det skedde på hennes vink och till hennes ära.

om ej Ni båda och en underordnad men duktig person skulle kunna följa alla hans steg — och stannar och trifs Bertouch i Italien så inser jag inte hvarför det skulle vara nödvändigt för Er att få stora summor från Sverge — man lefver i södern lätt och billigt. Fadern måste ju vara Er på det yttersta förbunden och kommer väl att bevisa det.

Jag slutar detta bref några dagar senare och törs ej uppskjuta längre om det ännu skall hinna träffa Er. — Om härligheterna som beredes här skrifver jag ingenting, denna karnaval skall nämligen samla här nästan alla prinsar från Nordtyskland — redan idag och imorgon äro stora baler och en Redoute, hvarest alla forntidens Kejsare och Hjältar med sina damer skola uppträda i kadriljer. Huru litet detta frestar mig! — Fouqué är med sin fru redan hitkommen, hvilken senare endast är salig i solskenet af furstliga blickar — alltså är Berlin i detta ögonblick för henne ett verkligt Eldorado.

Fru v. Bardeleben besöker mig ofta och vänligt, vi läsa då Edra bref och tala alltid om Dresden; äfven därifrån erhöll jag just idag ett bref från Grefvinnan Stosch — man roar sig i den oss bekanta kretsen med föreläsningar i alla lefvande språk. Hur dum förekommer jag inte mig själf mot mina vänner — ty jag skrifver icke och läser endast om nätterna, då jag inte kan sofva — franska romaner —. Den som kunde tillsamman med Er få se vårens ankomst i det eviga Roma! — Men ödet tager och gifver så vist och försonande. — Bref från Sverge tala om Er med så stor kärlek — visserligen lefver Ni där i kär åtanke — Reformationsfestens firande i Uppsala domkyrka beskrifver Gustafva[1]

[1] Grefvinnan Wrangel f. Arnell (halfsyster till öfverstinnan Malla Silfverstolpe).

rörande vackert — hur rätt har Ni inte att älska Ert fädernesland! — jag vet äfven hvad det är. Och nu farväl, jag ligger på soffan, frisk till hjärtat, men förlamad i alla kroppsrörelser och afslutar med svårighet dessa blad! — Gud ledsage Er öfver bergen till de varma dalarna på andra sidan —; ty i förbigående sagdt, skall München ha ett dåligt klimat. Helvig säger tusen vänliga saker till Er. — Hälsa den förträfflige Hjort, för hvilken jag hyser så stort förtroende som om jag känt honom åratal —. Till Rom sänder jag förmodligen snart åter några blad — inneliggande bref skall vara Er nyttigt där. Fru v. Bardeleben skickar det af särskild omsorg för Er. För vår Cornelius nämner Ni strax mitt namn — så är Ni ej mera honom främmande.

Himlen låte Er ej upplefva annat än det som är godt och vidmakthåll minnet af

Er trognaste väninna *Amalia v. Imhoff.*

*

Berlin den 20 Juni 1818.

Först i detta ögonblick är det mig möjligt uppfylla Er önskan, hvilken icke allenast gör mig glädje utan som äfven blifvit en samvetssak för mig, men en egen rätt maliciös dämon kom emellan —. I det ögonblick nämligen som jag erhöll Ert bref hade Nordenfeldt anträdt en resa till Dresden, och just d e t t a bref med Er dikt kunde jag ej på vinst och förlust skicka ut i världen utan att ha Er adress. Knappt hör jag att han är återkommen så skickar jag bud till honom och får då veta att han vid sin afresa lämnat adressen (hvilken

jag redan en gång förut bedt honom få) åt betjänten, men att denne helt enkelt förlorat den. Nyss fick jag emellertid hvad som han påminner sig angående Er adress och hoppas att det är tillräckligt för att brefvet skall finna vägen till Er. Att han (Nordenfeldt) skall afgå härifrån vet Ni väl redan — det gör mig mycket ondt, ty utom det att han är en angenäm och klok man var han mig, såsom varande Geijers och Er vän, ganska kär; jag skulle gärna vilja visa honom någon särskild vänlighet, då det förekommer mig som om mina långt aflägsna kära deltog däri. Jag måste nu sluta inom mig en hel del, ty ingen vet i hela Berlin, när Nordenfeldt är borta, huru stor anledning jag har att öfver allt annat älska mina nordiska vänner.

Och nu skrifver jag åter till Er, bäste Atterbom — lefver åter! hvilket är mycket, ty jag var mycket eländig — den stygga vattensoten ville ej, äfven efter min kära lilla flickas födelse[1], lämna mig och den dödligt utmattande febern lät lifvets låga flämta endast som ett svagt osäkert ljus, hvilket hvarje ögonblick var färdigt att slockna ut. Jag skulle rätt gärna ha dött, det kan Ni vara säker på — men när nu Gud låtit mig lefva, så vill jag glädja mig åt att vidare verka för dem som förtjäna det och som behöfva det, ty till denna njutning är hela min framtid inskränkt, ty äfven beträffande barnen, det dyrbaraste för ett kvinnligt hjärta, måste man utgå från denna synpunkt, om man vill vara alldeles tillfredsställd med dem och vårt förhållande till dem.

Huru hjärtligt det gläder mig att Ni tänker allvarsamt på ett poetiskt arbete! — det bästa bevis på att Ni är rikare på sköna andliga skatter. Åskådning, njut-

[1] Amalias dotter Dora.

ning och undervisning har redan sammansmält så hos Er, att Er skapande kraft därigenom blir lefvandegjord och Er fantasi uppeggad — alltså se vi redan det första syftemålet med Er resa uppnådt. Allt det andra kommer sedan — gör Ni blott som Salomo, bed om vishet — så följer allt annat efter. — Man väntar här Kempe och äfven Gyllensköld och jag vill endast höra om icke Geijer redan fått något för Er räkning af Prins Oskar — för att — genast skrifva till konungen[1] — att göra något sådant för mig själf är omöjligt, men lätt och nästan angenämt då det gäller mina vänner.

D. 22.

En händelse inträffade i mitt annars mycket enformiga lif, som afbröt min brefskrifning. Marianne de Ron kom i Söndags med man och barn hit och min tid är mera begränsad än någonsin, inte så mycket genom göromål, som genom de anspråk som vänskap och sällskaplighet har på mig, dock skall dessa blad strax afgå och ingenting får afhålla mig att ägna all tid, som är mig öfrig, åt Er först och främst. Huru mycket har jag inte att säga er — först öfver Edra bref — Edra betraktelser och allt hvad Ni meddelar de gemensamma vännerna om Ert nya lif, sedan också ville jag berätta Er om mig rätt mycket — detta allt får icke alls rum i de lösryckta fjärdedelstimmar som tillhöra mig och Ni måste därför hålla tillgodo med lika så lösryckta tankar och framställningar. Framför allt, käre vän, låt mig uttala mitt beröm öfver den sköna friska naturkänsla hvarmed Ni låter de omväxlande scenerna på en så lång resa draga förbi och likt en klar, ogrumlad spegel återstrålar de mottagna bilderna. Ni kan inte klaga, bäste Atter-

[1] Karl XIV Johan.

bom att det felas Er personlighet, det egentliga predikatet af den jordiska människan, då Ni så rent uppfattar alla jordens skatter i bästa mening och vill och får tillägna Er den härliga jordiska produkten af den himmelska Anden. Så tycker jag bäst om skildringen af Tyrolen och af den Heliga Cäcilia[1] och stå de som Natur och Konstskildring mitt hjärta närmast. Föreställ Er min glädje, då jag fick se en skizz af denna odödliga tafla här hos Frauenholz[2], som nyligen tillika med andra taflor medfört den från Nürnberg hit. Till år 1607 var den bekant i Bologna som originalskizz af Rafael, kom strax i Braunische Cabinet genom dettas stiftare och har tills nu varit kvar i detta hus. Också gläder Ni Er väl med mig att den redlige Frauenholz låter mig få ha denna tafla tills han på senhösten återvänder hit — ännu några andra skatter har han anförtrott åt mig, bland andra en bild af Karl d. V af Amberger, högst förträfflig. Dessa konstverk, som jag bekvämt kan beundra och kopiera i mitt rum bidraga mycket till att jag förmodligen afstår från att göra någon utflykt — hälst min syster stannar här åtminstone 14 dagar, sedan väntas också min goda Sparre[3] som troligen blir i Berlin till September —. Utom detta flytta vi troligen till en annan våning och såväl göromålen som utgifterna för en dylik förändring förbjuder mig att tänka på vidlyftigare

[1] Atterbom säger i sina reseminnen att »inga ord kunna skildra denna bild och det intryck den gör på sinnet» samt att det för honom är det verk i hvilket Rafael är mest Rafael. Han ser i denna H. Cäcilia »Musikens Apoteos och måleriets triumf».

[2] Frauenholz omnämnes i Atterboms reseminnen som »en älskvärd Nürnbergsk borgersman, som tillika är en af de förnämsta konsthandlare i Tyskland».

[3] Grefvinnan Welly Sparre f. Bernhard.

planer. — Dora börjar att få tänder och jag ville inte för allt i världen anförtro henne till en annan läkare. Ja, jag anser den korta besittningen af de ofvannämda verkligen sällsynta konstverken såsom en godtgörelse och tillika som en hänvisning af ödet att för det första hålla mig stilla. Arbetat har jag icke alls sedan min sjukdom, jag var så matt och efter en fullkomlig ensamhet af 7 veckor så begärlig efter umgänge med människor att jag gärna hängaf mig åt mina bekantas vänliga förslag då de sökte förströ mig och tillika sträfvade att ånyo göra mig bekant med världen. General Gneisenau, vår gamle alltid lika förträfflige vän, gjorde härvidlag allt hvad man kunde begära, eller rättare sagdt, hvad man aldrig kan begära, utan endast erhåller som hjärtats sköna, fria gåfva. Vi ha tillbringat några sköna dagar af Maj i Potsdam och andra angenäma punkter i denna trakt. Igår foro Fru v. Bardeleben, Fru v. Staff och jag helt stolta med postvagn till Tegel, Helvig och Gneisenau följde oss till häst samt Marianne, de Ron och deras tre muntra pojkar med Bror följde efter oss och vi njöto under fri himmel vår aftonmåltid som skulle varit alldeles Sokratisk om inte rikligt med Champagne erinrat oss om den modärna tiden. Att den älskvärda lilla Staff skall till Breslau och lämnar oss nästa månad gör mig ondt, hon är en frisk och uppriktig natur och påminner mig ofta därom, att man i lifvet egentligen har att söka endast så mycket som hon finner däri.

Däremot gjorde jag för kort tid sedan bekantskap med den genom sina egenheter kända Bettina Brentano, nu Skriftställaren Arnims fru. Som mor till 4 duktiga pojkar har hon redan gifvit tillräckligt prof på sin praktiska tendens och man har nöje af hennes originella

väsen hvilket omgycklar en som en mångfärgad flamma. Hennes omdöme är föröfrigt så skarpsinnigt och riktigt, hennes betraktelser gå så djupt i allt mänskligt att man i umgänget med henne lätt får äckel för de flacka vanliga tanklösa bekantskaperna ur den alldagliga världen. Det sydländska i hennes natur verkar dessutom instinktlikt tilldragande på mig, ty dessa Wender med sin torra öfverkultur äro lika onjutbara för mig som drufvor växta åt norr. Ert efter-omdöme angående Madame H.[1] afbidar jag med intresse ty Ni, med Edra fordringar på sanning och djup, kunde inte på längd misstaga Er på en individualitet hvilken strax förekom mig mycket berlinsk och lika bekant som stadens vapen. På en plats som Rom måste i början samtalet röra sig om betydande föremål, hvilka såg ut som betydande tankar — och för Er ungdom och ställning i världen kunde protektionen af en kvinna, så mycket äldre än Ni ej verka obehaglig — utan snarare förefalla behaglig, så länge ni endast framstod för henne som främling eller yngling — men när ande talar till ande kastar han af sådana former som en gammal klädnad, och så måste väl Ni snart finna att hennes ande inte hade rätt att beskydda Er —. Alldeles klart står allt för mina ögon hvad som måste verkat förvånande och sårande på Er — tro mig, mitt omdöme är ej ensidigt utan grundadt på erfarenhet och lugnt iakttagande; om jag endast skulle berätta Er en tiondedel af mina erfarenheter vis à vis mina närmare bekanta, om människor hvilka särdeles bemödade sig att få mitt umgänge, så skulle Ni alldeles fritaga mig från sårad fåfänga, ty det är löjligt nog så att berlinarnas egendomlighet aldrig stöter mig mera än då de vilja göra sig omtyckta af

[1] Henriette Herz.

mig. Hvad den andra damen beträffar, så har Ni kanske redan sett, att tillika med hennes andlighet, för hvilken Ni själf okroppslig nog, fruktar — den jordiska delen mycket kraftigt försvarar sin rätt. Mig är allt detta korrupta väsen fullkomligt vidrigt; så heligt och vemodigt kärt den arma människonaturens böjelser och lidelser äro för mig, så fyllda af aning om det himmelska och oförgängliga i kärlek och vänskap, så nära att nå det, ofta från sin högsta flykt nerkastadt i sinlighetens och de jordiska smärtornas afgrunder, det naturliga straffet för vår svaghet, som träffar den salige syndaren, hvilken ett kort ögonblick vågar glömma sitt ursprung, att han är af stoft kommen. — Om det endast vore sanning i människorna! så skulle man mera sällan bli förskräckt öfver vissa underliga företeelser. När man däremot en gång älskat människor, hvilka i djupaste mening äro sanna, igenkänner och afskyr man lögnen hos de öfriga oemotståndligt och evigt.

Onsdag morgon.

Jag blef igår återigen störd genom mina så kära gäster — på aftonen foro vi med alla barnen till Bellevue och drucko té på mejeriet. General Gneisenau kom i vår barnkammare mycket vänligt som Örnen, hvilken väl äfven skådar ned på de små som kvittra i de gungande grenarna. Han är så mild, sällskaplig och enkel att man gör honom den äran glömma att han är en hjälte —. Aldrig sedan jag lämnade Uppsala har någon sällskaplig samvaro beredt mig ett tillstånd af så fullkomlig tillfredsställelse som den jag då njöt — det var det enklaste naturförhållande mellan kännande väsen, som stå hvarandra nära i känsla och böjelse, tillika med en så hög ståndpunkt af andlig utbildning, ömsesidigt

erkännande och högaktning, att enligt min uppfattning åtminstone ingen skulle förundrat sig öfver att se den andra på höjdpunkten af den för honom uppnåeliga äran —. Det beror endast på ödet och de omgifvande omständigheterna att Malla kunde ha visat de kvinnliga hjältedygderna som Lady Russel, Madame de la Fayette och Adelheid v. d. Wart för den förvånade världen — Er, min vän, skulle jag utan förvåning se intaga Tasso's plats i Ert fädernesland, och Geijer tilltro vi väl alla de dygder och den kraft som tillhör en äkta reformator och folkrepresentant såvida omständigheterna förmådde honom att afskaka sin älskvärda lättja. — Mig själf har ödet gifvit en egendomlig smärtsamt blandad lott, hvarvid jag dock ofta med klarhet känt, att jag skulle kunnat åstadkomma något helt annat, om det hade förunnats mig att rikta dessa krafter helt och fullt på en sida af mina sträfvanden. Men att vi alla finna vår Louise värdig den glänsande, smärterika martyrkronan lider väl intet tvifvel och hvem af oss hade förundrat sig öfver att se en strålkrans om hennes rena panna?

Sällan varar dock en sådan krets, så trång den var, länge och när vi vidga den något och räkna därtill den barnsliga Matronan Gustava[1], Charlotte Claesson, den redlige Schröder och milde, kunskapsrike D'Albedyhll, så kunna vi söka länge allesammans innan vi finna en så ren och värdig.

Eftermiddagen.

Just nu har Gustaf de Ron utbedt sig af mig Edra kalendrar som han inte kände till ännu — och jag måste sluta nu emedan jag annars försummar posten idag. De Ron har utbildat sig vidare i Tyskland mycket

[1] Grefvinnan Wrangel f. Arnell.

fördelaktigt — han hör till de perfektibla naturerna hvilka aldrig stå stilla och alltså redan under denna kategori till de bättre människorna. Jag hoppas att i detta hem kunna bereda mina vänner ett angenämt härbärge i Stockholm, det är en af mina hufvudsynpunkter angående de Rons. Marianne har äfven vunnit i konstfärdighet och är öfverhufvud en mycket angenäm och ännu särdeles vacker kvinna. Hennes gossar äro så frimodiga och väluppfostrade, det är en fröjd att se de tre äldsta hos hvilka den svenska och tyska härstamningen förbundit sig till verkligt germanskt behag och duktighet. Bror är mycket glad åt dessa lekkamrater med hvilka han redan är så förtrolig som om de vuxit upp tillsammans. Huru ofta kommer han inte ännu att öppna sitt varma lilla hjärta innan erfarenheten lär honom sätta försiktighetens lås därför.

Att Ni är tillsammans med Cornelius och att Ni håller af honom såsom han förtjänar gläder mig oändligt — säg honom allt möjligt vänligt från mig och fråga honom om han e j a l l s fått det bref, hvari jag beställde två teckningar för General Suchtelen. Ämnet hade han frihet välja själf och villkoren voro 12 Louisd'ors för hvarje blad — säg honom detta uttryckligen. Jag kan knappt begripa om han försummar tillfället träda i närmare förbindelse med denne store konstälskare — Suchtelen förtjänar att få något godt, ty han förstår mera i detta hänseende än någon annan jag känner. Ännu har jag ej sett de teckningar af Cornelius, hvilka konungen[1] lär besitta — men jag skall bemöda mig få se dem. — Öfver konstnärernas fest för Kronprinsen af Bayern gläder jag mig mycket — skada att s å d a n a damer måste pryda den. Om Ni också var med hoppas jag

[1] Konungen af Preussen?

få höra vidare om den[1]. Lef nu väl min vän! Helvig och jag tänker på Er med sann vänskap. Jag skall göra allt hvad jag kan för att Ni må kunna uppehålla Er öfver vintern i Italien — lef emellertid måttligt och utan bekymmer — Byström är ju Er landsman — han bör kunna hjälpa Er med åtskilligt.

Säg mig om Cornelius behöfver arbete — jag kunde nog skaffa honom flera beställningar om han antager den första. Låter Ni ej trycka något i Sverge af Edra nyaste dikter? Palmblad måste ju då betala något. Addio! hade jag varit Fru v. Stael, så skulle jag testamenterat mera till Er än till A. W. Schlegel. — Skrif snart till Er väninna

Amalia.

Skrif alltid så att Ni gör kuvertet med samma pappersark idet Ni lämnar ett stycke på 4:de sidan oskrifvet och använd Oblat att tillsluta brefvet med. — Er stjernhjelm[2] kostar summor i porto — tag äfven tunnt papper.

*

Berlin den 16 September 1818.

Jag har dag för dag uppskjutit skrifva till Er, bäste unge vän, och detta af goda grunder, emedan jag ville ge Er goda underrättelser — ty att jag var sysslo-

[1] Atterbom bevistade denna fest med stort nöje och lämnar i sina »Minnen från Tyskland och Italien» en liflig beskrifning öfver densamma. Den tycks ha varit särdeles originell och lysande.

[2] Den »Stjernhjelmska ringen» hade Atterbom vid sin afresa från Sverge fått af vänner. Ringen som troligen var en signetring, ansåg A. själf som en »synlig pant af sin Fortuna för framgång på resan och en lycklig återkomst».

lös tror Ni väl inte —. För längre tid sedan innan jag erhöll Edra sista bref, skref jag till den präktige Groen, som inte gärna låter en bön bli ouppfylld men ännu har jag ej fått något svar, fast jag säkert räknar på ett godt sådant. Då jag tidigt skref till Sverge, till våra gemensamma kära vänner för att man skulle vända sig till Oskar[1], så ville jag äfven invänta svar därifrån — det erhöll jag nu med det innehåll att Ni på detta håll är omnämnd mycket och med eftertryck och att den unge fursten svarat: att han ville se om något kunde göras för Er — dock måste hans återkomst från Norge afvaktas — denna resa är också orsaken till att jag ej skrifvit till konungen[2], ty i detta ögonblick skulle man icke erhålla något svar och dessutom stänga vägen för sig själf för framtiden. Nu väntar jag hvarje stund Gyllensköld, hvilken skall inträffa här — jag vill göra mitt bästa att utverka något gynnsamt för Er —. Emellertid stockar sig just nu allt, som Ni ser af min berättelse — och jag måste trösta mig med den förhoppningen att Hjort som så oklokt skickat bort sin Baron, dock utverkat något för Er hos sin landsman —. Om Ni anträder Er resa med Cornelius och Müller, hvilket jag finner berömvärdt, så kan det ju icke vara något obehag för Er att vid resans slutmål betala dessa herrar den lilla del hvarmed resekostnaden ökas genom att Ni medföljer — de behöfva väl äfven då pengar. I Wien, om Ni far dit, har Palmstjerna nu blifvit minister, hvilken, så som jag känner honom, beredvilligt kommer att betala Er skuld då han ju kan vara säker få igen hvad han lägger ut. Den ärlige värmlänningen Byström kan ej vara i behof af det lilla förskottet, då han har så mycket

[1] Sedermera Konung Oskar I.

[2] Karl XIV Johan.

beställningar från fäderneslandet och föröfrigt lefver stort. I det jag härmed ger Er goda råd och förhoppningar och såmedelst förmildrar de för ögonblicket förtretliga underrättelserna, gör jag endast hvad jag hvarje dag måste försöka göra mot mig själf. Så sparsamt vi här lefva, ge vi dock ut mera än vi få in emedan Helvig ändtligen vill hålla hästar — jag önskar sälja dem och hade redan gjort anstalter härför. Hade det lyckats mig så skulle jag åtminstone kunnat skicka Er 30 Louisdors af mina pengar, men ankomsten af kejsaren, hvilken idag håller sitt intåg här gör att Helvig gärna vill behålla dem längre. I dag har äfven den första befallningen med Gneisenaus namn som Guvernör öfver staden Berlin varit synlig i tidningen. Denna post, ehuru ej alldeles efter mitt sinne, ger honom dock mera inflytande, ett längre kvarblifvande här och alltså äfven möjlighet att tjäna Helvig —. Om detta ej snart sker måste vi besluta oss för de största inskränkningar — att jag nu i Sverge måste betala en skuld till Laurent gjord här af Helvig, sätter mina där disponibla små penningmedel utom räckhåll för mig — tror Ni ännu min vän, att jag har så orätt i att ej finna mig lycklig? — Hvad hjälper en kärlek, som utan omsorg för sitt föremål inte förmår aflägga ett fel, inte öfvervinna sin tröghet eller tanklöshet —? Hvilken alltid ger sin kärlek fria tyglar men lefver efter sitt behag, under det den andra måste neka sig hvarje önskan, samt måste se hvarje förhoppning om bättre tider försvinna — endast emedan denne entusiastiskt älskande ej vill göra sig mödan att ens för ett ögonblick tänka på eller tala om sina husliga förhållanden och sitt läge, ännu mindre träffa några anordningar för detta ändamål. Mitt tillstånd här är så mycket ängsligare som Helvig redan fördärfvat sin Credit och genom

sin aflägsenhet från all verksamhet har det så dåligt ställt att vi ej här skulle kunna få låna 10 Friedrichsd'or. Men utom Helvigs gamla skulder ha vi gudskelof inga n y a, måste dock på det strängaste lefva efter våra inkomster och kunna ej tänka på någon utgift bredvid. Denna berättelse är mycket tråkig, men bör om möjligt trösta Er att Ni har några bekymmer, för Er själf endast, som jag dagligen måste uthärda för en hel familj. Jag ville äfven här ge Er ett exempel på att denna ridderliga rättskaffenshet och vänskap icke sträcker sig öfver det praktiska, och att så heliga alla högre känslor äro för mig, har jag dock af erfarenhet lärt mig akta högst dem hvilka öfvergå i handling, och endast på detta sätt träda in i lifvet. — Skulle Groen ge mig nekande svar och jag ej förmår något öfver Gyllensköld, så skall jag ge Fredrik de Ron i uppdrag att låta Er finna en summa af 500 floriner i silfver i Wien — äfven till Geijer har jag skrifvit att en liknande summa skulle för Er nu vara viktigare än ett helt årsunderhåll u n d e r 5 å r. Då jag själf är fattig kommer Ni nog att sörja för att detta förskott blir återbetalt till mig. Res med Gud och säg Cornelius uppriktigt hur det står till för Er; att Ni har vänner som icke lämna Er i sticket och äfven genom detta meddelande kan Ni visserligen förmå Palmstjerna att täcka skulden hos Edra reskamrater, i det han ju s ä k e r t får den betald. Jag är föröfrigt så glad att Ni reser med den förträfflige Cornelius att jag icke behöfver alla Edra skäl för att gilla Ert beslut, ty när man som Ni ej länge åskådligt lärt känna konsten, är det, tror jag, af stor vikt att en däri mera erfaren sparar oss tiden och mödan att sikta, att tvifla och bese allt, emedan vi ju vilja s e allt som är godt.

Wien anser jag såsom mycket lämplig uppehålls-

ort för Er — man lefver där godt och billigt. För allt studium finnes källorna och människorna utgöra ett gladt rörligt staffage till en skön, rik tafla, hvilkens beskådande ej stör själen eller hindrande inverkar på de intryck hvaråt man vill öfverlämna sig. Så föreställer jag mig Wien efter flera skildringar. Själf har jag aldrig varit där — men skulle gärna vilja besöka denna stad med Er.

Slutligen alltså blott detta, att Ni kan förlita Er på att 500 gulden skickas Er till slutet af Oktober till Wien — om Ni nu för tillfället blir hjälpt, kommer väl det andra efter. Skrif i alla händelser till Palmblad äfven, han kan lätt betala Er något i förväg på Er resebeskrifning. Om jag hade de summor som gå åt för illuminationen i dag skulle Ni inte behöfva spilla ett ord vidare på Er resa — men så är denna världens gudar — för själlöst, trivialt gnistrande låta de tusendetals gå, men denna jords egentliga glans, människoandens ljus får intet understöd, då det dock är detta som allenast skulle föra deras namn, lysande af ära, till odödligheten. De lära aldrig känna snillets gudomliga eld, emedan de endast lära att förakta och knåda den böjliga färglösa leran i sina omgifningar.

Jag måste sluta, då Hensels syster just nu stiger in, och säger af fullt hjärta lef väl! — Ja, lef väl och glad i förtroende till framtiden och med den fasta tillförsikten att Edra vänner äro Er nära i andanom och icke komma att öfverge Er — begagna Er således utan bekymmer af det utmärkta tillfället att se allt härligt och att få vara tillsammans med förträffliga människor — var måttlig och uppmärksam på Er hälsa som väl nu är bättre sedan den starka hettan gifvit sig. Hälsa Cornelius tusen gånger — Ni har ännu ej svarat på min

fråga om denne fått mitt bref. Äfven han hjälper Er gärna, utom för Er egen skull så kanske äfven vid tanken på en väninna, hvilken hyser så stort intresse för honom och som ej varit overksam.

Skrif äfven strax till Geijer och be honom skicka Er en måttlig summa till Wien, så kommer Ni säkert att kunna vara utan bekymmer där. Ännu en gång farväl, jag lefver utan stor glädje, och som Ni vet städse med en del oro, dock resignerad, verksam och gudskelof frisk. Dora växer och blomstrar som en liten ros och låter mig hoppas mycken glädje utom det ljufva nöjet att dagligen se in i det alltid glada lilla ansiktet.

Helvig hälsar Er vänligast. Han är mycket plågad af hufvudvärk. Om han endast finge någon bestämd verksamhet — men, som Gud vill.

Glöm ej Er trogna väninna *Amalia.*

*

Berlin d. 18 Dec. 1818.

Ni vet så väl, dyre unge vän, att hvarje underrättelse från Er är mig högst välkommen att jag inte behöfver försäkra det Ert bref af den 5 dennes gjorde mig stor glädje. Var så hjärtligt välkommen på tysk botten och ångra icke Ert beslut att lämna det feelika Hesperien, då Ni ju njutit af det rikt och allvarligt samt medför ett större utbyte däraf än mången rik resande, hvilken vegeterat där i åratal. Vid allt som rör denna jordens goda kommer det endast an därpå: att man till fullo känt besittningen däraf, att man helt omfattar den rika, sköna lyckan och upptager i sig allt hvad som däraf för vår natur är egendomligt och välgörande. Så

har jag redan måst uppstå från månget af själens festliga lag, otillfredsställd — ja hungrande och törstande; men jag kan dock tillägga att jag medtog det bästa därifrån — nämligen vissheten att det gifves något, hvilket skulle kunna göra lifvet mycket kärt för oss — Detta redan är en ledstjerna i de öfriga af tillvarons öde mörka stunder. Nu är Ni, käre vän, efter en härlig resa, som Ni beskrifvit mycket poetiskt, kommen till det varma lefnadsglada Wien — och om Ni inte uppskattar »das Hunerl und Silberl» så mycket som de goda, af mat och dryck intresserade Wienarna, hoppas jag att Ni lefver godt och billigt där och för tillfället antager och lär af de behagliga invånarna: att världen inte är värd de bekymmer och det begrundande som man gör sig i och öfver densamma, utan att en i glad njutning, harmlöst och muntert genomlefd dag är det högsta hvartill den största filosof kan bringa det härnere. Jag tänker åtminstone lika mycket på Edra finanser som Ni själf, käre vän, och grämer mig öfver att ej kunna hindra att Ni kanske fördärfvar mången glad stund med oro för framtiden. Oförtrutet arbetar jag i stillhet på att hjälpa, men vill inte gärna tala därom förr än jag kan hoppas på något resultat. Nu vet Ni väl redan att de 288 florinerna inte är lån från mig, utan ett vänligt bidrag från vår förträfflige Groen till Er resa — så bry inte mer Er hjärna med att tänka på betalningen — lika så litet som Ni nu för det första får tänka på att betala Byström, ty när man äger Villa Malta — och njuter af sköna kvinnor och godt vin, så är det ens ovillkorliga skyldighet att ge en präktig, begåfvad landsman kredit —. Jag skrifver på samma gång till Baron Palmstjerna och ber honom på det hjärtligaste, för min del, att taga sig an Er, hvilket

han, som känner och älskar tyska litteraturen visserligen icke underlåter emedan han äfven måste veta huru mycket Ni bidragit till att rena och förbättra smaken i Ert fädernesland — Ni har föröfrigt så mycken kredit hos mig att jag icke skulle draga i betänkande låna Er så mycket som Ni skulle behöfva för att lefva alldeles sorgfri — om Gud förlänat mig medel därtill — men den lilla summa pengar hvilken jag har ståendes i Sverge har nu så låg kurs, som Ni bäst vet, att jag måste inskränka mig till det yttersta för att ej förlora 50—60 procent, då jag låter något däraf komma hit —. Helvig har icke den ringaste förmåga att skaffa sig kredit — jag betalar ännu af på hans tidigare gjorda skulder, hvilket med den ringa lön han erhåller nästan är trolleri, dock är det ej något sådant att jag fått sätta till tretusen thaler, som jag hade stående i England, på dessa två år, utan att för egen del ha användt mer häraf än de trehundra thaler som resan till Dresden kostade. Han visar härvidlag en sublim samvetslöshet, som utan tvifvel är mycket genialisk, men som alldeles drifver bort min smula genialitet i det att penningangelägenheter ständigt oroa mig och upptaga mina tankar.

Detta bref sänder jag Er genom en landsman, predikant Berggren, som hjärtligt gladde sig höra om Er och sade oss att han hoppades att Ni icke skulle låta honom umgälla, att han hade haft det blott mekaniska ombesörjandet i Stockholm af en skrift, hvilken såvidt jag förstod, tillfälligtvis var riktad mot Er. Han låter Er begåfning vederfaras full rättvisa som mig synes. Ling har på samma gång skickat mig sitt sorgespel Brigitta, hvarest bredvid verkligt marionettaktiga hofscener och balettmässiga andedanser enstaka gnistor af snille

och Gemüth förekomma — men jag kan ej inse hvarför man låter djäflarna och englarna göra upphetsande pas de trois då de förra redan ha det hett nog i sitt palats af flammor och de andra komma i fara ådraga sig en förkylning när de utan sjalar återvända i sina eteriska boningar. — Om Gud tog bort litet bekymmer från mig och förunnade mig ett lugnt och stilla rum där jag kunde få arbeta ostördt några timmar, så skulle jag gärna vilja fullända mitt sorgespel, hvaraf den första akten är färdig och det öfriga står lefvande i min själ.

Med anledning af den osäkerhet som jag befinner mig i angående de hjälpmedel som kunna stå Er till buds från Sverge för att kunna fortsätta Er resa, törs jag för ögonblicket ej göra upp någon resplan; en annan icke mindre viktig fråga vill jag tala om: skulle Ni nämligen vara hågad att för det första antaga en plats vid något tyskt universitet, så vore det önskligt veta hvilket fack Ni själf skulle föreslå och hvilket Ni i alla händelser skulle vilja öfvertaga, om just någon af dessa kanske skulle finnas lediga. — Jag tror, alldeles mellan oss, att det vore möjligt träffa anstalter härtill — då Ni utomdess redan är känd och uppskattad af Schelling, Steffens, Schlegel o. s. v. så skulle det underlätta saken betydligt om Ni vände Er isynnerhet till den sistnämde, som icke skulle neka Er det mäst tillfredsställande intyg.

Så många ämnen falla mig in, bland andra också den nordiska mytologien och språket liksom äfven den förhistoriska tiden, öfver hvilket allt så mycket nytt här och i hela Tyskland fins att säga som ännu är osagdt — att vi ej egentligen ha detta torra Berlin, utan Bonn i ögonsikte för Er bevisar Er, att intet egennyttigt motiv är grunden till detta förslag. Betänk Er väl och svara mig sedan genast så att jag kan rätta mig därefter.

Ni kunde, ifall denna plan tilltalar Er, skrifva till mig dessutom ett officiellt, mindre bref där Ni uttalade Edra tankar sammanhängande öfver det Ni skulle vilja åstadkomma. Om denna plan realiserades så vore därmed vunnet, 1:st att Ni längre kunde få studera Tyskland och hvad som där är värdt att lära känna, 2:dra att Ni i ro kan invänta att några gamla peruker i Stockholm dö eller annulleras, 3:dje att allt polemiskt stoff dunstar bort och slutligen att Ni stärker och förbättrar såväl Er hälsa som Edra ekonomiska omständigheter. Detta allt kommer Ni själf ännu bättre och klarare än jag taga i öfvervägande. Ännu en fråga: skulle Ni i Wien kanske kunna finna tid och ledighet genomgå några brottstycken af Er resebeskrifning, t. ex. dagarna i Nürnberg eller något annat af hvad Ni nedskrifvit öfver något ämne som intresserar Er, hvilket som fragment kunde göras färdigt till tryck? Det är mycket möjligt att jag kunde skaffa det en anständig plats i en eller annan tidskrift och i sådant fall naturligtvis också honorar därför — detta skulle kanske bidraga till Er antaglighet utan att för mycket lägga beslag på Er tid och — som jag så hjärtligt önskar — göra Ert namn kändt äfven i Tyskland. Jag skall för den skull tala med mina bekanta och så snart jag fått Ert svar taga vidare mått och steg. Anse, käre vän, Er fattiga väninnas vilja såsom handling — kanske ger Gud sin välsignelse och låter mig medelbart bli ett verktyg för att bereda Er tillfredsställelse och en skönare framtid. Denna lycka skulle vara mig en godtgörelse för de smärtsamma känslorna af min vanmakt.

Några veckor var jag mycket illamående, bröstfeber och kramphosta med däraf följande utmattning hemsökte mig — nu rycker jag upp mig igen men utan

lefnadsglädje eller hopp, ty Berlin är emot mig både fysiskt och moraliskt.

Be baron Palmstjerna införa Er hos Grefve Friis, han och hans gemål känna Helvig och mig, deras hem var, då Helvig vistades i Wien, en samlingsplats för godt och angenämt sällskapslif.

Ni borde göra bekantskap med Grillparzer och berätta mig därom — han har begåfning, dock fruktar jag det blir en ny Kotzebue. Är Rückert ännu i Wien? — tacka honom för en vaggsång af honom som jag läst. Man plågar mig med att jag skall ge ut en ny »Taschenbuch» — men jag skulle först vilja försäkra mig om goda bidrag — de senaste årens eländiga bokfabrikation har gifvit mig äckel för att skrifva —. Om ett par dagar blir min Cäcilia färdig, detta arbete har hjälpt mig öfver sjukdom och mulna vinterdagar. Jag kommer, såvida det inte blir bättre med oss tyskar, endast att måla och tiga, då jag nu engång inte har lust att stämma upp mina stilla sånger mellan dessa narrkåpor.

Lef nu väl bäste vän! Låt mig snart höra något glädjande om Ert befinnande och Ert lif. Detta bref kanske dröjer längre på vägen, men jag ville att det säkert skulle komma fram till Er. Håll Er fortfarande till Er gesandt och landsman, Ni gör honom för mycken heder att han inte skulle visa sig hjälpsam. — Taube här är en Stock — en stackars svensk officer har Helvig och Gneisenau måst hjälpa ur sin nöd öfver till Sverge — Gud bevare en från sådana landsmän! Bildt i Dresden är mycket sjuk — Gyllensköld är åter här. Jag fruktar Barometern står på stormigt väder — huru innerligt önskar jag inte ro åt mina kära svenskar! — min själ är dömd att dväljas där. Addio!

Amalia v. Imhoff.

Helvig hälsar vänligast — Hans önskningar för Er äro de bästa. Bror växer mycket och blir duktig. Dora kryper ikring som en liten tax — hon är mycket munter och en stor konstälskarinna.

*

Den 14 Januari 1819.

Jag skyndar, bäste vän, att svara på Ert bref af d. 5 Januari, som i hvarje hänseende gjort mig godt, först och främst därför att jag ser att det på det hela går Er väl, och för det andra därför att Er trogna vänskap för mig framstår så lefvande däri.

Jag vill nu genast meddela Er ett gladt budskap som rör Er: nämligen att Edra präktiga svenska vänner som ett gemensamt bidrag skicka Er en summa af 300 Rdr. Hamb. Banco genom växel till mig. Att detta utgör öfver 700 Rdr. svenskt banco kan Ni räkna efter och liksom jag med rördt hjärta glädja Er öfver den allvarliga Nordens trofasthet och kärlek. Att växeln har påskrift till Er gör att jag ej kan skicka den till Wien — men då Ni ej behöfver denna summa i Wien är det, enligt min öfvertygelse, bättre sända pengar härifrån till den gode baron Palmstjerna — emedan Ni då mera kan beräkna utgifterna för Er resa till Sverge samt hvad Ni kan afvara, i värsta fall får väl Palmstjerna finna sig i att vänta litet ännu. Geijer skrifver till mig att detta torde vara det enda och sista hvarmed de icke rika vännerna kunna bidraga till Er resa, och så är bäst Ni handlar som om Ni icke hade något att vänta, på det att Ni må kunna njuta den sista tiden af Er vistelse i Tyskland utan bekymmer och oro.

Det är mig kärt att Ni tager Er tid vara flitig. Wien

bjuder Er visserligen det bästa tillfälle därtill då Ni ännu ej har många bekanta och ändå på aftonen har en angenäm och muntrande hvila i denna njutningsrika kejsarstad. Tillsvidare kan Ni lefva på Edra minnen. Bröderna Schlegel synas båda vara besatta och tappert plågade af fåfängans djäfvul — om A. W. berättar man underliga historier om hans toalett och hans äkta stånd är också storartadt förnämt tillställdt. De som så öfversvinnligt älska sig själfva äro dock bra fattiga! De ha när en tid kommer, då de icke kunna ha glädje af sig själfva, inte en själ hvars lycka och ära gläder dem. Caroline Pichler får Ni lof att besöka för att berätta mig om henne; hennes lilla berättelse Falkenberg är bland det bästa af denna art som jag någonsin läst —. Grillparzers stora dramatiska begåfning lofvar visserligen mycket och han liksom Rückert kommer min gamla profetia att slå in: att Tysklands litteratur får lif och friskhet från södern.

Rückerts vaggsång börjar sålunda: »In der Wiege lag der Knabe von der Schlummers Duft umkreist» o. s. v. — han erinrar sig väl nu den enkla djupsinniga tanken. När Ni en gång läser Sappho hvilken Madame Schröder så skönt framställt så kommer Ni inte att förakta Stammodern så mycket; Ni kommer att se såväl de stora luckorna i den psykologiska utvecklingen, som de ytliga, balettmässiga motiven och den stora bristen på lokalitet hvilken så lätt hade kunnat undvikas — lika väl som jag när jag efter en mycket lyckad föreställning som ryckte största delen af publiken med sig — läste stycket tillsammans med några människor som hade lika stor lust som jag att berömma det. — Muntligt mer och rätt mycket därom huru den teatraliska tendensen är något annat än effekter och briljanta momenter.

Vet Ni något om en Herr Pichler som också nämner sig som skådespelsförfattare och som har meddelat mig en gång att han ämnade dramatisera min »Heliga Ragnill»? — ännu har jag ej svarat honom.

För kort tid sedan erhöll jag genom Gustava Wrangel en skildring af huru Carl XII:s död firades, det syntes mig som det mest poetiska jag hört om på länge.

Edra betraktelser öfver den plikt som åligger Er att återvända till Sverge, kan jag ej annat än gilla och glädja mig åt innerligt, om Ni, trogen Er föresats uppträder där som en man nu fullt utbildad och färdig med sig själf och sin kallelse, utan att akta på de små stickande insekterna som finnes öfverallt och som bli bittrast bestraffade genom att man glömmer dem.

Steffens som var här för några dagar sedan, delar min mening att ett i tryck synligt större eller mindre tyskt arbete, skulle göra en särdeles god verkan i Ert fädernesland —. Er lefvernesbeskrifning öfver Hörberg är öfversatt till danskan och därifrån äfven till tyskan — mycket ondt gör det mig att jag icke gjort denna öfversättning, men den sällsamma kylan i den litterära världen här förlamar mig helt och hållet — jag behöfver blott tänka på ett människoansikte här för att få leda åt allt arbete, därför tecknar jag och lefver ett mera stilla och stumt lif hvilket är utan smärtor, och detta är i mina förhållanden redan mycket.

Er plan att resa öfver Breslau finner jag, om jag så må uttrycka mig, otillfredsställande. Ni gör för det första ingen angenäm resa vintertid i dessa fuktiga östliga trakter, för det andra träffar Ni i Breslau egentligen endast Steffens, som jag visserligen ärar och aktar så som han förtjänar, men här var han genom de slitningar hans Verk föranledt, nästan utsliten. —

Jag har ännu ej helt och hållet läst hans Caricaturen men det synes mig som vore dialektiken däri det ojämförligt mäst betydande och torde väl äfven förleda Er, käre vän, att beundra mycket omtalade och utnötta idéer, hvilka i denna rika prydliga och genomtänkt utvalda utsmyckning förefalla oss som något nytt och synnerligen lysande sedda på afstånd, i det att vi vid närmare granskning återfinna gamla vänner och goda bekanta under den festliga helgdagsdräkten. — Men hufvudsaken vid Er resa, hvilken jag nyss kom bort ifrån, är att betänka: att Ni från Wien till Breslau och därifrån och hit icke berör en enda viktig punkt och således bokstafligt måste göra en 100 mil lång resa med tillslutna ögon för att träffa en e n d a man — väljer Ni vägen öfver Prag och Sachsen, till Jena, Weimar, Leipzig, Wittenberg så kommer Ni nästan vid hvarje station till intressanta trakter. I Jena nämner jag endast K n e b e l öfversättaren af Properts hos hvilken m i t t namn är tillräckligt att införa Er, då Ni dessutom genom Er själf redan är det — att se tyska universiteter måste ju vara viktigt för Er och huru skulle Ni kunna lämna Tyskland utan att ha lärt känna Goethe? — något sådant kan man icke! Jag skall skrifva till honom och berätta att en svensk väl förtjänar bli vänligt mottagen, hvilken till en del är anledningen till att hans högt firade namn äfven i högsta norden blir uppskattadt och äradt. I hvilket fall som hälst gå strax till F r u v. S t e i n, min tant och en snillrik gammal dam, som left med i Weimars bästa tid —. S å d a n a b ö c k e r äro de märkvärdigaste och dem som Ni mäst behöfver. Ännu en drager Er till Schlesien min vän, det känner jag väl, det är vår dyra Louise! Men äfven härvidlag måste jag be Er pröfva Er själf: om Er vänskap och beundran för henne kanske kommer mer

från hufvudet än hjärtat —. Är Ni ej fullkomligt resignerad att finna detta oss så dyrbara väsen i helt annan omgifning, med andra intressen och företag — så nöj Er med det sköna intryck som det kära helgonet ingaf Er tidigare — akta Er för de störande yttre omständigheterna af hennes lif, hvilket en präktig men något ensidig make gestaltat på annat sätt än han väl först tänkte; den kristligt tyska begränsningen som tillhör den nya skolan stämmer allt för väl med hans ekonomiska böjelser att han icke skulle vara benägen förväxla den ena med den andra — Ert hufvud kommer då kanske finna förargelse där Ert hjärta väntar den största njutning —. Se själf till hvad Ni är böjd uppoffra åt den andre. — Om Ni med det nya tillägget af 300 Rdr trodde Er vara i stånd göra resan öfver München till Rhen upp till Bonn och sedan tvärt öfver Tyskland till Berlin, så vore detta det skönaste af allt och Ni kunde säga att Ni sett allt hvad vårt fädernesland af sevärdheter har att erbjuda — äfven Arndt, A. W. Schlegel och Görres bekantskap vore af vikt. Dock måste Ni vara försiktig härmed så vi icke komma i klämman eftersom jag tyvärr ej vet något sätt att restaurera den tomma kassan. Apropos Prag måste Ni där besöka Fru v. Woltmann, som är en vacker och själfull kvinna och som strax kan orientera Er där, då hon är behaglig och umgås i de bästa kretsar — hälsa henne från mig, hon har besökt mig här och jag tyckte mycket om henne. Om Ni vid Er afresa från Wien skrifver ännu några ord till mig om Er reseplan, så skall jag icke försumma något som därvidlag kan vara Er gagneligt; jag vill såmedelst försöka föreställa Er moraliska resemarskalk och öfver allt bereda Ert andliga jag en mjuk bädd, då

jag måste öfverlämna åt hotellvärdarna att göra det för Edra trötta lemmar.

Här har det gestaltat sig bättre omkring mig, väl icke härligt men drägligare. Bettina Arnim kommer Ni säkerligen att tycka om, äfven hennes man är djuptänkt samt en nobel angenäm natur. Om inte Clemens Brentano blir alldeles tokig hos grefve Stolberg och liksom silfvernunnan som han beundrar ber om de fem såren, så kommer han också hit till dess — han läser så som jag knappast hört någon i världen läsa. Sedan kan Ni härifrån besöka Ziebingen och Werneuchen för att lära känna allt det goda och allt det galna rundt omkring hvaribland äfven Riddaren Fouqués hör till.

I min omgifning är allt lika, då Helvig genom ett evigt kontrakt låtit smida fast sig vid vår eländiga bostad, men en älsklig blomma ler därinne, vår söta Dora hvilken redan utvecklar de mäst älskvärda gåfvor — hon är för mig den enda rosen på min törniga stig, men hvarje dag tackar jag Gud med fromt hjärta för denna enda.

Den 18 Januari.

I förrgår voro Troils hos mig, hvilka Ni såg i Wien, anblicken af dessa svenskar var mig särdeles kär — äfven Müller kom med Hensel, dock kunde jag ej få höra mycket af honom då äfven Gneisenau och annat förnämt folk gjorde en delad konversation nödvändig. Han sade mig endast att Bertouch för nationalärans skull måste aflägsnas — min Gud, hur djupt kan inte en rå människa sjunka! — Man säger att Fru Herz' följeslagarinna, Mademoiselle Klein äfven blifvit katolik —. Ni nämde ej att Fru Herz var så sjuk i Neapel —. Bed

baron Palmstjerna ej plåga sig med något svar, då jag mycket mer måste be om ursäkt för mitt bref — det gläder mig innerligt att Ni funnit en så rättskaffens vän och beskyddare i denne landsman. Himlen låte Er fullborda äfven denna nästa resa lyckligt! — Jag måste tillsvidare säga Er farväl tills vi åter träffas då jag ej mera kan nå Er på någon punkt. Ni kommer härvid att välja efter Er öfvertygelse och känsla, och alltså säkerligen rätt — men hvilken väg Ni än tager så låt mig veta det. Vid Rhenresan skulle Ni äfven komma att beröra Heidelberg, från Würzburg och Stuttgart, Boisserées flytta till denna ort, men Ni hade alltid Professor Nägeles hem och den bildade, förträfflige köpman Fries kvar där. Jag är stolt öfver att kunna säga att öfverallt skall Ni finna människor hvilka behålla mig i vänligt minne oaktadt ödet aflägsnat oss så långt från hvarandra.

Lef nu väl käre vän! Jag har kanske språkat för mycket, men mitt hjärta inbillade sig det var till Ert bästa och så lät jag den pratsjuka pennan löpa. Helvig hälsar Er vänligast och gläder sig åt Er framtid! Jag är med alltid lika beredvillig vänskap Er

Amalia v. Imhoff.

*

Berlin den 8 Februari 1819.

Jag skulle, käre vän, gärna strax med omgående post velat svara Er men det är så många stora och små hinder i vägen, att Ni måste nöja Er med några hastiga rader.

Sannolikt har Ni redan fått mitt bref som jag skickade till Palmstjerna i Wien — att Ni nu är i Breslau är jag sedan det har skett, rätt nöjd med, om Ni

också redan kan bekräfta sanningen af min mening, att resan dit är en af de tröstlösaste. — Nu då Ni bor hos Groebens[1] har Ni väl ej mycket utgifter och så kan Ni härifrån ännu besöka Weimar och Jena, något som ligger mig om hjärtat. Den förbättrade kassan skulle väl kunna göra denna excursion möjlig.

Att Ni lefver så i paradiset, före syndafallet, är en poetisk uppmuntran till efterhärmning eller kanske också en varning därför, ty endast få människor är det beskärt att så rent och fullt få njuta äktenskaplig lycka som Er vän, enligt Er skildring. Så naturligt och heligt detta band är, så äro, på det hela taget, mycket få därtill födda, och i synnerhet har den nyare tidens män förr virtuositet i allt annat, än i att lyckliggöra sina hustrur. Er väns sköna harmoniska utveckling förlänar honom denna sällsynta förmåga och hans hustrus stora ungdom och barnslighet gör det också möjligare och lättare för honom att lösa denna svåra uppgift — ty visserligen måste man äfven tillstå att inte alla kvinnor kan lyckliggöras på detta sätt. Gudskelof att det är som det är, och att två goda människor mera, kunna en gång träda fram för den gode allseende Fadern och säga: vi voro lyckliga. Jag påminner mig ofta Geijers ord: »Det är ingen plikt att vara lycklig, som så många sedepredikare vilja inbilla oss, utan endast att vi använda det vi kalla olycka till vår bättring och fulländning — en olycka som icke förbättrar har förfelat sitt ändamål och endast så strida vi mot Guds dunkla men heliga

[1] Dåvarande chefen för schlesiska generalstaben, öfversten grefve Carl von der Groeben och hans maka, född Dörenberg.

Groeben vistades vintern 1812—13 en tid i Sverge, och det var då vänskapsbandet mellan honom och Atterbom knöts.

vägar med oss.» Ert uppehåll här, hvilket Ni anser som en hvilopunkt och gynnsam för Edra arbeten, kommer också att skänka mig en sann glädje, sådan som sällan erbjudes mig här. Jag kan meddela Er åtskilligt från våra vänner i Sverge som Ni åter kan läsa med mig. Er återblick på det sköna Italien, som Ni nyss lämnat, Er blick på ett äfven skönt, ädelt fädernesland, hvilket Ni är bestämd gifva ljus och ära, visar mig åter en vacker sida af det mänskliga lifvet.

Jag skyndar nu besvara Er fråga angående Louise. Jag förstår fullkomligt Ert dröjsmål käre vän, att besöka denna kära själ — det är till en del samma känsla som afhållit mig från att resa till Schlesien. Men så illa som Edra bekanta i Breslau framställa saken är den väl inte. Kloch är en präktig man som erkänner det högre samt är mäktig af entusiasm, men ensidig. Han betäcker sin själs svaga sidor med en mantel af enkelhet och systematisk tyskhet, liksom andra gömma sina svagheter i andra dominos, hvilken förklädnad dock ej kan döljas för ett öfvadt öga. Men Louise älskar verkligen sin man, och önskar ställa det angenämt för honom och däri gör hon rätt. Om Ni vill ha underrättelse om deras husliga lif så fråga fru v. Staff hvilken Ni sett hos mig och som Ni måste uppsöka och hälsa från mig, såvida Ni ej redan gjort det. Hon, som är klok och taktfull, kan skildra Kloch för Er i hans husliga lif då hon tillbringade en tid på Massel. Jag har föröfrigt skrifvit till Louise med dagens post att Ni befinner Er i hennes närhet och att Ni snart skall resa. Såvida hennes förhållanden, hennes hälsa o. s. v. tillåta, kommer hon väl inom loppet af nästa dag skrifva till Er, eller också göra en liten färd till Breslau — den 4:de var hon där på genomresa för att hämta sin man. Huru mycket önskar

Per Daniel Amadeus Atterbom.

Efter oljemålning af J. G. Sandberg å Gripsholm.

jag ej att Ni hade träffat henne. Gå strax till Herr von Stein, hvilken är vår kusin och min ungdomsvän, jag tror Ni kommer att trifvas med honom. De bruka ha sitt kvarter där, då de äro i staden.

Då Ni finner så stor glädje i åskådningen af den äktenskapliga lyckan, så kan inte dess olika gestaltning vara Er oangenäm och jag önskar att Ni må träffa Louise för att en gång få höra riktigt utförligt om henne af en som är klok och har känt henne förut — hennes senare bekanta kunna ju inte ha en aning härom.

Just i dessa dagar vänjer jag af Dora från sin amma och har den vemodiga trösten, att jag är den käraste tröstarinnan i hennes första sorg — om jag längre fram får tjäna henne på detta sorgligt ljufva sätt? Detta tager emellertid bort så mycken tid och gör afbrott i allt, så jag måste skrifva dessa rader medan hon sofver och skynda att afsluta dem innan hon vaknar.

Från Breslau och hit kommer Ni lätt att finna någon lägenhet; se Er flitigt om efter en sådan, Stein kan säkert ge Er goda råd härvid. Nyligen kom Statsrådet v. Rediger, en granne till Louise, hit, med hvilken Ni kunnat resa lätt och billigt, men sådana tillfällen felas aldrig. Ni finner här Frauenholz och hans bästa taflor, hvilka han utställt här och hvaraf jag kopierat och fortfarande kopierar några — annars har jag i n t e t att bjuda Er på i vår sand, som väl aldrig blir m i n. Jag beställer ej rum för Er då Er ankomst är oviss, men tag in på Hotel de Brandenbourg[1], sedan finna vi nog något som passar Er. Helvig hälsar Er vänligt, äfvenså Müller som nästan alla lördagar är hos oss. Måtte Ni äfven öfverstå d e n n a långtrådiga del af Er resa frisk, och

[1] Hvarest äfven Fouqué och hans fru just nu bo.

hvad svårare är, med tålamod — kanske vinner Fågel blå hvad Ni förlorar i utsikt under dessa 45 mil. Hälsa Groebens, Steffens, Stoss på det vänligaste, äfven v. Stein och dem Ni på Massel träffar på det innerligaste från mig — måtte Ni där få upplefva några stilla glada dagar, detta önskar Er trogna väninna

Amalia v. Imhoff.

*

Berlin d. 6 April 1819.
Lindenstrasse N. 48.

Bäste vän!

I förtroende till Ert älskvärda värdfolks[1] kvarhållande makt hoppas jag att detta bref säkerligen ännu finner Er lugn i midten af paradiset från hvilket Ni ger oss en så förtjusande skildring. Också andra bref skickar jag med som redan länge väntat på Er, emedan Ni önskar det — jag trodde alltid att kunna bespara Er postportot.

Riktigt hjärtligt har jag efteråt känt och tänkt öfver hvad Ni så vemodigt lifligt framställde angående Ert inre tillstånd; men jag kan Gudskelof inte sätta obetingad tro till dessa åskådningar och insikter, äfven om Ni är öfvertygad om sanningen däraf —. Den som kan skrifva sådana bref som Ert, den måste äfven vara i stånd skrifva betydande och underhållande skildringar för publiken —. Den som brinner af begär att uppfylla de aktningsfulla förväntningarna af sina vänner, den kommer inte att svika dessa förhoppningar.

Edra bref från Italien voro så rika och så karaktäristiska att Ni inte behöfver söka någon annan form

[1] Grefve Groebens.

eller klädnad för att dessa betraktelser och bilder skola ordna sig till ett helt — dessa bref själfva måste bli kärnan hvaromkring Ni sedan efter behag grupperar de vidare skildringarna och annotationerna ur Er dagbok. Men akta Er för det kärfva, onjutbara skalet af litterär och till på köpet filosofisk allmänhet. Endast som människa talar till människa och vän till vän uppstår allt som förbinder Diktaren med publiken. Det individuellas magi är så stor, så säker och grundad i den menskliga naturen, att den som är sig själf alltid kan påräkna möjligt erkännande inom sin krets.

Härifrån går min mening fram: att Ni inte framställer Er resa förenad till ett helt förrän Ni har alla de bref Ni under tiden skrifvit, åter samlade hos Er, något som Edra vänner och släktingar med säkerhet äro i stånd att garantera Er.

Med denna Ariadnetråd, som vänskap och böjelse från begynnelsen lagt i Er hand, kommer Ni att lugnt och fast fortskrida genom den rika labyrinten af förflutna dagar och göra glädje åt hvar och en istället för åt endast några få utvalda. Då kommer Ni inte att förmärka något stelt däri, utan allt fogar sig af sig själf gladt och lätt.

Ni älskar, på det hela taget, inte människorna särdeles mycket, käre Atterbom; och ännu något mera: Ni föraktar dem en liten smula. Detta förhållande till publiken är ofördelaktigt för skriftställaren, ty fåfängan är ett svagt ombytligt drifhjul mot kärleken — därför vore jag frestad att råda Er att Ni vid allt som Ni tänker gifva åt världen, först i tankarna af hela Er själ skrifver och tillägnar detsamma åt en vän — att behaga och roa honom är ett behof för Er, så att hans bifall vore den största belöning för Er ansträngning. I denna stäm-

ning skulle Ni åtminstone vara i stand tillfredsställa alla dem hvilka i själ och hjärta tillhöra samma kategori af människor som den person hvilken Ni i Ert innersta har tillägnat Ert verk och det bestämda bifallet af några goda är bättre och varaktigare än den ostadiga beundran af alla. Därmed vore ett af Edra klagomål öfver Er själf lagt å sido. — Nu vill jag säga Er att jag af Er så spirituella och underhållande klassifikation af äktenskapet vågar draga den slutsatsen att Ni tänkt efter mer och skarpare öfver denna sak än hvad som är nyttigt och gagneligt för Er med hänsyn till Ert förhållande till äktenskap i Ert eget lif. Ni måste snart bort från denna patriarkaliska kärleksvärld, hvarest Ni nu en gång ej hör till; så välgörande som denna angenäma företeelse för någon tid må ha varit för Er —. I längden skulle den komma att förlama Er. Det vill till en ganska egen blandning för att kunna beskrifva ett sådant saligt eller gudomligt äktenskap — och så högt och uppriktigt jag än skattar det par som visar världen ett så sällsynt exempel, så skulle jag dock därför icke akta ringare dem som tillfälligtvis befinna sig i ett sämre läge. Vi ha väl, utan att säga något ondt, ej ett ögonblick rättighet tro att Malla[1] skulle vara den sköna, lyckliga, unga Grefvinnan[2] underlägsen, emedan hon är olycklig och i evig kamp för att uppfylla den tyngsta plikt och försona den med sin känsla. Jag känner föröfrigt härliga män och icke mindre förträffliga kvinnor för hvilka äktenskapsoket blifvit en tung motvikt mot all ryktbarhetens lycka samt andra jordiska fröjder. Himlen vill inte låta alla vandra på så väl banade vägar till sitt mål, och vet förmodligen mycket väl hvarför. För-

[1] Malla Montgomery-Silfverstolpe.

[2] Grefvinnan Selma Groeben.

öfrigt kan man ej af ett tvåårigt äktenskap draga några bestämda slutsatser[1] —. Har den ena af de båda mera perfektibilitet än den andra — så kan en enda bekantskap — en bok, en händelse slunga upp honom (eller henne) hundra famnar högre — hvilka omätliga djup finnes icke i den mänskliga själen! — Fogar det sig en gång bland 10,000 fall så, att två goda kloka människor hvilka befinna sig på samma ståndpunkt med fäst afseende på skilnaden i kön, fortskrida i samma tempo eller behagligt blifva kvarstående i den en gång antagna ställningen mot sig själfva och världen, är detta en stor lycka — men alltför sällsynt för att förmå andra människor till den aldra största orättfärdighet mot sig själfva: att förebrå sig frånvaron af denna lycka och tillräkna sig detta som fel. Ständigt påminner jag mig Geijers ord: »Det är ingen plikt att vara lycklig —» Nej, säkerligen icke! Endast en plikt gifves för oss stackars omkringdrifvande jordens barn: Att af vårt öde göra det bästa för oss och för andra — aldrig göra någon ondt, att sprida och föröka mängden af kunskaper om kärlek och tröst rundt omkring oss, och hvartill de så kallade gudomliga äkta paren sällan ha tid till: att verka för andra, till hvilket vårt bristfälliga lyckotillstånd gör oss mera ägnade, emedan vi få en finare instinkt för disharmonien i våra vänners öden och mera insikt af hvad

[1] Amalia torde ha misstagit sig då hon talar om Groebens endast tvååriga äktenskap. Atterbom skrifver näml. i sina Reseminnen: »Han (Groeben) har en sig värdig maka (en dotter af den bekante general Dörenberg), och lefver med henne och ett par små vackra barn i en så himmelsk sällhet, att jag icke kan neka det jag ofta vid åsynen deraf vattnas både i ögonen och i munnen. Hon (grefvinnan) heter Selma och är en Engel; så ser hon också ut» . . .

som dem göres behof — kanske äfven tolerans för egenheter som ödets underliga kast utbildade i dem liksom stormen böjer videt mot strömmen. Kom därför med det snaraste vackert hit käre vän! — Ni kommer här äfven att finna människor som kämpa och icke alltid uppnå hvad de önska — det kanske kommer att bota Er för Er klenmodighet.

Ert bref från Malla har jag läst, emedan hon ville det för att höra min mening därom — det lilla utrymmet i ett bref tillåter ej att jag utvecklar mina tankar, men redan länge hade jag förberedt att besvara en mycket patriotisk men något för högt fattad förklaring hvilken jag erhöll från Er då Ni var i Wien, öfver samma ämne. — Den fastaste grund för Edert förhållande till fäderneslandet tror jag fortfarande Ni finner i utlandet — oron för Er utkomst blef därigenom ofelbart bättre aflägsnad — men vi måste talas vid muntligt innan mått och steg härför kan tagas. Mig har Gud förlänat den sköna lyckan att jag, med min tillvarelses alla krafter, kan försätta mig i mina vänners läge och på detta sätt ligger mig äfven Ert öde om hjärtat.

Jag själf har varit mycket flitig hela denna vinter, som på det hela taget förflutit ganska drägligt och för min hälsa tillfredsställande. Ni kommer att finna många arbeten af min pensel. — Att skrifva har jag fortfarande ingen lust till emedan den nuvarande litteraturen synes mig äcklig och som ett sötsurt Erisäpple. Vi ha i de sednast förflutna dagarna upplefvat till hvilka styggelser öfverdriften kan föra —. För mig grimasera alla system och trosbekännelser — jag ville hällre alls intet tänka eller tro.

Min dyra Louise träffar Ni väl innan Ni lämnar Schlesien — hennes glädje öfver mitt bref har rört och gripit mig mycket — låt henne visa Er detsamma — endast därför blef det så som det blef, emedan jag i min lifliga längtan efter att meddela mig med henne, lyckligtvis glömde en stund, att hennes man såsom kristlig äkta man håller det för nödvändigt att läsa alla bref som hon skrifver och erhåller, hvilket han själf helt naivt omtalade, sedan jag redan förut af min Louise's fattiga, kärfva och officiella små bref, gissat det! Då jag nu inte är van vid en sådan officiell kristlighet, så hade tillika med mitt hjärta äfven min penna blifvit tillsnörd. — På sin höjd kunde man inspektera brefväxlingen mellan två systrar om den ena tillskansade sig den andras kärleksbref från gamla tillbedjare. Men när man uppfostrar åt mannen en sådan hustru — utbildat i ett hjärta denna vördnad för plikt och kallelse — så menar jag att herr svågern med lugn kan låta brefväxlingen ha sin gång, då väl ingen skulle vara mindre frestad än jag att förstöra mitt eget verk.

Jag har icke skrifvit något till Kloch själf härom emedan det kanske skulle komma honom att blygas allt för mycket. Men från samma källa kommer min motvilja att besöka Massel, ty vår tête a tête skulle kanske förekomma honom ännu mera misstänkt än våra bref — jag vill hällre alls icke träffa Louise än under sådana omständigheter.

Nu är mitt papper och min tid slut — jag skyndar till posten att försegla det. Ni vet ju genom bref från Wien att jag har en växel på 300 Rdr. Hamburger banco i förvar åt Er? Var emellertid vackert sparsam på resan. Huru goda och duktiga äro icke Edra svenska vänner! — Visserligen är Ni skyldig dessa att bli — inte en

underbar man — men åtminstone en som är tillfredsställd —. Ingen är fattig som kan räkna på ädla människors hjärtan. Lef väl, till jag kan tillropa Er välkommen.

Dora kommer, om Gud vill, kunna gå emot Er. Helvig gläder sig öfver Er hjärtligt och hälsar vänligast — också Er ridderlige värd.

Er trogna väninna
Amalia.

*

Berlin d. 13 Augusti 1819.

I det Helvig och jag vänligast hälsar Er, käre Atterbom, och önska Er den lyckligaste resa, så ber jag Er ännu en gång att genom Mörsings väl draga försorg om mitt lilla paket, att ingenting skafver därpå så taflan blir skadad. — Reser Mörsings till Stockholm så tillråder jag dem att strax lämna det till Gustaf de Ron, då det snarast möjligt blir ombesörjt.

Skrif till mig hvad som är att göra med de saker som vi i en liten låda mottagit från Er bostad här — är det Bertouchs böcker och instrument så vilja vi försöka att få det sändt genom den danske Gesandten till ort och ställe. Tiden ilar. Lef väl — Äolus före Er lyckligt öfver till hemmets kust.

Måtte vi alltid få höra det bästa från Er.

Er
trogna väninna
Amalia v. Helvig f. v. Imhoff.

Skicka brefvet till Grefvinnan Wrangel med Mörsings till Stockholm hvarest det lägges på posten.

*

Berlin den 18 Nov. 1819.

Malla har väl redan meddelat Er Eder generalpardon käre vän! liksom jag hoppas att Geijers bref kommit fram hvari befann sig Er Serenad, öfversatt till någon tillfredsställelse för Er.[1] Jag har gifvit den åt den särdeles vackert sjungande svensken Beskow för att han skall medtaga den på sin resa och om han genom sin förträffliga stämma eröfrar några hjärtan så kommer inte Ni därvid till korta, då man begagnat Edra vackra tankar som hufvudnyckel. Nu vill jag först af allt besvara de 7 punkterna som innehålla alla hufvuduppdrag.

1) Bankir Louis försäkrar att redan i Juli fått avis om att Edra pängar riktigt framkommit till adressen, och fann en skriftlig förklaring, hvilket jag begärde däröfver onödig.

2) Lådan skall afgå till Bertouch, såsnart Maule, med hvilken jag skall tala därom, underrättat det danska sändebudet eller legationssekreteraren om detta, då jag ej känner någon af dem.

3) Har Kuhfall ej sett till någon af Edra saknade rockar, som väl också skulle befunnit sig i Ert rum. Antingen har Ni redan i Breslau glömt dem (uniformen från Uppsala såg jag aldrig på Er här) eller också kanske Ni lämnat dem åt skräddaren till reparation och sedan icke begärt dem tillbaka. Hvad heter skräddaren? Har Ni ännu hans räkning? — jag är ej i stånd att upptäcka honom.

4) Har Ni ånyo glömt brefvet från Palmstjerna, och icke bifogat det till mig. Fichtes änka är föröfrigt

[1] Sannolikt »Hulda Rosa, fjäriln frågar». En öfversättning till tyskan af denna dikt finnes bland Amalias bref till Atterbom.

död, dock kan jag kanske efterfråga mannen hos hennes son när jag först vet hans namn och har brefvet i händerna.

5) Svea och några dikter och program med Schröders bref, har jag äntligen i tredje hand erhållit — det öfriga som Ni vänligen lofvat är väl ännu icke afsändt? Vill man skicka mig något är det alltid bäst lämna det till Fredrik de Ron som är så särdeles vänlig och tjänstaktig och för hvilken ej lätt en lägenhet blir obekant, såvida inte någon reser direkt från Uppsala till Tyskland.

6) Ett bref till Er har jag erhållit och sänder det, efter att ha öppnat det, en frihet som jag hoppas Ni förlåter då jag igenkände Schellings hand och ville spara Er det ledsamma portot.

7) Slutligen är den gode Schröder mig tusenfallt välkommen, som bringar mig underrättelser från Er och de kära svenskarna. Jag behöfver en uppfriskande företeelse i detta kvafva sandhaf, öfver hvilket allehanda ljumma osunda dimmor, isynnerhet nu, lägra sig, och hindrar hvarje fritt andetag.

På bergen är frihet! — det känner man riktigt här, där man ingenstädes kan flykta och höja sig öfver låghet och småaktig oro.

Till Er furstliga akademiker önskar jag Er hjärtligt lycka — vi alla hoppas att Ni är den unge begåfvade lärde o. s. v. hvilken är bestämd öfva prins Oskar i tyska. Utan framgång söker jag en annan i kretsen af möjligheter. Huru fruktbar kunde Ni då kalla den resa som satte Er i stånd att meddela den förträfflige unge fursten hvad som för hans öppna själ är glädjande och viktigt. Det förekommer mig nästan för godt för att helt kunna tro därpå. Men General Gneisenau vidhåller

det med stor fasthet — kanske har något af Er ädle Gynnares lycka öfvergått på Er. Ni har äfven för Er själf öfverhuvud taget tillräcklig lycka för att jag inte skulle hålla något sådant för omöjligt.

Om så skulle vara käre vän, så törs jag kanske taga i anspråk den rätt till Er tacksamma hågkomst som Ni själf inrymt åt mig, för att påminna Er att allt godt Ni önskar mig i lifvet, skulle Ni själf nu till största del kunna bereda mig. För det första skulle väl mina samlade arbeten förelagda kronprinsen genom Er, inte göra Ert val någon skam, och skulle möjligen kunna väcka hos honom ett intresse för mig som Ni sedan kunde bygga vidare på. Jag vet icke om min teckning redan är i hans händer — troligen dock.[1] — Ni kan bättre än någon annan framställa det sätt jag begagnar för att tillägna mig den mästares manér som jag kopierar. Jag har åtnjutit så mycken nåd redan af H. M. Konungen, att det skulle, utom mitt personliga nöje därvid, vara en stor lycka för mig att så troget som möjligt måla några af konstens mästerstycken för Sverge, då det på slottet felas dessa lefvande aftryck af de ädlaste Mästarna. Hvad en stympare eländigt, en god målare endast för högt pris skulle utföra, det kan jag så tillvida som jag anser detta arbete som en njutning åstadkomma under den enda betingelsen: att kostnaden för resan till den ort där man vill ha något kopieradt blefve ersatt. Ni vet bäst käre vän, att t. ex. i Florens befinner sig härliga verk af Rafael och andra.

[1] Möjligen den tafla Malla Silfverstolpe omnämner att kronprinsen visade henne på en soaré i ärkebiskopshuset d. 12 december 1819 och som han fått af Fru v. Helvig. Det var en kopia i akvarell af Guido Renis »Fortuna», som i flykten låter en kunglig krona falla.

(Malla Montgomery-Silfverstolpes Memoarer, B. III.)

— Fru Herz kan inte tala nog härom — men äfven Dresden och München bjuda på verk som visar den största insikt i konstens djupaste betydelse. Om kronprinsen tillät mig ett sådant arbete för honom, så visste jag hvarför jag hade varit flitig, och njöt därvid den omgifning som styrker och lönar mig för all möda.

Så som mitt öde ligger för mig kan jag ej inse huru jag skulle kunna vara lycklig — men fullkomnandet af en talang är det enda som kan ersätta bristen på lycka — och så länge jag ännu har krafter och ögon så kunde jag bringa det vidare — det känner jag. Men förgå ännu några år i kamp och försakelse, så bortdör den bästa delen i mig och det blir inte något vidare med mig än med galärslafven, som slutligen känslolöst och nästan utan medvetande släpar sin kedja genom den brännande öknen.

Skulle inte från Uppsala — hvarest jag förlorat så oersättligt mycket — försynen kunna sända mig en mild tröst? — Jag vet att jag har vänner där! — om de alla vilja det — så måste deras vilja på ett eller annat sätt bära frukt. — Jag hade också en skön dröm för Helvig — anställningen på Karlberg — och har skrifvit till Geijer därom — ty det blir mig allt klarare att han icke kan trifvas här emedan han icke själf vill det. Sverge står honom närmare än han sagt och för kort tid sedan har han låtit se mera däraf än jag någonsin förut anade. Men platsen skall redan vara bortgifven — annars skulle hans kunskaper, den stränga renheten af hans seder, samt enkelheten i hans lefnadssätt göra honom mycket ägnad till uppfostrare af nordiska ynglingar.

Äfven om Cronstedts efterträdare redan är bestämd, är det dock säkerligen icke öfverflödigt nämna

om Helvig; ty ett frö af aktning, nedlagdt i själen, spirar ofta upp och bär frukt i förtroende. Jag vill icke säga Er mera utan vill först höra huru förhållandena i Uppsala gestalta sig. Skrif till mig eller bed Malla skrifva allt hvad Ni vill berätta —. Hon har ju tid nu den goda Malla! — O den som blott kunde få vara 24 timmar hos Er!

Jag målar nu Gneisenaus yngsta dotter Hedvig, hvilken är vackrare och isynnerhet mer begåfvad än Ottilia tycks vara. Också skrifver jag på Tagen im Norden hvilka jag gärna skulle vilja ge ut till påsk med teckningar därtill och några öfversättningar från svenska Diktare. Henning är fri sedan slutet af Augusti — och åter här då han väl blir anställd vid Universitetet — men Solger — den präktige vännen, maken och fadern, är död — hvilken lucka i hans familj! Hustrun är ännu alldeles nedbruten —. Jag förskräckes öfver hvarje stor lycka på jorden — den har inget bestånd på denna föränderliga planet — detta hem för smärtan. — Groebens yngsta barn skall vara mycket klent, jag erfor det genom Kanitz — O huru väl blir det för oss där hvarest ingen död är och ingen skilsmässa! men hur lång och ensam är dock vägen dit! — Lef väl dyre vän! Förlåt dessa sista smärtsamma utbrott af ett mycket såradt bröst.

Er trogna väninna *Amalia.*

Jag tror Groen är ännu i Sverge, denne kunde taga med paketet som Ni tillsammans tänkt skicka mig, då han reser till Kiel och kanske kommer hit ännu denna vinter.

*

Berlin d. 3 Dec. 1819.

Ni har, hvad jag redan länge bemärkt käre Atterbom, en impertinent lycka! Knappt har jag fått ut Edra rockar från lådan hvaruti de höllo på att bli skickade till möbelhandlaren, knappt har den hjälpsamme skräddaren genom min förmedling försökt utplåna spåren efter de glupska malarna och åter öfverklädt knapparna som dessa flitiga djur alldeles ätit af, så finnes redan en resande, som klappar på min dörr och anspråkslöst frågar: om jag inte har något som jag ville skicka med till Sverge —? — Så kommer Ert paket ändå i tämligen god tid till Er — men låt ofta piska rockarna på det att de tyska malarnas efterkommande, som möjligen befinnas kvar i dessa, ej må fortplanta sig på svensk botten och förstöra hela Er garderob. För några dagar sedan bragte mig en präktig vän af Rückert det här inneslutna brefvet utan kuvert, hvilket verkligen gladde mig, då jag därigenom såg att Er geniale och rättskaffens vän höll mig värdig att stående emellan Er och honom taga del i Edra öden och erfara hvad en duktig man i denna tid har känt och lidit. Som något lättare vara, har äfven Hensel och Malsburg öfverlämnat de båda bladen åt mig — hvarvid jag ej utan en frestelse till spe läste epitetet Atterbömchen; just emedan jag alltid af instinkt brukade säga Malsburgelchen —. Har den goda människan inte hunnit längre tillika med sin Calderon[1] i den högre fysionomiken än att han menar att smickra Er med ett diminutiv?

Nå Gud vare med Er på den nyligen beträdda banan!

[1] Baron von der Malsburg var beundrare af Calderon och öfversatte af hans arbeten till tyska språket.

Achim Arnim har bekräftat våra förhoppningar genom underrättelsen ur Hamburgtidningen, som skrifvit ut Ert namn.[1] — Måtte den ädle kronprinsen genom Er föras in i det besläktade Tysklands diktarträdgård och finna nöje däraf.

Det var icke fåfänga att jag sist bad Er göra prinsen bekant äfven med mina arbeten, gången genom Cöln, legenderna och Wolfsbrunn kunna väl uppväcka och förtjäna hans intresse — det öfriga vore såsom mitt inres historia endast så tillvida intressant att det kom an på detta, om han visade intresse för min personliga tillvaro. Om Ni själf käre vän ännu önskar en uppmuntran för mina dagar, hvilket Ni ofta kände att jag behöfde, så kunna mina vänner i Uppsala göra mycket. Malla kanske mest genom General Skjöldebrand.

Att kopiera ett urval af utmärkta original för kronprinsen vore mycket glädjande för mig och förde mig väl dit min längtan så länge traktat efter att komma —.

Platsen som jag önskade för Helvig är som Ni hört redan bortgifven — dock vore det icke mindre önskvärdt om kronprinsen erhöll en gynnsam och sann bild af den man som gjort så mycket för sitt fädernesland och med hänsyn till detta alltid kommer att tillhöra Sverge — Det är vemodigt att se hur han ännu hänger fast därvid!

Jag tänker i alla händelser försöka komma till Dresden i vår, och söka kopiera något glädjande där för kronprinsen, då om det behagar hans befallningar skola bestämma för mig hvad han vidare vill ha. Vet Ni arten af hans smak, så kunde Ni råda mig häri. —

[1] Syftar på Atterboms förordnande till lärare i tyska för kronprinsen (sedermera Oskar I).

Skrif snart eller be Malla att hon berättar mig allt — då jag föröfrigt med så god vilja ger Er kredit i vår korrespondens, så tänkte jag att det inte vore för anspråksfullt att jag i ett ögonblick begär underrättelser från Er, då Uppsala hvarje stund är närvarande i mina tankar och jag sålunda lefver mera där än i Berlin.

Det är icke det som i aflägsnare mening kan vara viktigt för mig, som kommer mig att tänka därpå — utan det innerliga deltagande jag hyser för Sverges öde, och öfvertygelsen att närvarande ögonblick är högviktigt för hela nationens förhållande till sin härskare —. Ännu en sak måste jag meddela, öppna Edra ögon: Brudgummen pr. P. v. M. står ej särdeles väl anskrifven hos familjen — han har ingen militärisk ande o. s. v. — det skulle alltså kanske komma an på ett skickligt försök —. Ett förnämt och klokt sändebud — och så närvaron själf —. Man tror att K. v. W. ännu icke är utan hopp i saken — men hans moraliska rykte är emot honom — tala härom med Fruarna Silfverstolpe och Claesson och om Ni träffar Sparre denna vinter —. Malla kan göra hvad hon vill med dessa underrättelser. Nyligen talade prinsessan Wilhelm med mig öfver pr. O. och yttrade: hon trodde nu också att han skulle stanna — hvad jag svarade kan Ni föreställa Er. Jag önskar mycket att jag ägde en bild af prinsen — skulle han vilja tacka mig därmed för min teckning, så kom det i goda händer.

Sedan min återkomst från Neustadt skrifver jag på mina »Tagen im Norden», för att icke glömma alla de små omständigheter hvilka enbart förläna behag åt sådana skildringar —. Be Geijer i mitt namn vänligast att han helt kort och torrt skrifver upp hur Universitetet är inrättadt med hänsyn till Professorer och studerande, Molbech har gjort detta öfver Lund mycket

bredt; en kort öfversikt med tillhörande anmärkningar af mig vore väl mera läsbart. Nu då det bränner i hela Tyskland i denna vinkel, är det af vikt att anföra något bestående och möjligt — ju förr jag kunde få denna notis, ju tacksammare vore jag. — Edra rockar ligga hos de Ron såvida han ej strax funnit lägenhet skicka desamma till Er; annars måste Ni försöka från Uppsala att få ut dem.

En ung Berlinare reser snarast från Stockholm ha vi hört — skicka för allt i världen dock böckerna till Fredrik de Ron.

Jag slutar, då jag ännu har så mycket att ombesörja.

Gud uppehålle och glädje Er!

Har Ni nu fått mitt bref af den 18 november? Med den nämde resande kan Ni äfven skicka Palmstjerna bref så att postportot icke ruinerar oss, jag ger ändå ej ut litet därför. Addio.

Schadow hälsar Er —. Från Veits äro också målningar här, och Cornelius kommer hit denna vinter.

Er väninna
Amalia Imhoff.

*

Berlin den 4 Juni 1820.

Med sann glädje begagnar jag strax första tillfälle att skicka Er, käre vän, hvad jag i brådskan lyckats få tag i af de böcker Ni i brefvet af den 8 februari nämde att Ni önskade få. Baron Palmstjerna reser i morgon och så erhåller Ni snarast och säkert hvad som för det första kan anskaffas (ty ännu har jag ej fått något svar på mina frågor hos bokhandlarna).

Att jag just nu inflyttat i våningen vid Behren-

strasse och är fullt upptagen af oordningen ikring mig samt af bestyr med att undanrödja, ställa iordning o. s. v. kommer väl att hindra mig i min lust att skrifva till många vänner och inskränka brefskrifningen för denna gång endast till Er käre Atterbom — och så vill jag åtminstone tala om så mycket som möjligt för Er af det Ni gärna hör.

Ert bref till Rückert är ombesörjt och jag har från denne redan mottagit ett mycket vänligt svar, då jag hade bifogat några rader. — Han är Er mycket tillgifven — lefver ofta hos den ridderlige gamle »Truchsess[1]» i Franken och bjuder mig äfven komma dit. Men några dikter af honom som stå i »Frauen-Taschenbuch» (det enda som jag sedan sett af honom) äro affärdade alltför liknöjdt mot publiken. Vi vilja hoppas att han i stillhet för sig själf arbetar på stora och sig värdiga skapelser.

Just när Ert bref kom låg jag sjuk i blädder ros — sedan jag en tid varit plågad af tandvärk. — Men en vänlig tröst uppenbarade sig för mig i det Cornelius kom från Rom — han trängde sig in till min sjukbädd och började strax tala med mig om Er som en gemensam vän. Åt denne gaf jag hela Ert bref att läsa — de öfriga bekanta, isynnerhet General Gneisenau har hört det som var af mera allmänt intresse. Fru Herz, om hvilken jag, som jag tror, ej ännu skrifvit, är Er mycket tillgifven, hon är öfverhufvud en torr men rättskaffens natur — jag var en gång nära att skratta högt då hon vid ett tillfälle upprepade det gamla talesättet angående Rückert, som ofta förargat Er: »Men hvarför har han inte gått med i kriget?» —

[1] Syftar sannolikt på Rückerts far. Denne var »Rentbeamter» i byn Oberlauringen i Unterfranken där han öfvertagit det friherrliga »Truchsessche Justiz und Kameral amt».

Cornelius har utställt sina utkast till målningar här och fann, liksom i Rom många entusiaster och lika så många vedersakare. — Människorna ha bra svårt att smälta om man har mer fantasi än de öfriga kälkborgarna och lura på ett sådant stackars Geni med nykter vilja att skada, så att inte det ringaste fel blir ostraffadt som icke härleder sig från god prosa.

Schadow arbetar sköna saker för teatern — ett föremål som jag ej finner värdigt en sådan konstnärs verk, ty där man kan hjälpa sig med förgyllning och prydnader synes mig användandet af den högre menskliga anden såsom ett vanhelgande; dock blir det hela behagligt och präktigt.

Ett bref från Schelling har Ni väl nu genom Marianne erhållit hvilket säkerligen ryckt Er ur en stor oro; ty sannolikt trängde ryktet om hans svåra sjukdom till Sverge. Jag har varit mycket ängslig för Er skull då jag så väl vet huru mycket Ni vördar denne vän och huru hjärtligt återigen Ni är älskad af honom.

Hvar är Ni nu? — ännu alltjämt i Stockholm — ännu fortfarande sysselsatt med att läsa vår tyska med den höge, förträfflige konungssonen? Med en mycket angenäm känsla tänker jag mig Er i detta läge, och känner fullt hvad tyska litteraturen, ja, man kan säga den tyska världen vunnit genom att Sverges kronprins läser och tycker om vårt språk. Början till den förening är så redan gjord hvilken rättvisligen bör bestå mellan de germanska nationerna. Nu måste Nordens invånare genom allvar och klarhet höja och stärka vår poesi som håller på att nedsjunka till tomt klingande och till oklarhet.

N å g o t nytt måste föregå med den, det inser Ni

väl, ty så som det nu står är det beklagligt och tyder helt och hållet på förfall.

Jag arbetade flitigt sistförflutna höst pa mina »Tagen im Norden», dock se'n februari har jag varit lidande och har icke kunnat komma till ro och kraft —. Så tyst och ensamt som det är omkring mig här, förgår allt mod att skrifva hvad jag icke kan läsa för någon människa. Den höflige beundraren och den tjänstvillige åhöraren vill jag inte ha, utan människor som deltar och har intresse af huru jag gör mina arbeten, om de äro goda eller dåliga. Huru lycklig är Ni ej som besitter så många förträffliga vänner som deltaga för Er. — Att vår Bror gudskelof kommit från Plamans kaotiska Institut och till Schulpforta[1], hör Ni säkerligen med glädje. Där går allt allvarigt och regelmässigt, så om det finnes något frö hos honom, är hvarje utveckling möjlig. De gamla språken måste nu en gång hvarje man känna till som vill åstadkomma något riktigt — och bringa sitt hufvud i ordning. Bror är mycket nöjd i sitt nya läge och ortens lyckliga belägenhet är redan en evig och outtömlig källa till glädje och näring för ett mottagligt sinne. — Jag bereder mig just till att göra en resa till Weimar, då jag äfven hoppas få se den kära gossen och dröja ett par dagar i hans närhet. — Flera af mina gamla släktingar och vänner i Weimar äro sjukliga och skrala — jag ville gärna se dem än en gång, dessutom kan jag ju äfven själf gå bort utan att ha tagit afsked af dem.

Denna torra sandmark bekommer mig allt för illa, och dubbelt så illa då jag ej engång har den tröstén att Helvig, verksamt och ändamålsenligt sysselsatt, finner sig tillfredsställd — hur i all världen kan man också

[1] Schulpforta, fordom Cisterciensklostet, senare ryktbar läroanstalt belägen i närheten af Naumburg.

välja preussisk tjänst? — men då såg det ut som om det kunde bli något bättre — jag har aldrig trott härpå ty jag känner denne uttorkade ande sedan länge, och utom och öfver sig själf kan människan nu en gång icke komma, åtminstone ej flertalet.

Måndag d. 5 Juni.

I går har jag oroat mig för Edra böcker, som redan voro lofvade till lördagen men ej kommo, och alla boklådor voro stängda — just nu springer Carl ikring om han nu kan få tag i dem, ty om ett par timmar reser Baron Palmstjerna.

Då Helvig ännu bor i gamla våningen och packar sina böcker är jag alldeles utan bläck, pennor och skrifmateriel, därför erhåller Ni ett bref sådant Ni väl aldrig fått, så dåligt och konfyst skrifvet — genom ständiga afbrott och göromål — ja, jag måste sluta i detta ögonblick då jag erhåller Müllers arbeten och timman slår då det måste aflämnas.

Lef väl — låt snart höra från Er —. Skicka genom Marianne allt hvad Ni har för mig — hon ger det i Stralsund till den åkande posten.

Lef väl.

Er trogna väninna
Amalia v. Imhoff.

*

Berlin d. 25 October 1820.

Jag måste, käre Atterbom, ändå skicka några ord med en landsman som vänligt erbjudit sig medtaga bref — först för att tacka för de öfversända böckerna, som vänligt hälsade mig från Norden vid min hemkomst

— också för mottagandet af Ert bref af 14 Juni, hvilket jag äfven först de senaste dagarna erhållit genom resande svenskar — och slutligen för att meddela Er från min senaste resa hvad som kan vara af intresse för Er höra.

Att Ni fortfarande ej varit välmående, bedröfvar mig uppriktigt, ty hur afhängig den stackars själen är af sitt omhölje, känner jag själf i dessa senaste veckor med tämligen stort obehag, ehuru Gud skänkt mig kraft och full hälsa hela tiden så jag verkligen kunnat njuta af min resa.

Nu har äfven jag varit i Nürnberg och har mottagit mycket godt såväl genom erinran af min barndomstid där som genom nya kunskaper och åskådningar. Christoph Haller, nyss hemkommen från München där han tagit hand om kvarlåtenskapen af sin geniale brors sköna teckningar från Grekland och Italien, var min förare. Han kom ihåg och tänkte på Er med stor värme[1], hade i München åter sett Hjort, hvilken befann sig väl, samt förnam af mig med patriotisk glädje att Ni så skönt beskrifvit Ert uppehåll i Nürnberg[2] — han ville genast veta hvar det fanns att läsa och lät mig högtidligt lofva att öfversätta det. Därtill har jag nu den största lust, men jag vet ej hvar det tagit vägen, då det dock som mig syntes redan var så färdigt och ordnadt att Ni strax kunde bereda denna uppsats plats i Svea eller Iduna.

[1] Baron Christopher Haller von Hallerstein, konstkännare, släkting till Amalia, hade med stor välvilja och intresse omfattat såväl Atterbom som Hjort under deras vistelse i Nürnberg.

[2] Troligen beskrifningen af Nürnberg, som sedermera upptagits i Atterboms »Minnen från Tyskland och Italien» under rubrik: »Tio dagar i Nürnberg».

Inte fullt så länge blef jag i den ålderdomliga annars så kära staden — den starka hettan och mina släktingars i Bayreuth otålighet se mig inträffa där — dref mig bort — dock försummade jag väl intet af vikt och kommer nu med dubbel njutning att glädja mig åt Er uppsats när jag får den i mina händer.

En angenäm öfverraskning var för mig bekantskapen med Schelling, hvilken, återvändande från Karlsbad, först mötte mig på vägen till Zwinger och blef föreställd af von Haller, sedan besökte Rochuskapellet[1] och Johannis kyrkogård tillsammans med mig, och hvilken redan, genom den vänskap han hyser för Er, skulle vara mig kär äfven om hans personlighet tilltalade mig mindre.

Mycket olika mot då jag för omkring 20 år sedan såg honom i Weimar, ströfvande i oredig filosofisk cynism genom parken, återfann jag den fine, själfulle mannen med stora världens angenäma umgängesformer och den oförmörkade klarheten af ett filosofiskt sinne.

Ännu blek och svag förekom han mig fullkomligt skön mot då — och en sällsam öfverensstämmelse med Ert yttre uppträdande var mig hos honom lika påfallande som angenäm. Äfven hans fru tyckte jag mycket om, Schellings vänner trodde dock att hon ännu var mycket medtagen af all oro för honom. En svägerska, från Stuttgart, som hängt sig på dem, tog henne mycket i anspråk äfvenså de yra gossarnas lek i det fria. De stanna öfverhufvud blott två dagar. Så såg jag i Coburg Friedrich Rückert, hvilken jag också tyckte mycket om, men som jag dock ej lyckades få vara tillsammans

[1] Den Imhoffska släkten hade låtit bygga detta kapell som fullbordades år 1521. Ännu 1818 underhöll samma släkt detsamma.

med något i ro. Han är hos sina föräldrar sedan broderns död, men det är synes mig ej till hans bästa, ty hans omgifning drar ner honom i mängden, utan att föra honom närmare det praktiska, då han hvarken har ämbete eller annan sysselsättning. Jag inbjöd honom till Nürnberg och det föreföll som han hade lust därtill — men han höll inte ord med att uppsöka mig där. Efter sin egen bekännelse att han inte förstår något af bildande konst, måste han desto kraftigare mana fram gestalterna från den andliga världen — hans jättegestalt och kraftiga hälsa ingaf mig den föreställningen att en episk diktare måste dölja sig i honom och jag tog riktigt illa upp när jag påminde mig några lekande dikter som han lämnat till Fouqués sista »Taschenbuch». Rückert deltager mycket för Er och är Er tillgifven — men som jag sagt: detta frankiska klimat må alstra Diktare — men det när dem alltför väl ifall de stanna hemma.

Jean Paul Richter träffade jag flera gånger i Bayreuth, ja nästan alla dagar, då han är sällskaplig och var med på våra utflykter i de sköna trakterna. Hela hans familj bildar ett glädjande helt.

De spritdrycker som komma andra människor att mista sin aplomb, synes snarare förläna honom sådan, han står fast och sund på sina fötter och är endast lugnare och mera oafhängig af andra än han var förr. Det sydliga lefnadssättet yttrar sig äfven i förhållandena därstädes på ett angenämt sätt; man deltager gladt och friskt för hvarandra och lefver godt med litet pengar.

Från midten af September i Jena, är jag nu sedan 3 veckor hemma i mitt bo och väntar i dessa dagar — ja timmar min nedkomst. Här sitter Bettina, här står

Helvig och vill ha brefvet som den resande skall medtaga. — Vale, vale carrissimo amico.

Amalia v. Helvig.

Alla här hälsa, Schadow och Veit gifta sig — Hensel reser till Italien.

*

Atterbom till Amalia v. Helvig f. v. Imhoff.

(Brefvet som är öfversatt från H. Bissings bok »Das Leben der Dichterin Amalia v. Helvig» är ej dateradt, men troligen är detta det bref af 12 december Amalia i sitt följande bref tackar A. för.)

Ni har väl, dyraste väninna, för längesedan mottagit de båda sändningarna med böcker, hvaraf jag ombesörjde den första genom Herr Hallström och den andra genom Herr de Ron.

Hallström är en byzantinsk stipendiat, jag gaf honom äfven ett godt porträtt af prins Oskar, för att lämna i Edra händer; jag har fått det omnämda porträttet, som gåfva, af kopparstickaren själf, en ung officer och god vän till mig, Major Södermark. Den af Geijer önskade uppsatsen öfver Uppsala Universitet var också med.

Malla Silfverstolpe berättar för mig, att Ni åter en gång vill nedstiga från Edra måleriska höjder till oss andra pinade och plågade skriftställare. Af Er härliga dikt: »Kennst du des hohen Nordens inn're Seele», har en af mina härvarande vänner, Magister Docens G.[1], gjort en rätt lyckad svensk öfversättning hvilken han införlifvat med den nya poetiska kalendern; jag skall skicka Er ett

[1] W. Gumælius.

exemplar af denna min yngsta »Musen-Almanach». En ny skald, hvilken kallar sig Vitalis (Sjöberg), har uppträdt här med två häften dikter. Han har geni och visar isynnerhet mycken talang för humor och ironi, en sällsynt planta i Sverge. Tegnér skrifver undersköna romanser, fragment ur en bearbetning af den djärfva, käcka Frithiofssagan. Om han, och jag tviflar ej härpå, lyckas lika väl med det hela, så kunna vi svenskar berömma oss öfver att äga ett poetiskt konstverk, hvars like i värde till och med tyskarna ej kunna uppvisa. Jag har nyss påbörjat en recension däröfver för den härvarande Litteraturtidningen. Tegnér och den svenska publiken skall af den erfara, att hos mig är att afundas, att beundra och älska, en och samma sak. Er kan jag ju oförbehållsamt tillstå, att jag anser denne man som min farligaste medtäflare om Sverges diktarkrona — och ad interim för min besegrare; ty det har han nu genom de omnämnda romanserna blifvit. Men jag känner mig sedan någon tid liksom uppvaknad ur dyster utmattning och mer än någonsin eggad till framåtskridande midt igenom det fiendtliga lägret af den litterära världens partier. Nu skrifver jag på en latinsk afhandling öfver: »Rienzis försök 1346 att återställa den romerska republiken». Min tyska resa är nästan färdig att tryckas, sedan skall väl den mycket omtalade »Fågel blå» äntligen utflyga fullfjädrad; till planen för min Hjältedikt i romanser (eller heroiska legender) »Erik den helige» har jag till stor del redan gjort utkast. — I Stockholmspolemiken har jag ej åter gagnlöst inlåtit mig. Jag har organiserat ett sällskap af unga män, hvarest man gemensamt skall rådslå öfver allt som i något afseende är skönt och stort, där man kan meddela hvarandra försök i vers och prosa, läsa tyska, italienska, spanska och isländska, därjämte äta och

dricka med måtta, musicera utan måtta och glömma den tomma alldagligheten så mycket som möjligt. Mera därom framdeles.

Vet Ni om Schelling redan slagit sig ned i Erlangen? Har Ni sett Hjort i Berlin? Hvad göra Baron Klochs, Grefve Groebens, Steffens m. fl. och framför allt våra Berlinervänner och väninnor och hjälten Grefve Gneisenau? — Malsburgs öfversättning är lätt och prydlig, jag börjar nu läsa Calderon på spanska och kommer då först att kunna bedömma den. Geijer har nyligen gifvit ut en förträfflig filosofisk bok. Han är kraftig och frisk, öfver all beskrifning flitig — ja lycklig.

Hälsa hjärtligt Er man och Edra barn.

Evigt Er trogne
Atterbom.

*

Amalia till Atterbom.

Berlin den 5 Februari 1821.

En till Sverge resande ung Kemiker vill medtaga dessa rader, och då jag vid detta tillfälle tänker skrifva till flera vänner, har jag endast så mycket tid att jag hjärtligt tackar för Ert utförliga och intressanta bref af d. 12 December, som inte endast gjorde mig en sann glädje utan äfven alla dem som så varmt intressera sig för Ert andliga lif.

Bland dessa nämner jag först Gneisenau, hvilken jag meddelat Edra ord — den präktiga H e r z som verkligen håller af Er — de redliga väninnorna Bardeleben och Groeben, samt Hensel, som på sitt vis är flitig och

smyckar en sal i den nya teatern med sina verk, om inte för odödligheten så åtminstone till fröjd för sin samtid.

Jag kan icke nog säga Er huru mycket jag gläder mig öfver Er nya, om Gud vill, redan nu rätt fruktbara verksamhet, och älskar Tegnér så mycket mera för det att jag tror att hans nya dikt uppväckt i Er den ädla ärelystnad hvarmed Correggio engång sade: »anch'io sono Pittore!»[1] Att Er stämning och kraft just så lyckligt sammanträffar med dessa främmande eggelser är hvad man brukar kalla poetiskt öde.

Låt inte störa Er af något på Er väg — inte en gång genom hvad som från så långt håll träffat mig med centnertyngd midt i min stilla tysta lefnad — jag menar vår vän Geijers anfäktelser[2] — kanske står han redan segerrik där, under det att hans fiender hemligt skära tänderna — tyvärr känner jag världen tillräckligt väl för att också kunna anse en motsatt möjlighet för tänkbar; då just den förträffligaste aldrig är försiktig eller vet om det agg han uppväcker hos låga naturer endast genom sin tillvaro. — Hvad, den fromme, enkle, rätttrogne mannen skall försvara sig såsom en hvilken väckt förargelse? — Han, föresynen för allt som är värdigt och godt! — Gustaf de Ron skrifver därom med verkligt kändt deltagande. Hamburgertidningen gaf oss den första underrättelsen. Nå, man vill leverera ett afgörande slag —! Gud låte alla som inledt detta komma på skam.

[1] »Äfven jag är målare!»

[2] Geijer hade, på grund af den kritik mot treenighetsdogmen och försoningsläran som förekom i hans Afh. om Thorild (1820), blifvit utsatt för en tryckfrihetsprocess (1821) som kunnat medföra landsförvisning, ehuru han till allmän glädje frikändes af juryn.

Var och förblif emellertid flitig; inte sant bäste Atterbom? Ni inser väl själf riktigheten af mitt råd — dikta, Ni är en Diktare! Geijer måste och kommer att hjälpa sig själf — andra, och Ni isynnerhet kan endast skada honom. Fortsätt alltjämt att vinna mark på det fält på hvilket Ni begynt att strida — man framkastade att Ni själf ej skrifvit mycket men tadlat mera. Låt endast Edra verk svara härpå — jag är förtjust åt att Ni afhåller Er från all polemik, ha contenance att göra det äfven i detta närvarande fall.

Vår vän, äfven om han behöfde hjälp, kan inte fordra det af Er. Skrif snart till mig eller säg åtminstone till Malla att skrifva utförligt — då hennes bref äro mindre officiella. Till påsk reser en ung man, som nu är hos Berzelius, åter till Tyskland, lämna allt hvad Ni vill skicka mig till Fredrik de Ron före denna tid.

Det gläder mig mycket att få kalendern, och på öfversättningen af min dikt är jag verkligen spänd — nyligen erfor jag att man öfversatt die Rückkehr der Pförtnerin på danska. Skulle icke en öfversättare kunna finnas för den heliga Ragnill-legenden och legenden om den hel. Birgitta i min andra Taschenbuch? Försök få den unge mannen därtill som nyss har öfversatt något af mig som jag håller för mycket svårare än de båda andra dikterna —. Det vore roligt om Er nästa kalender innehöll dessa nationella legender. Jag tror de skulle vinna bifall.

Ja, Ni har rätt i att kalla mig lycklig att jag emellanåt får sysselsätta mig med annat än att dikta — och får vagga en kär, lefvande produktion i mina armar — det är en ljuf hvila i naturens sköte och slutligen den enda och säkraste asyl mot alla jordens tusenfaldiga lidanden, som jag tyvärr alltför fullständigt fått gå igenom. Min lilla

Agnes är ett vackert friskt barn, gudskelof, och Dora gläder sig ej litet åt den lilla systern. Då jag denna gång var så frisk, hvad jag väl delvis har den glädjerika resan till Franken att tacka för, ammar jag själf den kära lilla flickan, som redan blickar på mig med sina mörkblå ögon helt vänligt och tacksamt. Människorna tycka hon liknar mig — mera brunett än Dora är hon uppenbarligen. Så håller naturen oss kvinnor själf skadeslös för alla lidanden som påläggas oss genom vår ställning i lifvet. Råhet, kärlekslös öfvermakt och det lättsinniga bestämmandet öfver vår smula lycka, är det minsta af hvad vi ha att fördraga. Den klokaste måste såväl som den inskränktaste låta härskaren öfver sitt öde styra utan att hennes högre eller ringare själsgåfvor tillåtas det minsta inflytande där egensinne och egoism råder. Men endast kvinnan kan njuta den obeskrifliga saligheten af modersglädje, och så må äktenskapstyrannerna väsnas i blind själfviskhet, och icke ana hvilken lycka de ha nära sig och trampa med fötterna på, — modern, som trycker barnet till sitt bröst, är oafhängig af alla yttre störande inflytelser.

Rätt ledsen är jag att erfara att Ert förhållande till prins Oskar inte förbättrat Er ställning med hänsyn till det yttre läget. Helvig trodde sig ha hört att hvar och en som ger undervisning åt en kronprins under lifstiden behåller en pension af 500 Rdr. B:co — detta — ehuru icke mycket, vore dock för det första en liten säkerhet för de närmaste behofven. — Jag darrar af ångest och vrede i det jag tänker på hur man nu i Geijer försöker trycka ned hela Uppsala. Håll Eder blott stilla, fasta och utan öfverilning, bästa vänner, på det att mörkrets rike inte afvinner Er någon fördel. Det är åter i full verksamhet på alla håll.

— Schelling har redan börjat sina föreläsningar i Erlangen under stor tillslutning, som Ni kanske redan vet af tidningarna — hvad jag tyckte bra om honom då jag träffade honom i Nürnberg! Äfven han har blifvit bortjagad från München, men mig synes det som en fördel, ty i stora städer förlorar sig hvarje djupt intryck i massan af omgifvande föremål. Den kära lilla staden Erlangen förtjänar också en hjälp och den yngling hvilken där förnimmer vishetens ord kommer som jag tror att fatta dem varmare och bevara dem trognare.

Han I fått brefven som jag skref, i slutet af oktober, till Malla, Geijer, och Er och sände med en resande?

Skicka mig med den nämda lägenheten, om möjligt, den bok hvaröfver vår vän blifvit så hårdt anfallen. Här är någon som säger: Han skulle inte gifvit ut Thorilds verk — hvilken anledning hade Geijer därtill? — Ack, människan blir ledd af dunkla makter! Nu lef väl bäste vän! — Min tid är så afbruten af amningen att den 9 Februari redan är inne och jag måste sluta till brefven. Måtte detta finna Er i glad verksamhet! — Jag berömmer Er för att Ni drifver bort den lilla sköna Armida ur Ert hufvud, men jag skulle lyckönska Er äfven till en olycklig lidelse, om dess säte vore i Ert hjärta, ty diktaren behöfver erfarenheten af denna känsla äfven om han för alltid måste försaka lyckan.

Hälsa alla vänner från mig — låt mig fortlefva i den kära kretsen som min själ så ofta och längtansfullt uppsöker.

Hjort skall snart komma hit — skrif till honom för det första att Ni önskar och hoppas att betala honom — Er tystnad däröfver är ju sämre än att vara skyldig en summa — men det är männens sätt. Tro mig att det är en god sak att förblifva i vänskapligt förhållande

till dem mot hvilka vi ha förbindelser —. Tag väl upp denna min välvilliga mening, ty jag vet att Hjort håller af Er — och tro att jag alltid är oföränderligt

Er trogna väninna
Amalia v. Imhoff

P. S. Helvig hälsar Er mycket vänligt, Bror är kry Gudskelof men ännu går det ej bra med hans studier på Schulpforta. Hur mycket gåfve jag ej om jag hade en vän att rådfråga härom, en som förstod denne gosses individualitet! —

*

Berlin d. 8 Juni 1822.

Min dyre vän!

Huru innerligt tackar jag Er ej för att Ni genom Ert kärleksfulla bref gifvit mig mod att åter skrifva till mina dyra vänner i Sverge, af hvilka jag måste frukta: att de alldeles glömt mig eller åtminstone gifvit mig förlorad.

Ni har föröfrigt gissat det — jag behöfde tid att samla mig, att återfinna och erkänna hvad ödet kvarlämnat åt mig som tröst och uppskatta det till sitt fulla värde. Hvarför måste det dock här vara så mycken smärta, hvilken isynnerhet tycks träffa dem som naturen skapat mäst känsliga för såväl sorg som glädje.[1]

[1] Amalia hade genom döden förlorat sin lilla dotter Agnes. Hon skrifver med anledning häraf till en vän: »Det skönaste, älskligaste, friskaste barn hade jag på min arm större delen af dagen — — — aldrig har jag själf befunnit mig bättre, aldrig har ett barn utvecklat sig kraftigare — — — i en skönhet som för hennes ålder var alldeles ovanlig och förundrade alla — — — Sex månader besökte jag aldrig ett s. k. nöje eller såg någon, som jag icke kunde mottaga vid Agnes vagga. — — — Och 4 dagar voro nog för att denna sköna blomma skulle vissna — — — Jag var förintad — — —»

— Hvilken gåta min vän! — och med hvilken stilla, glad förväntan motser jag icke den stund, då den kämpande själen kan få lämna den trötte ledsagaren kvar och svinga sig upp dit där alla dessa frågor bli lösta. — I det stilla, vänliga Dresden vaknade jag först till medvetande och känsla af lifvet. Den evigt tröstande konsten drog mig till sitt heliga bröst och berörde lindrande mina själskrafter, hvilka hittills nästan fiendtligt vändt sig mot mig. Jag målade, gick ut och promenerade — och lärde åter att fördraga lifvet. Här sysselsatte jag mig i sådana hvilostunder med det som Ni skickat mig, käre vän, med Tegnérs sköna romanser.

Jag öfversatte »Isfarten» och »Frithiofs frestelse», men först här och liksom genom långsam mognad lyckades mig de båda andra — i skildring och färg så gedigna och nästan ouppnåeliga.

Äfven Edra »Recensionsblommor» och »Minnesblommor» har jag börjat med att öfversätta, för att nämligen i en liten uppsats öfver svenska diktare (som hör till mitt större verk) anföra en svensk diktares egna tänkesätt om deras väsen och begåfning.

De fasansfulla händelserna i Syd-Ost, Grekernas öde, väckte mig ur min egen smärtas dröm och kanske har Ni redan läst en dikt, hvilken jag de första dagarna efter min ankomst i Dresden, mycket upprörd, under strömmande tårar strof efter strof nedskref på en eftermiddag och afton.

Hartmann, hvilken jag meddelade densamma, bad mig att strax offentliggöra dem; och så skickade jag dikten till Cotta, hvilken tryckte den i »Morgenblatt» d. 15 Augusti — tyvärr med många tryckfel, hvilka Ni väl, om lyckan är god, kommer tillrätta med.

Äfven är i samma tidning för Mars och April åt-

skilligt af mig som jag fulländat denna vinter, bland annat konungagrafvarna i Riddarholmskyrkan.

En annan dikt äfven, som uppstod i Dresden, när sensommarens stormar och regnskurar rasade och till och med omkullvräkte orangeträd i det sköna Zwinger. — Jag skickar Er endast den senare dikten, i den förutsättning att Ni läst den förra, jämte öfversättningar af två dikter af Tegnér — meddela dessa åt vännerna, då jag gärna skulle skickat äfven till Geijers, men detta bref måste afgå och ingen tid var öfrig.

När komma vi att erhålla något helt af Er? — är Er resebeskrifning från Italien ännu icke fulländad? — Fågel blå icke tryckt? — Låt icke betvinga Er af Er melankoli, hvilken smyger sig öfver hvar och en, alstrande klenmodighet, leda, tvifvel å alla själsområden och som hindrar flykten till ett bättre poesiens land.

Sorgerna och försakelserna i lifvet måste åtminstone ge dem de träffa den högre heliga invigning, genom hvilken han sliter sig lös från den jordiska smärtan — och blir den inre världens profet och teckentydare för andra.

Jag hör att man i Uppsala tämligen skarpt gått åt Tegnérs dikt Axel, — äfven jag är endast delvis tillfredsställd, den har ett par störande fel, bland andra blandningen af nordisk och sydländsk mytologi — men det stora bifall dikten har väckt visar, att just de ställen som röra Sverges ära i forna tider o. s. v. äro lyckade, emedan de så tilltala allmänheten. Jag finner det ej välbetänkt att så nedsätta en dikt som från denna sida sedt är ett Nationalverk — förr skulle man undvika att så högt uttala sig mot något som genom att det lyckats kan föranleda misstänksamheten tro att afund framkallat tadlet. Skada är det alltid att Tegnér, som han själf

skref till mig en gång, arbetar ojämt — intet bekräftar denna hans egen utsago mera än just de 4 romanserna ur Frithiofs saga och Axel — men stor lätthet är i den senare äfven.

Jag har sedan 8 månader en ung släkting hos mig som har en vacker talang för teckning och med hvilken jag mycket sysselsätter mig —, hon heter äfven Louise, är riktigt svenskt blond och skulle mycket falla Er i smaken —. Men jag kommer troligen i höst att låta henne återvända till sina föräldrar då det felas henne detta inre som ensamt kan ge full förklaring öfver sig själf och andra, och jag tviflar på att hon någonsin skulle förstå mig.

Bror skall komma i slutet af denna månad från Schulpforta till Dresden och har med sig en ung vän. Hvad som vidare skall ske får framtiden utvisa — ty huru länge Helvig stannar vid Rhen dit han afrest den 4 Maj, blir först senare bestämdt —. Att han har sysselsättning räknar jag redan som en stor lycka. — Mycket fruktar jag att detta bref ej träffar Er i Uppsala; dock kommer det väl att nå Er och säga: hur tacksam jag är för Ert deltagande och Er trogna vänskap, samt att jag städse sysselsätter mig med mina dyra vänner i Norden, äfven om jag icke skrifver till dem.

Genom Herr v. Kantzow erhåller Ni äfven ett tjockt bref från Hofrådinnan Herz, hvilken fortfarande ständigt med vänskap tänker på Er. Att Rudolf Schadow är död — har helt visst rört Er. En betydande konstnär gick med honom förlorad. Veits båda äro i Wien tror jag, Müller skrifver sköna grekdikter — Rückerts »Östliche Rosen» är mig för mycket rosen-extrakt, dock skrifna med stor lätthet — han själf är trött på dessa

experiment — måtte hans musa ingifva honom något som är godt!

Lef väl bäste vän, skrif snart till Er alltid

troget tillgifna väninna

Amalia.

*

Berlin den 13 Dec. 1822.

Omöjligt bäste vän, kan jag låta ett bref till Malla afgå, utan att äfven säga Er hur troget jag har Er i minnet — men äfven för att klaga öfver Er tystnad, då jag redan i Maj eller Juni skref ett långt bref till Er och äfven meddelade dikter öfver hvilka Ert omdöme är mig särdeles viktigt. Tro dock icke ett ögonblick att det långa afståndet i ringaste mån minskar mitt varma intresse för Er, eller att någon härvarande kan ersätta för mig de kära frånvarande.

Ert bifall, Ert deltagande för mina arbeten är nödvändigt för mig och Ni får ej undanhålla det för mig. Mycket längtar jag att veta hvad Ni nu arbetar på — jag är litet ond öfver att Ni inte gör mera. — Er resa genom Italien, Er Fågel blå, Edra romanser om St. Erik — allt detta väntar jag —. Då jag tyvärr ej haft underrättelser från mina litterära vänner, så vet jag ej hvad som däraf blifvit synligt sedan Ni skref sist till mig. Låt icke detta andliga band slappas, Ni vet inte hur nödvändigt, hur tröstande det är för mig. Om Ni kunde bidraga något till att jag fick ordentliga konstnotiser från Stockholm, som jag bedt Sandberg om, så vore jag Er mycket förbunden.

Man anhåller därom enträget för »Das Kunstblatt» då jag gjort människorna helt nyfikna, genom det af

Geijer meddelade dryckeshornet, hvars aftryck jag vill skicka till Malla om paketet ej blir för stort — eller också senare. Vidare har jag i största hast en enträgen bön till Er —. Jag önskade nämligen få af Er hand en sammanträngd karaktäristik öfver fordna tiders litteratur i Sverge, liksom af nutidens diktare. Endast Ni har tillräckligt haft om hand och genomtänkt detta ämne för att kunna framställa det jag med oförtruten möda och kanske ofullkomligt lyckats taga ut ur Edra tidigare polemiska verk, med mognare, kyligare opartiskhet, såsom Ni måste önska att den tyska världen får intrycket häraf.

Då jag denna vinter allvarligt vill fullända mitt arbete öfver Sverge så är det mig särdeles viktigt att äfven kunna afsluta detta kapitel som jag tänkte ge den allmänna titeln: Sverges Diktare.

Ni kan skrifva på svenska eller tyska, hvilket som är Er angenämast, då jag, utan att på ringaste sätt ändra det väsentliga, i alla fall måste omarbeta uppsatsen för att ge den en form som passar tillsammans med det öfriga. Jag ber Er, käre Atterbom, att icke misstyda om jag ber Er om tillåtelse att för detta arbete tillsvidare erbjuda Er det belopp som det tryckt skulle inbringa pr. ark. — Tro mig att jag mycket väl inser och erkänner hur mycket mer jag vore förpliktad ge Er därför; men då Ni, åtminstone i Tyskland, inte har Er bekant något arbete af denna art och endast styckeverk hittills varit synliga här och där så kunde det kanske intressera Er själf om man något bestämdare angaf denna ståndpunkt. Men jag måste erinra om att denna afhandling måste inskränka sig till högst 2 ark, icke mera. För att förfara härmed mera historiskt än kritiskt kommer det säkerligen att vara tillräckligt

och en större utsträckning tillåter icke planen af det helå. Jag har den önskan (ännu mycket ovisst om den är utförbar) att bifoga öfversättningar af de yngre poeternas mäst karaktäristiska dikter i slutet af verket. Gif mig Ert råd hvad jag skall välja. För Franzén hade jag tänkt »Människans Anlete» eller »Inre Föreningen» — för Geijer »Vikingen» eller »Karl XII» — hvilken af Edra dikter skall jag välja näst efter serenaden »Hulda Rosa», hvilken jag redan öfversatt? Ni är, på det Ni må veta det, den aldrasvåraste att öfversätta. Jag hade sånär glömt omtala att jag redan öfversatt »Ej nordens is» o. s. v. och börjat att öfverflytta »Minnes-» och »Recensions-blommor» till tyskan, jag tänker låta detta vidhänga som poetisk kommentar till uppsatsen om Litteratur.

Skrif snart till mig härom, jag skulle af tusen grunder vilja bli färdig med det så mångfaldigt förberedda arbetet, äfven därför att många nya föresväfva mitt sinne, hvilka jag därför nu måste skjuta åt sidan. Huru förtretligt det är för mig att ännu icke ha lyckats få en förläggare till Lings verk kan jag inte säga Er —. Herr v. Kantzow har de skriftliga bevisen på hur mycken möda jag gjort mig. För kort tid sedan skref jag till Brockhaus härom — men han var nyligen mycket sjuk och jag har ännu ej fått något svar.

Att Er gynnare, vår älskvärde Gneisenau förlorat sin sköna, älskliga, lyckliga dotter, Agnes von Scharnhorst, har Ni väl erfarit med vemod och deltagande, han är mycket nedtryckt i följd häraf, ty hon var hans älskling, och det första slaget af ödet, som träffar honom på samma gång så sent och så hårdt, finner honom svagare än oss andra hvilka af dess tunga hand blifvit mera härdade under loppet af pröfvande dagar. — Äfven den

glada Fru v. Staff, som Ni ofta såg hos mig, har nyligen dött i Erfurt dit hennes man var förflyttad —. Det är icke lyckligt att lefva länge ty rundt omkring oss sjunker den ena efter den andra ned i tidens mäktiga ström, ur hvilken vi, liksom på en ö rädda undan vår ensamma, glädjelösa tillvaro —. Skrif till mig snart och utförligt. Grefve Anton Wrangel kommer säkerligen att ombesörja det väl om Ni skickar det till honom. — Baron Brandel här har jag redan i förväg bedt därom.

Har Ni erhållit genom Kantzow en bok af Schleiermacher?

Jag ber Er att svara b e s t ä m d t härom, emedan min reputation som Commissionaire är afhängig däraf.

Lef väl min vän — Gud välsigne Er —. Wilhelm Müller diktar präktiga grek-sånger — hvad säger skaldens profetiska ande till Er? — Er trogna väninna

Amalia Helvig f. v. Imhoff.

*

Berlin d. 30 Dec. 1823.

Det är på den näst sista dagen af detta nu förflutna år som jag afbetalar min skuld och tackar Er för den sändning jag mottog i Juni månad vid Rhens stränder. Ett bref från Malla af yngre datum än Ert, tillkännagaf för mig att Ni bestämt Er att resa till Edra släktingar på sommaren, och så ville jag, äfvenledes underrättad om Geijers uppehåll i Wermland, ej skrifva till vännerna förrän de återvändt från sin V i l l e g i a t u r a till det välbekanta Uppsala och voro tillsammans.

Gifve Gud att denna sistförflutna sommar varit angenämare för Er än den förra; att Er hälsa blifvit stärkt

och att det fruktansvärda väldet af Ert fysiska lidande på ett eller annat sätt blifvit öfvervunnet.

I det jag utvalt en stilla afton för att tillskrifva Er och ännu en gång genomläst Edra båda sista bref af 28 Januari och 15 Maj, så förskräckes jag öfver skildringen af Ert sjukdomstillstånd, hvilket man tyvärr inte en gång kan anse såsom öfvergående. Jag kan inte låta bli att hoppas att Ni nu befinner Er drägligare —. Gud, på hvilken Ni tror, mot hvars heliga lagar Ni aldrig afsiktligt brutit, måste ha hjälpt Er och ännu hjälpa Er — Han som ger såren, helar dem äfven med himmelsk barmhärtighet.

Huru mycket lefver jag ej hos Er mina dyra vänner! — huru lika känner jag icke alltid för Er, känner min själ uppfylld af varmaste deltagande för allt som rör mina älskade i Sverge!

Jag har inte allenast en helig graf, jag har äfven lämnat den kärlek där som tillhörde en förlorad klenod. — Det gör mig godt att jag vet Er alla vara i dess närhet och många gånger synes det mig som den ljufvaste dröm att komma dit för att dö hos Er och få sofva där efter de långa mödosamma dagar som man kallar lifvet. Jag har, sällsamt nog, nästan hela den förflutna sommaren vid Rhens stränder, egentligen lefvat i Sverge, i det att jag arbetar ganska flitigt på utarbetandet af det verk hvartill jag länge samlat material, och äfven skrifvit somligt.

Er uppsats är så innehållsrik, kortfattad och förtjänstfull öfverhufvud, att jag är skyldig Er den varmaste tack därför och ännu dessutom den billiga godtgörelsen för Er så dyrbara tid. Jag afsänder i dessa dagar ett bref hvari jag ber Fredrik de Ron ställa 30 thaler Banco till Er disposition — inte så som det på ringaste sätt kunde

uppväga Er möda, utan endast som enkel »Julklapp», hvilken jag hällre tillställt Er under form af ett skrifbord eller en länstol, jämte brokiga små ljus, om inte det långa afståndet tyvärr hindrade sådant vänskapligt skämt.

Som jag först här tänker begagna Ert manuscript så kan jag ej återsända det förrän senare; men det skall heligt bevaras åt Er. De uppsatser jag fullbordade i Engers voro mera af den art då man endast behöfver minnet och fantasien, då jag ej var i stånd medtaga alla böcker som äro nödvändiga för det öfriga —. Bland annat skref jag en uppsats där om: Konstnärerna i Sverge, hvilken i »Kunstblatt», aftryckt som prof, har förvärfvat mig mycket beröm. Den innehöll skildringen af svenska konstens historia sedan jag kom till Sverge, alltså sedan 20 år, berör allt betydande som åstadkommits sedan dess, och upptager väl knappast mer än två ark i oktavformat. Jag har utbedt mig ett särskildt exemplar och erhållit det idag; detta tänker jag så snart som möjligt skicka till Stockholm genom legationen till Generalskan Sparre, hvilken meddelar det till Sandberg och Hammarsköld, och sedan skickar detsamma till vännerna i Uppsala. Så som denna uppsats öfver svensk konst är, tänker jag försöka författa den öfver svenska litteraturen. Det är viktigt att människorna icke bli afskräckta genom för mycket. Emellertid är jag litet öfverraskad att Ni lämnat mig i sticket just vid den nyare litteraturen och att Ni, så att säga, på halfva vägen, på den slipprigaste delen af stigen, undandragit mig Er ledande hand —. Inte att jag önskade en utförlig bild af den senaste tiden, men om Ni ville efter Ert riktiga och rättvisa omdöme unna mig ett kort schema på ett par blad, skulle jag vara Er särdeles tacksam och ut-

nyttja det på mitt vis, och som jag hoppas till Er belåtenhet. Af allt detta ser Ni att mitt verk ännu är i vardande — dock så långt framskridet, att jag egentligen sparat mig till sist som dessert de mest betydande uppsatserna. Kan jag vara flitig och Gud låter mig och min Dora få vara friska, så hoppas jag att i slutet af Februari vara färdig med texten. Hvad man sen filar och ordnar i afskrifning eller renskrifning torde upptaga den öfriga delen af vintern —. Min önskan är att låta det hela löpa från stapeln nästa midsommar. Följaktligen kunde min och som jag hoppas äfven Er önskan gå i uppfyllelse att jag får kännedom om Er sista sköna dikt och får framföra den för den tyska publiken. Skulle den emellertid blifvit tryckt måste jag likväl invänta att Ni kan skicka mig ett exemplar däraf. Nu kommer det an på om Ni ville låta manuskriptet komma till mig, eller åtminstone en del däraf. Jag har redan skrifvit till Malla för den skull och bedt henne, att om Ni tillåter min vän, låta göra en afskrift däraf på min bekostnad, hvilken väl kunde bli befordrad hit genom legationen —. Er sista sändning kostade mig till Engers 4 preussiska thaler — det är ju förtretligt — och godt när man kan undvika det. Med otålig nyfikenhet motser jag, bäste Atterbom, detta Er andes barn.[1] Gör mig i alla händelser uppmärksam på hvad Ni själf tycker bäst om däri — tyvärr är det mest lyckade ofta svårast att öfverflytta på ett annat språk —; men om jag ej kan i öfversättningar återge det förtrollande och älskliga, skulle jag väl kunna hoppas att ge mina läsare ett klart begrepp om totalintrycket af detsamma. I detta sammanhang måste jag nämna att af Tegnérs romanser just Frithiof och Björn voro nästan omöjliga att öfversätta, jag

[1] Lycksalighetens Ö, I delen.

försökte länge och väl förgäfves tills jag på en dag, då jag låg till sängs i feber, gjorde hela öfversättningen. Det utomordentligt concisa i originalet får göra en något stel vändning ursäktlig. De öfriga, isynnerhet den 4:de voro mycket lätta och den sistnämda kommer säkerligen förefalla otvungen; nu äro de öfriga 5 också nästan färdiga —. Hvar tar fortsättningen vägen?

Det är mig mycket kärt att Ni nämner Er dikt »Sparfven»[1], hvilken jag så älskar och redan hade utvalt, gärna skulle jag vilja behandla »Sjukbetraktelser»[1] som motsats, men ännu synas de mig alltid oöfversättliga. »Hulda Rosa»[1] är alltför intagande för att jag inte skulle medtaga denna förtjusande lilla dikt och dess ljufva melodi, men den andra »Ej nordens is»[1] har jag endast omnämnt emedan jag var så glad att ha öfversatt något af Er, utan hänsyftning på ett arbete där jag får umgås mycket försiktigt, då jag måste utvälja de mest karaktäristiska dikterna och bifoga dessa som en bilaga hvilken skall omfatta några få men förträffliga prof på svensk poesi. Har Ni något råd att ge mig öfver valet af Kellgrens och Leopolds lyriska saker, vore jag mycket tacksam — ty jag är ej mycket orienterad i dessa. Af Franzén synes mig fortfarande »Människans Anlete» och »Den inre föreningen» mycket sköna — den sista visserligen

[1] Atterboms samlade Dikter:

Band II: Serenad. »Hulda Rosa, fjäriln frågar, I den dunkla kvällens stund» etc.

Sparfven. »Muntra sparf i linden, gungande för vinden» etc.

Band III: Sjukbetraktelser. När vårens späda englar åter tåga» etc.

Tröst. »Ej nordens is för alla tider, kan fjättra hvarje ömt begär» etc.

mycket subjektiv, men full af känsla* — Hedborns vaggsång vill jag försöka återge — genom en underbar naivitet är den utomordentligt svår att öfverflytta — hvad gör denne älskvärde man nu? Ni talar om honom som en hvilken förstummats genom jordiska bekymmer och plågor, tala om något mera om denne man som förtjänar så varmt deltagande.

Äfven jag önskar Er ofta hit, käre Atterbom, huru gärna hörde jag ej Er föreläsa Edra egna sköna verser och blandade, om Ni så önskade, litet af mitt måleri i Edra fina, men nästan för andliga skildringar —. Ni kan tänka Er att vid mitt närvarande arbete skulle jag behöfva Er ännu mer, — men hvad hjälper det? — Man måste fortskrida på sin väg och i tankarna arbeta för vännerna när man inte kan få göra det med dem.

Huru ofta faller det mig ej in hvad Goethe säger: »Inte alla människor lefva med hvarandra, hvilka äro tillsammans» —. Dessa sistförflutna 7 månader tillbragte jag i stillhet vid Rhen, utan att Helvig visade något behof af att tala med mig. Till och med middagarna voro stumma, om inte Doras barnsliga, otvungna pratsamhet afbröt tystnaden, då Adjutanten, en artillerist i ordets strängaste bemärkelse, inte öppnade sin mun till annat än att äta och dricka — och Brors naturliga lust att tala blef dämpad genom hans fars uttalade misshag. Jag kunde inte undgå att tänka på: hur många af mina bekanta gärna skulle vilja dela dessa hvilans och förströelsens stunder med mig under fria anderika samtal. Dock lefde jag drägligt sedan Bror återfått sin hälsa i Ems och jag själf tillfrisknat efter en häftig kramp-

* »Den gamle Knekten» ville jag ha i sin första gestalt, dock synes den mig, ehuru god, ej betecknande för Franzéns karaktär. (Not af Amalia.)

hosta. Naturen är så skön i denna trakt och jag har lärt mig att vara förnöjsam.

Dora utvecklar sig vackert, isynnerhet tycks hon ha en afgjord begåfning för musik. Endast att hennes karaktär visar häftighet och måste öfvervakas.

Ni klagar, och med rätt, öfver lifsleda och tomhet, ödslighet och ensamhet under de enformiga dagarna; men det hör mycken kraft till att bära flerahanda förhållanden och plikter, hvarest ingen öfverensstämmande ande genomgår det hela. Man är ofta frestad af förhållandena att fordra en lycka som dessa synas lofva — man vill ha innehåll och stöd och möter endast själfviska anmodanden. Vi måste öfverallt och alltid försaka, till och med de oegennyttiga förväntningarna af våra barn — alltid utfaller verkligheten annorlunda och kargare än fantasien och hjärtat föreställde oss. Att vara något så när tillfredsställd med sig själf och kunna fördraga lifvet är uppgiften — det är ej så lätt för alla som det kan se ut —

Edra planer för framtiden intressera mig mycket; bemärkningen öfver namnet Agandekka är för mig särdeles intressant.

Skulle Ni emellertid inte vara bunden i Uppsala genom platsen som Adjunkt, så synes mig en resa till Tyskland alls inte så omöjlig för Er. De vänner hvilka förut så gärna togo emot Er äro med säkerhet desamma nu. Ni har väl träffat Afzelius, son af Arkiatern, mera nu — jag hör att han är Bibliotekarie i Uppsala — han talade ofta med hjärtlig värme om Er med mig — Hälsa honom vid tillfälle.

Kan Ni tänka att det hittills varit mig rentaf omöjligt att sälja Lings bok — — Här ha vi haft den hos alla bokhandlare efter hvarandra. I Leipzig uppehöll jag

mig i två dagar i afsikt finna en förläggare för Ling — men förgäfves. — Nu har jag den idén, såvida en man som lofvat mig sina bemödanden annorstädes ej uppfyller sitt löfte, att låta trycka den här och sälja så många exemplar till mina bekanta att åtminstone 100 L. preussiskt kunde erhållas — och sedan ge de öfriga exemplaren åt en bokhandlare i kommission. Den tyska bokhandeln har sina stora skuggsidor. Herrarna äro endast köpmän som taga emot det sämsta endast namnet på författaren är på modet — och tyvärr är det föga brukligt här att köpa böcker hvarigenom åter böckerna blifvit dyrare här än annorstädes.

Romanen »Gabriele»[1] är mycket vacker, jag hör att författarinnan har skrifvit en ny med titel »Die Tante». Hennes talang tjänar henne nu som hjälpkälla då hon i Preussen lidit stora förluster af sin förmögenhet.

Förra vintern var Madame Schopenhauer mycket opasslig och vistades denna sommar i Wiesbaden. Kan Ni föreställa Er att jag sedan Maj är utan underrättelse från Louise! är det möjligt att tro? — jag har sedan dess skrifvit 3 bref utan att få svar. Jag fruktar att hennes själ blir alldeles nedtryckt i detta äktenskap — då gemålen på äkta kristligt tyskt sätt vill läsa alla sin hustrus bref, så skrifver hon väl hällre alls intet, då detta tryck ej tillåter den fria tanken något rum. — Skada på denna älskvärda natur! — Min syster Marianne är utan tvifvel mindre likartad med Er och förståelig för Er, men hon är en god själ, har dessutom en förmåga att vara glad och munter när hon befinner sig drägligt. Hon var mycket ledsen att Ni sommaren 22 tillbragte en tid i Stockholm, utan att besöka henne på Djurgården —. Ni hade där fått frisk luft och funnit det hjärt-

[1] Af Johanna Schopenhauer.

ligaste mottagande — hvad afhöll Er därifrån? Skulle Ni komma till Stockholm under den närmaste tiden, så infinn Er helt ogeneradt hos de Rons (de bo nu på söder vid Stadsgården). Min svåger har förstånd och ett godt hjärta, den gamle bjuder gärna på godt vin, när man gör det litet angenämt för honom — och Marianne visar Ni en välgärning för hvilken *jag innerligt tackar Er*, om inte hon själf gjorde det, då hon ej har något umgänge som har andliga intressen, men själf har sinne och smak, om än inte så mycket, för det poetiska.

I Stockholm är det ju icke något *öfverflöd* på hem där Ni blir förstådd. Om Ni kunde bibringa Marianne intresse för svensk litteratur och poesi öfverhufvud, vore detta för henne en rik källa till ny njutning. Äfven Fredrik de Ron förtjänar att behjärtas — han är helt och hållet en svensk karaktär, därför kommer Ni att förstå honom bättre än jag gör. Hans godhet mot mig, hans behagliga beredvillighet att tjäna mig är så stor att jag aldrig erfarit något sådant — och dock vet jag knappt själf om han har något intresse för mig — men desto mer är jag honom förpliktad. Jag ville återgälda honom det därigenom att jag lärde honom förstå huru mycket värd *Ni* är — ty han aktar människorna ej mycket och lider mest däraf själf.

Jag måste sluta. Skrif denna gång *snarast möjligt* till mig — då Ert svar skall leda mig i mitt arbete. Jag har hvarken Er kalender för 1823 eller för 1822 — är ingen utkommen? Till Hammarsköld ämnar jag skrifva och be om något t. ex. Euphrosynes dikter. Om ändå någonsin en tysk författarinna blef så rättvist, konsekvent och finkänsligt recenserad! — detta arbete gör Er stor heder — jag vill äfven förskaffa mig de andra kvinnornas arbeten.

Lef väl! — förblif min vän, gläd Er öfver Er sköna begåfning, utan att förtäras af den eld som skulle värma Er. Helvig tänker på Er med mycket deltagande. Bror äfven. Skrif till mig igen huru det är Er till mods.

Nyss, denna morgon såg jag Fru Herz som hälsar Er vänligast. Om Ni kan, så låt några rader till henne medfölja.

Gud gifve Er all glädje detta nya år, som Ni kan önska Er.

Oföränderligt Er trogna väninna

Amalia.

D. 4 Januari.

Jag öppnar detta bref, då jag sänder det till de Ron, för att säga Er: att Baader från München är här; vidare att jag igår såg ett särdeles lyckadt sorgespel kallad »Paria», som behandlade samma ämne öfver hvilket Ni och Geijer en gång i Alby under ett blommande äppelträd talade med mig. Författaren är Michael Beer, israelitisk nation.

*

Berlin d. 19 Mars 1824.

Kalla mig för en Sibylla — eller en Häxa, käre Atterbom, nog af — jag måste säga Er: att jag, redan af första sidan i Ert bref, gissade Ert hjärtas tillstånd, och genast af fullaste hjärta, måste tala härom och om hufvudsaken, strax efter jag fått i mina händer de kära bladen från min vän. Äntligen, käre vän, är Er timme slagen, och som jag vågar hoppas, till Er framtida lycka — ty en lycklig kärlek kan man väl med rätta kalla den som är besvarad och för hvilken dessutom inga hindrande omständigheter förefinnes i bestående förhållanden, eller ändå sämre, i personernas egendomlighet själfva.

Allt hvad Ni säger mig därom, förstår och begriper jag, och ber Gud att han måtte med naturens renaste lycka godtgöra Er för alla sorger och bekymmer som Ni så ädelt och ståndaktigt genomkämpat. Nu brinner jag af otålighet att veta om ryktet talar sanning, att Ni åtnjuter en bestämd, om ock ringa inkomst.

Om Ni endast i detta hänseende är någorlunda skyddad, så låt inga bekymmer i otid hindra en förening, som under förutsatta omständigheter åtminstone lyckliggör Er i ett hänseende och gynnsamt förvandlar Ert moraliska och fysiska befinnande. Om Ni blott är beslutsam, och den hulda Ebba beredd att troget dela ljuft och ledt med Er, så komma väl omständigheterna att foga sig, vännerna att vara verksamma och Ni själf med Er älskade brud ej att bry Er om en väntan som ju dock ej gör någon af Er rikare. Hvad som möjligen står i min makt, vill jag göra, så att Ni åtminstone kan se min goda vilja — därför önskar jag att Ni själf uttänkte en plan, efter hvilken Ni ville arbeta på t. ex. litterära underrättelser och meddelanden om konst för »Morgenblatt». Antingen alldeles fristående eller som material för mina arbeten i denna tidning. Cotta betalar vanligen 2 Friedrichsd'or[1] eller Carolins — det vore väl underligt om Ni icke under årets lopp på detta sätt skulle kunna förvärfva 20 Friedrichsd'or och det därtill på hvilostunder, med anteckningar, icke som recensioner (ty dessa äro Litteraturbladet förbehållna) men anderika om äfven korta skildringar af landet, Ert eget ödes gestaltning och föröfrigt andra betydande landsmäns; detta skulle säkerligen blifva välkommet. Ville Gud att jag genom mitt arbete öfver Sverge kunde

[1] Friedrichsd'or, preussiskt guldmynt 1750—1857.

väcka intresse för detta språk i Tyskland — då skulle Ni skicka ut hit hela balar af Edra verk, som sannerligen vore en bättre och kraftigare spis för de försvagade magarna än allt detta orientens »Bethelkauerey».

Malla skall kunna säga Er att sändandet af Er dikt hinner fram i rätt tid då jag först i 2:dra delen kommer att tala om de nyare skalderna. — Den äldre litteraturen har jag, efter mogen öfverläggning, gjort kortare och mera subjektiv, då mina anteckningar ur Hammarsköld redan svällt ut till ark — och meningen är att min bok skall komma i allas händer och isynnerhet ej skall ha någon uteslutande litterär tendens. — Därför har jag börjat med det jag själf sett och upplefvat. Bellmans apoteos har jag på allt sätt sökt fira, då jag har honom att tacka för den bästa glädjen under min första tid —. Hvad Ni kan skicka mig som tillägg till Er högst intressanta uppsats är högeligen välkommet, ty jag tänker föröfrigt ännu gå igenom denna ungefär 2 ark stora uppsats (af mig) och då skulle Ert omdöme bli för mig en så mycket säkrare ledtråd, som jag hälst ville undvika Hammarskölds skärpa. Bellmans dikt »Ack hvad för en usel koja» har jag, som jag hoppas ej olyckligt öfversatt. — »Aldrig en Iris» försöker jag nu med på allt sätt.

Det gifs ännu ett litterärt verk (ej de samtida) hvilket man bedt mig om: betydande människors lefnad, hur mycket kan Ni åstadkomma i denna väg, utan ansträngning? — Måtte dessa förslag komma till Er i en god stund — jag hoppas att kunna hålla ord. I det jag traktade efter att använda all tid som jag har fri för mitt arbete öfver Sverge, har jag dock ombesörjt det sista korrekturet till den lilla berättelsen om hvilken jag förut skref till Er och som trycks hos Reimers och

skall komma ut till påsk. Den särskilda ära som vederfors densamma, att jag måste föreläsa berättelsen för Kronprinsen och Kronprinsessan hos Prinsessan Wilhelm, ger den kanske äfven i Edra ögon något pikant. De höga Herrskapen togo verkligen del med intresse och kronprinsen tecknade under uppläsningen en scen därur på sitt talangfulla, skizzerande sätt, hvilket han tillät mig medtaga som minne. — Det lilla verket består af omkring 11 ark, kommer att ha till titelblad ett kopparstick efter Cornelius och förmodligen äfven en musikbilaga till en däri förekommande sång, hvars melodi är äkta provençalsk och således passar till det hela; titeln är Helene von Tournon.

Säg detta åt Edra uppsaliensiska bokhandlare — det vore mycket angenämt om den snart blefve bekant hos Er. Reser Engeström, Sverges härvarande Chargé d'Affaires till Sverge, som jag tror, så erhåller Ni naturligtvis med honom ett exemplar.

Hvilka sköna kärleksdikter kommer Ni inte nu att skrifva — låt mig äfven få något däraf. Äro Edra tyska dikter redan tryckta någonstädes? — Jag tycker mig ha hört något sådant, hvarom icke så sänd allesammans, jag skall sörja för att de bli tryckta och att Ni får honorar därför.

Det vore, käre vän, öfverhufvud taget mycket förståndigt af Er om Ni, liksom Oehlenschläger blef Edra egna verks öfversättare, Ni hade ofelbart större vinst af dem så än i Sverge, och öfversättningen vore ingen svårighet för Er.

D. 20 Mars afslutadt.

Nu när det kommer an på först att äga ett älskadt väsen, sedan att bevara detsamma för all möjlig oro

och bekymmer, nu kommer Ni att känna nya källor välla fram ur Ert inre, och säkerligen kommer Ni äfven att kunna afvinna Er ande en riktning åt det praktiska, för hvilket Ni förut som ensam ej hade någon känsla.

Om Ni blott en gång ville kasta ner på papperet en lätt skizz åt mig om Edra första ungdomsår, så skulle det glädja mig mycket; jag vet ju rätt mycket genom Edra muntliga berättelser, endast att nu med pennan doppad i eld skulle Ni kunna framställa allt detta ännu varmare och klarare. Jag gläder mig därför så innerligt åt den aktning mitt namn har i den litterära världen, emedan jag vågar hoppas att mina känslor och uttalanden icke skola vara helt och hållet ofruktbara för dem som jag värderar.

Kommer Ni till Stockholm så låt visa Er det kabinett, hvilket efter kronprinsens förslag är inredt för hans unga gemål, och skildra för mig det hela, riktigt ordentligt efter vägg-indelningarna med målningarna. Jag skall genast låta aftrycka det i »Kunstblatt».

Den goda Herz kommer säkerligen att fröjda sig mycket åt Ert nya förhållande, hon skall strax erfara det, ty hon frågar alltid efter Er; skrif äfven härom till Schleiermacher och Schelling; äfven dessa kunna hjälpa Er i litterärt hänseende och därtill vida mer än jag kan.

— Men alla Edra vänner skola visserligen likt mig gripa hvarje tillfälle att såvidt det står i deras makt uppmuntra och hjälpa Er. Låt endast glada föreställningar omsväfva Er — allt hvad Ni nu åstadkommer hänsyftar ju på en skön innerlig känsla åt hvilken alla Er tillvaros önskningar och sträfvanden framdeles kommer att vara helgade.

Lycklig den som detta blir förunnadt på jorden! —

Låt mig snart höra från Er, bäste vän, Ni kan inte öppna Ert hjärta för någon, som mottager Ert förtroende med varmare och trognare deltagande än Er väninna

Amalia v. Helvig f. Imhoff.

*

Berlin d. 8 Maj 1824.

Endast ett par ord skrifver jag till Er, min käre vän, för att tala om att jag mottagit Ert värderade bref, hvilket tillika med det från vår Malla kommit mig ganska snabbt tillhanda. Så har jag då redan den 29 April underrättelser af den 16:de från mina kära vänner, och det stora afståndet krymper ihop i inbillningen, när man så oafbrutet kan meddela sina tysta tankar och känslor för hvarandra. Tack käre vän, för att Ni så kärleksfullt uppfattar min goda vilja; jag finner det som en riktig skickelse, att Professor Steffens drager till Norden i detta ögonblick, och till på köpet ägande det lifligaste intresse för Er samt glädje öfver att återse Er — af denne snillrike man kommer Ni i hvarje fall erhålla vederkvickelse och ett närmande för Edra förhållanden i Tyskland. Jag har underrättat honom om Edra nya lefnadsförhoppningar, hvaröfver han innerligt gladde sig. Hans utbredda förbindelser och kännedom om såväl tysk litteratur som publik, blir säkerligen ej till ringa hjälp för Er i detta ögonblick, då Ni önskar orientera Er häri. För det första tror jag det är bäst att Ni börjar med några prosaiska uppsatser, som Ni ju kanske ganska snart, efter Ert löfte, kunde sända mig; Steffens hörde med stor glädje, att en större dikt af Er står i begrepp att komma ut. Af Edra tyska dikter, har jag, bäste

vän, icke som Ni tror fått alla, utan högst en, den till Carl och Selma[1], jag erinrar mig särskildt att jag var litet stött öfver att icke ha just de dikter som jag fann skönast, »An Schelling» o. s. v. — Jag skall söka efter denna och skall träffa anstalter för att Grefve Groeben skickar mig densamma hvilken han säkert bevarat.

Jag har redan idag skrifvit fingrarna af mig på ett långt bref till Marianne, samt kvitton, fullmakter etc. etc., därtill vet jag ej huru länge dessa blad stannar i händerna hos Steffens och när han kommer till Uppsala, men då han dock vill ha ett litet blad till Er, så håller Ni väl tillgodo med dessa tröttkörda men hjärtligt menade ord. Kernells död har djupt uppskakat mig, jag kände honom ej, men Malla har skrifvit om honom med så varmt deltagande, att jag måste förutsätta: att han var en förträfflig människa. — Nu har Ni i honom förlorat en älskvärd vän och vår Malla ett föremål, vid hvilket hennes varma och rena intresse så innerligt och förklarande fasthängde, som aftonrodnaden kring bergstoppar — hennes lefnads sol är nedgången med honom. Gud, om hon raskt kunde besluta sig att resa ut hit med Steffens! — jag skulle gärna mottaga henne i mina armar. Med Doktor Sjögreen sände jag ett exemplar af min Helene af Tournon till Geijer som gemensam egendom för de kära vännerna i Uppsala — säg mig hvad Ni tycker om den lilla berättelsen. Hammarsköld får med samma lägenhet de 7 första Romanserna ur Frithiofssagan i min öfversättning. Generalskan Sparre har äfven redan min uppsats om de svenska konstnärerna —. Jag hoppas att de tjänstaktiga ångbåtarna riktigt kraftigt komma att expediera vår trafik

[1] Grefve Groebens.

fram och tillbaka och ber Er endast sörja för att Edra dikter genast komma till de Ron för vidare befordran, kanske kan Envoyén Brandel medtaga dem.

Säg Geijer tusentals kärt och godt, min önskan att skrifva ett långt bref till honom afhåller mig från att använda denna lilla afklippta stund för honom — ty Steffens underrättade mig för ett par timmar sedan, att han afreser, istället för på måndagen, redan imorgon söndag, tidigt, och jag har blifvit störd så mycket att jag är alldeles yr i hufvudet.

Tack för den älskliga bilden af Er brud. Nu gäller det att simma duktigt genom lifvets vågor för att ernå gyllene skinnet, låt icke Mod, Glädje och Tro afmattas, så går allt bra. Lef väl och tro mig att jag oföränderligt är Er trogna väninna

Amalia v. Helvig född v. Imhoff.

*

D. 15 Juni 1825, morgonen kl. 3.

I samma ögonblick då jag skall stiga i vagnen kan jag ej besluta mig låta medföljande afgå utan ett ord från mig. Ni får det troligen genom min svåger de Ron, käre Atterbom, till hvilken jag genom legationen adresserar brefvet för att spara portot då vännerna tagit något för tjockt papper. Just nu afreser jag till Massel, hvarest Louise, nu sedan 3 Mars med det 5:te barnet, (en liten flicka) sitter fast som i ett fågelbo och svårligen kan träffa mig på annat sätt i lifvet än när jag kommer till henne.

Därifrån vill jag den 13 Juli till Salzbrunn för att om möjligt få min hälsa förbättrad, som lifvet med

sina tusen bekymmer och slitningar gjort så genomskinlig, att man kan varseblifva den andra världen som genom ett godt teleskop.

Jag har lidit mycket denna vinter, men ville ännu något längre lefva för mina barn och mina vänner — icke för mig, ty jag har haft nog däraf.

Lef väl, allt är i rörelse omkring mig, på återvägen ämnar jag besöka Erdmansdorff och dess vördade ägare. Han själf (Gneisenau nämligen) tillbragte aftonen hos mig och gjorde upp min reseroute. Om Malla ville låta vara det dyra tråkiga Holstein och Hamburg, och reste direkt från Stralsund till Schlesien, hvilket är enda sättet hon kan få träffa Louise! Måtte Himlen välsigna Er. Det är dager, och ingen slummer har tillslutit mina ögon — så slutar jag då med försäkran om oföränderlig vänskap — mera nästa gång, kanske från Massel från Er

trogna väninna

Amalia v. Helvig, f. v. Imhoff.

*

Berlin den 15 April 1826.

Om jag kunde besluta mig att skrifva ett kort flyktigt bref till Er, käre Atterbom, så skulle jag inte behöft bedja Er ursäkta ett dröjsmål, som dock mellan oss gudskelof icke kan vara något tecken på förändrade tänkesätt. Huru ofta, nästan dagligen, tala vi, Malla och jag, ej om de dyra frånvarande vännerna! — hur ofta har hon inte redan måst beskrifva för mig Er Ebba.

Ni kan aldrig tro huru mycket jag gläder mig öfver denna Ert inre och yttre lifs fulländning! — Att det har blifvit så att Er älskade i sin älskliga egenart just

framställer den mest fullständiga bild af en svensk jungfru, är, utom det att det mycket bidrager till Er personliga lycka, äfven för skalden en särdeles stor lycka.

Förr förstod Ni allt hvad som heter ande — från nu af har Ni nyckeln till hvarje karaktär till hands — ty den som med kärlek uttyder en sådan utom sig, den ser öfverhufvud klarare i dessa glädjens och smärtans verkstäder. — Blott ännu en sak, bäste vän, stegra inte Edra förväntningar för högt —! betänk: att Ni fortfar att lefva på denna jord, och att allt jordiskt bär en bitter bismak af denna timliga begränsning i sig. Det är icke Er Ebba som kommer att försvaga bilden af lycksalighet som Ni trollar fram i hennes armar — men tusen små omständigheter komma att störande väcka Er ur den paradisiska drömmen — ack, mänskligheten i sin begränsning förmår knappast bära ögonblick af en fullkomlig lycka! Detta säger jag ej för att nedstämma Er, utan endast på det Ni må låta Ert förnuft lugnande behärska Er fantasi, så att denna hålles i tygeln af den vänligt allvarsamma förerskan, då hon utan mått vill förlora sig i drömmar och bilder. O, hur gärna unnar jag Er ej en lycka som jag själf aldrig njutit — att helt och utan hänsyn få öfverlämna sig åt en lyckliggörande känsla; men vaka öfver Er själf, på det Ni inte kommer i den villfarelsen: som om denna känsla afklädde Er Eder natur och uppslukade alla obehagliga stämningar, hvilka från tronen till hyddan stjäla sig fram såväl om vällustens bädd som till det ensamma sjuklägret. Tänk på den varnande väninnan när sådana ögonblick komma öfver Er, och anklaga hvarken Er själf eller äktenskapet därför, utan underkasta Er i förväg bristfälligheten i alla härvarande tillstånd. — Bered Er att vara, mycket mer en mild, jämn och lika

stämd make än en lidelsefull sådan, ty endast den som är så lyckliggör verkligt, i det att han inger förtroende och högaktning.

Sorger och olyckor bär kvinnan villigt om inte mannens otålighet och klenmodighet nedslår henne. — Ett sundt och ofördärfvadt sinne, som Er Ebbas, begär stöd och skydd, icke af svaghet, utan emedan hon vill vörda kamraten som hon anförtrott sig åt — ju förträffligare kvinnan är, ju mer är det ett behof för henne att beundra den starkare vännen. Förbered Er äfven, min vän, att i de mindre upprörda ögonblicken af den gemensamma lefnaden, erbjuda Er Ebba den bild, som hon, utan att själf veta det, bildat sig i detta hänseende af sin ledsagare genom lifvet — och Gud skall skänka Er mycken glädje — som af sig själf varaktigt skall bekransa förbundet, hvilket hvilar på de fasta stöden af mogna tänkesätt. Huru gärna hjälpte jag ej med att smycka Ert nya hem — om vi blott icke vore så långt skilda — men Ni skall, troligen genom Malla, erhålla åtminstone en af våra skalder tecknad af min hand.

Lifligt gläder jag mig åt Er nuvarande verksamhet; om också ämnet i Er andra del af Lycksalighetens ö icke sammanfaller med Er nuvarande stämning, så är den dock säkerligen till nytta för Ert verk från en annan sida, ty det poetiska vemodet är något helt annat än det verkliga, och skall icke vara kärft och nedslående —. Därför var lycka inte oundgängligen nödvändigt ej heller en glad stämning, för Er första afdelning — och Ni har förträffligt gestaltat diktens dramatiska ställen såsom t. ex. vindarnas karaktäristik, gladt, friskt och sannt, äfven Zephyrs samspråk med Astolf — men utan tvifvel skulle det gjort verket godt om Ni redan då hade erfarit en verklig innerlig kärlekskänsla, emedan de ställen

som nu äro något för mycket utförliga, hade Ni själf känt på annat sätt — ty en mäktig känsla är af otåligare natur och försmår allt som för bort för långt från det uteslutande föremålet —. Fouqué har öfversatt Näktergalens sång och Svanhvits, jag skickar Er båda, jag har öfversatt den första jägarsången dock helt flyktigt och vill försöka det med den andra. Ni vet att jag gärna vill öfversätta riktigt troget och därför ej kan så lätt göra det.

Er plan att äntligen bringa resan till fulländning finner mitt hela bifall — om äfven idén att däri inväfva dikterna, kan jag ej säga. Vi lefva i en högst prosaisk tidrymd och flera, annars kloka människor, bli ordentligt förskräckta för afbrutna rader, under det att det går i dem utan anstöt, en prosaiskt poetisk beskrifning. Då skulle jag förr ge ut en egen liten poetisk rese-route, i samma form som Artur v. Nordsterns öfver Er resa till Italien, det vore en ren fröjd för poesins verkliga vänner och skulle inte göra den andra resan, på skön flytande prosa, öfverflödig. Tänk på det engång i lugn, ehuru min anmärkning inte vill eller kan göra minsta anspråk på att vara bestämmande, då jag förnummit allt för litet af Er öfver det helas gestaltning. Er sköna uppsats öfver Nürnberg skulle jag bra gärna vilja ha, för att lämna den till »Morgenblatt», kan Ni föreställa Er att jag ej mins om den var skrifven på tyska eller svenska — mig förefaller det som den vore på tyska, och om detta är fallet så skulle det väl vara mödan värdt skicka mig densamma, jag ser igenom den och kan sålunda förskaffa Er hvad omkostnaderna för bröllopet gå till. — På de små berättelserna, som jag bad om, har Ni väl ej haft tid att tänka — det skulle väl dock löna mödan —. Skaffa Er Irwings Sketch-Book,

Ni finner däri några berättelser och skildringar af engelskt lif, till hvilka Ni, hvarthän Ni än ser, finner de skönaste motstycken i Ert eget fädernesland, dessa, berättade lika enkelt som Irwing skrifver, skulle vinna allmänt bifall. Jag befordrar dem åt Er i Cottas »Morgenblatt» hvarest Ni åtminstone erhåller 2 Friedrichsd'or (18 Thl. svenskt banco) pr. ark, sedan låta vi trycka hela bandet efter hvilken måttstock 15—20 Friedrichsd'or vore att få — vill Ni inte som snart blifvande äkta man alls fästa något afseende vid dessa mina välmenande förslag?

Nu till besvarandet af Edra frågor. Brefven som Ni skref till mig från Italien skall jag se efter — jag erinrar mig ett som jag läste upp för fältmarskalk Gneisenau, och hvilket därför måste ha varit intressant, däremot innehålla de öfriga endast ekonomiska ämnen som röra Er personligen, eftersom jag påminner mig att jag då var litet missmodig öfver att jag, emedan jag gjort mig till Er Bankir, endast fick höra om de ting som beröra en sådan, från dessa Tiber- och Arnoständer. Men Fru v. Bardeleben har försökt att ur Malsburgs kvarlåtenskap erhålla några särdeles vackra bref af Er och dessa skall Malla medföra.

Öfver de tyska dikterna är jag i stilla förtviflan, att jag ej afskref dem, då jag tyckte så mycket om dem — att jag ej fått dem af Er, käre vän, kan jag försäkra, ty jag visste att Ni är plågad af skrifning och ville inte pina någon. Grefve Groeben och hans fru har jag frågat, men kan intet tröstande berätta därifrån — men jag skrifver i dessa dagar till Steffens och där fins kanske något. Framdeles måste Ebba skrifva af allt hvad Ni diktar och det till på köpet i en skön, tjock bok som Ni genom Malla skall få från mig.

— Jag skrifver ögonblickligen upp allt hvad jag författar och lägger in det i ett häfte — så är det gjordt och utan att öfverskatta sina saker är man dock ofta hjärtligt glad att återfinna dem — hur mycket mer då med Edra sköna dikter. Er uppsats öfver svensk litteratur har jag redan låtit skrifva af och Malla erhåller den äfven för Er.

Nu ännu en bön för mig, Hammarsköld är så vänskapsfull och har i Stockholm sammanbragt en lista med subskribenter för min Frithiof, så att jag kan skrifva till Cotta att han kan skicka ett betydande antal exemplar till Engström och Norman — ville Ni be Er vän Palmblad att han öppnade i Uppsala en sådan subskription, eller om detta ej behagar honom, kanske ville han öfverhufvud ge beställning på ett antal åt de nyss nämda bokhandlarna. — Ni kan förstå att detta i grunden kan vara mig likgiltigt, då dikten, om den är god, förr eller senare blir läst och beställd — men arten af det kontrakt som Cotta erbjudit mig gör det önskvärdt att ett icke obetydande antal exemplar bli sålda strax i början — i detta fall nämligen ger han mig 6 Friedrichsd'or pr. ark — — då jag nu är ännu något fattigare än förr — men mina barn behöfva mer och Helvig icke *mindre* — så blir denna sida af min verksamhet något viktigare. Det tycks mig att nyfikenheten måste här gifva det bekanta föremålet något behag — jag har tillägnat Goethe *min* Frithiofssaga och utber mig Ert omdöme öfver min tillägnan, som har några ögonblick af högre stämning att tacka för sin tillvaro och nedskrefs på mindre tid än en timme. Noterna har varit ett förtretligt arbete — det korta förordet föreföll mig nödvändigt, emedan redan några personer, bland andra vår kronprins, frågat mig om diktens historiska förhållande.

Slutet af det lilla företalet riktar sig till det land hvarifrån tonerna komma och till de vänner för hvilka jag i tankarna arbetade.

Ni kan med ett par ord genom grefvinnan Wrangel underrätta mig om resultatet af detta uppdrag, hvarmed jag besvärar Er, hon skrifver nästan hvarje vecka, och jag hoppas: att Ni gärna ger mig detta bevis på Ert deltagande. Skulle Ni vilja med några få vänliga ord anmäla den lilla boken när den blir synlig vore jag Er mycket tacksam.

Denna vinter har åter bringat mig det gamla onda, och som man för hvarje år blir äldre, så känner jag mig ännu också ganska utmattad, isynnerhet som den ovänliga väderleken ej tillåter en konvalescent det stärkande inflytandet af friska luften. Dock är jag flitig och målar just nu efter ett Stentryck den helige Christophorus af Hemlink i färger ur minnet, efter att ha sett den för 12 år sedan, den blir bättre än jag själf vågade hoppas.

Malla gläder sig åt mitt arbete och är äfven flitig på mångahanda sätt — hon är mig ett kärt sällskap, då våra böjelser nästan äro alldeles lika och hon är en vänlig föreläserska för mig, då mitt bröst ej tillåter mig detta. Hälsa alla bekanta, Fru Knös har skrifvit förtjusande verser som gjort mig nöje — Geijer har på 5 månader ej funnit någon stund att besvara mitt bref — säg honom att jag förlåter honom, en gammal väninna måste vara mycket öfverseende, då hon bär på ett oförbätterligt fel[1]. Af hjärtat önskar jag Er

[1] Geijers långa tystnad synes underlig. Att grunden därtill dock ej var kallsinnighet eller glömska torde knappast behöfva nämnas — ehuru Amalia i öfvermåttet af sin längtan och saknad tydde det så då. Missförståndet härvidlag tycks på något sätt blifvit uppklaradt och deras vänskapsband förblef oförändradt.

kära vänner all lycka, äfven om Ni därvid alldeles skulle glömma mig.

Oföränderligt Er väninna *Amalia v. Imhoff.*

Vår kära Louise fann jag med sina barn i det hela lycklig; hennes Massel blir för hvarje år behagligare och barnen vackrare. Kloch har bredvid sin ifver som landthushållare äfven smak, och den som känner andra stånds svårigheter, och många människors växlande öden, måste räkna en älskad systers säkra och oafhängiga ställning i lifvet som en lycka. Den goda Louise önskar mycket att få se Malla hos sig på Massel och jag unnar henne denna glädje, så mycket mera som denna väninna känner och högt uppskattar njutningen och värdet af landtlifvet — och därför kunde meddela vår kära Louise en angenäm föreställning härom, som skulle vara välgörande för henne.

Wilhelm Müller i Dessau skall vara sjuklig, skrif till honom, om Grefvinnan Wrangel innesluter brefvet hit, skall jag befordra det vidare — post portot är så dyrt nu och Brandel så tjänstaktig att Ni gör bäst att endast skicka brefven denna väg. Helvig hälsar hjärtligt — Bror som en lång artillerist — är ännu ett godt barn — Dora hoppas att en gång få spela något vackert för Er på pianot — hon har denna vinter gjort betydliga framsteg.

Jag måste omtala för Er att just idag har Matthisson åter afrest härifrån, hvilken sett mig då jag var 17 år och försäkrar mig att han gärna återkallar detta minne. Han var flera gånger hos oss, munter och följande med litteraturens fortgång.

*

Berlin den 11 Augusti 1826.

Med det första bref som jag skrifver till Malla i Sverge, sänder jag Er det hos mig ankomna brefvet från W. Müller, idet jag uttrycker de hjärtliga lyckönskningarna från samtliga Edra vänner i fjärran land, till Ert äktenskaps lycka. Vi ha den 16 Juni tänkt på Er med varmt deltagande och Malla har på aftonen hos oss bjudit på champagne för Brudgummens och den hulda Brudens välgång, hvarvid Lindblad, som äfven befann sig hos oss, säkerligen mer än någonsin tänkte på sin Sophie. Hjärtligt hoppas jag att Ni i hvarje hänseende åter repat Er och stärkt Er hälsa under loppet af sommaren, ehuru jag har en alltför god mening om Er Ebba för att tro att denna punkt i äktenskapet skulle vara henne så viktig som Ni tycks tro. Af alla ädla kvinnor, de må vara aldrig så friska och sköna, har jag alltid hört försäkras, och detta af djupaste och sannaste hjärta, att det är känslan af att genom denna sista gunst lyckliggöra deras själs älskade, som utgjort den högsta tjusning den sinnliga föreningen utöfvat på dem. — Det har gifvits, och gifves ännu tyvärr Messalinor i världen, men hos det kvinnliga väsen, hvarest hjärtat är rent och själen varm — hör den jordiska kärleken snarare till bördan än till hufvudbetingelsen af ett lyckligt kärleksförbund. Af Er, min vän, klingar det för mig åtminstone indecent, om inte sämre, att tala om och lägga så mycken vikt vid denna naturliga tillsats i ett förhållande, hvarom så mycket annat, åtminstone för Edra väninnor intressantare, finnes att säga. — Jag beundrar den naivitet, hvilken förmodligen är rådande i Sverge öfver denna punkt, då Ni, hvars finkänslighet är mig bekant sedan länge, annars ej kunde funnit denna ton passande mot mig eller

mot Fru Silfverstolpe. Pryderi känner jag ej, hvarför jag endast uttrycker min förundran tillika med den önskan: att Er makas sköna kvinnlighet snart och för alltid måtte bota Er för föreställningen om våra stora anspråk på sinnlig lycka.[1]

Icke mindre naivt, käre Atterbom, gör Ni mig den ärliga bekännelsen, att Ni under loppet af månader och veckor glömt såväl mitt bref som den första och sannolikt sista anhållan som jag begärt af Er vänskap —.[2] En anspråkslöshet som jag knappast tilltrott Er, ligger i denna omständighet — idet jag kunde hoppas att Er stolthet med ifver skulle gripa detta tillfälle att kvittera några små bevis på min tjänstvillighet. — Intet i världen förstör så värdet af gjorda tjänster, som uppräknandet af dem — men jag måste tillstå att jag tilltrodde Er häri ett bättre minne än mig själf. Det var viktigt för mig att en betydande beställning blef gjord från Uppsala för »Frithiof» — detsamma måste Geijer och hans Fru läst i det bref som Ni behöfde så lång tid att genomstudera, och att äfven dessa (vänner) bortsett från detta ställe i brefvet, bevisar, att temperaturen på blodet kan vara lika varm i Sverge som

[1] Atterbom hade sannolikt skrifvit om sitt förestående giftermål och därvid uttryckt vissa farhågor som han, med anledning af sin klena hälsa, hyste, bland annat sin fruktan för att en frisk, vacker ung kvinna möjligen i längden skulle tröttna vid ett äktenskap med en sjuklig make. Dessa farhågor voro naturligtvis, då det gällde Atterboms blifvande maka, fullkomligt ogrundade.

[2] Amalia synes för ögonblicket alldeles glömt bort att det ingalunda var första gången hon anlitade Atterbom om en vänskapstjänst — ej heller blef det den sista. Men hon befann sig troligen i stark misstämning.

hos oss, men att minnet, denna vänskapens andliga puls slår betydligt långsammare och ljummare.

Hur öfverhufvud en öfversättning som den af Schley kan bli tryckt i Uppsala, är en fråga som öfvergår mitt förstånd. Det är ej underligt att en sådan kan bli synlig i Göteborg med sina köpmän samt porter- och öl-fakturor — men där Ni och Geijer finnas som i så hög grad äro mäktiga det tyska språket, skulle isynnerhet Ert omdöme varit nog att afråda Palmblad från ett företag som möjligen inbringar honom något, men desto mindre hedrar hans smak och den insikt han borde ha i tyska språket. — Just nu läser jag i »Morgenblatt» tillika med anmälan om Tegnérs »Nattvardsbarnen» (öfversatt) af O. Berg, orden: trots den mycket dåliga öfversättningen af en L. Schley, kan man väl säga o. s. v. och detta fuskverk blir publicerat i Sverges mest upplysta Universitetsstad, hvarest det tyska språket är tillräckligt bekant för hvarje student, att kunna rätta de något grofva felen (jag vill inte säga mot originalet) utan mot tysk prosodi, metrik o. s. v.!!

Om Tegnérs rykte är likgiltigt för herrarna i Uppsala, så kan väl ej Universitetets ära, hvarest tyska språket sedan länge blir hägnadt, eller landets egen poesi, hvartill Frithiofs saga hör, vara det, den må nu ha mer eller mindre värde. — Det dåliga sättet att trycka och det fullkomliga vårdslösandet af hvad som gör ett verk behagligt för ögat, kommer inte att förskaffa Universitetstryckeriet i Uppsala några beundrare i Tyskland — det hela är under kritik.

Detta, käre Atterbom, var jag skyldig säga Er på det att jag som förut skall kunna, sant och vänskapligt sinnad, umgås med Er. Malla var hos mig då

Ert bref kom, och jag tror hon kommer att säga Er det, som hennes förundrade tystnad syntes mig säga vid genomläsningen af detsamma.[1]

Vi ha tillsammans för Er köpt Goethe, Schiller och Shakespeare och jag Ariosto, måtte Ni ofta med glädje se på dessa stora män, först som ett minne af Edra väninnor, sedan såsom de män som i södern och vestern åstadkommo det hvartill Er musa i Norden kallat och så rikt utrustat Er.

Jag längtar hjärtligt efter den 2:dra delen af Er sköna dikt, hvaraf jag tänker göra en något vidlyftig anmälan med prof, så snart båda delarna äro i mina händer. Jag vill nu göra mitt bästa för att fullända mina minnen från Sverge för att tryckas. Svårligen träffar Er detta bref förrän vid återkomsten till Uppsala. Måtte de husliga husgudarna mottaga Er med de bästa glädjeoffer, och lycklig kärlek verka det hos Er

[1] Att detta bref från Amalia naturligt nog framkallade en djup misstämning hos Atterbom framgår tydligt af ett bref från Malla Silfverstolpe till Atterbom, skrifvet i oktober samma år. Malla försöker häri ursäkta Amalia och påvisar huru »tryckt hon (Amalia) verkligen är af sina husliga omständigheter, hur hon måste arbeta och sträfva emot sin natur, och därigenom får ibland en sträfhet, som ej är henne naturlig». Längre fram fortsätter Malla: »Energisk och verksam för sina vänner, vill och kan hon hjelpa dem både med tanka och handling, det har Atterbom själf erfarit, och i medvetandet af denna vilja och förmåga ligger fröet till anspråk af en lika beskaffad vänskap å deras sida — — — Hon är och bör likväl alltid för oss förblifva den fordna Amalia, om än hon någon gång skulle göra oss orätt i smärtans bittra stunder.» Malla slutar sitt bref med att be Atterbom skicka sitt Tal vid arfprinsens födelse till Amalia och säger: »Låt ej året slutas utan försoning!» Amalia och Atterbom blefvo fullständigt »försonade» och vänskapsförhållandet mellan dem varade till döden bröt detsamma.

som redan den olyckliga gjort hos mig — det vill säga, göra Er känsligare för hvad Ni kan vara för Edra vänner, hvarur vid glädje eller sorg, den renaste källan till nöje eller tröst flyter.

Om Ni skrifver till mig så ge brefvet till Malla, som besörjer det genom legationen, hvarigenom det hvarken kostar Er eller mig något.

Jag har blifvit fattig, käre Atterbom, och ändå fattigare emedan hoppet felas mig; idet att Helvig med sina många utmärkta egenskaper, inte har dem som ägna sig för tjänsten, eller sätter honom i någon sorts förbindelse med människorna. — När dessa åstadkomma så litet när man visar vänlighet, hur skulle egoismen i våra dagar vilja hjälpa någon hvilken inte gör något för andra? — Därvid ligger bördan på mig att sörja för allt, och icke engång, hvad som under närvarande förhållanden behöfs af nödvändig hjälp, kan jag erhålla, för att ostördt sköta mina litterära arbeten. — Dock, ger Gud kraft, skall Ni ännu komma att läsa åtskilligt af mig.

(Brefvet utan underskrift.)

*

Berlin d. 1 Januari 1827.

Vid början af ett nytt tidsskifte är det mig en tröstande känsla, att i tankarna genomgå det tal af värderade vänner, hvilka tidens ström, som tar med sig så mycket, lämnat kvar åt mig, och jag vågar väl räkna till dessa äfven Er, käre Atterbom, liksom jag för Er och allt hvad som angår Er bevarar i hjärtat samma varma deltagande som för 10 år sedan besjälade mig

såväl för Ert personliga öde som Er sköna begåfning. Hur gläder jag mig ej åt att Ni, under loppet af denna tid vunnit såväl i andens mognad som hjärtats lycka. Ni är ej längre den sorgsne, ensamme ynglingen, som till och med vid Elbes leende stränder kände sig som en främling på denna sköna jord!

Plikterna som borgare och make fängsla Er nu med allvarliga och milda band vid detta lif och trygga Er den varaktiga verkningskretsen för ande och hjärta. Visserligen kunna vi hoppas att motse mer och mer ädla frukter däraf. Med otålighet väntar jag bref af Malla från Uppsala, som utom underrättelse om denna värderade väninna, äfven bringar mig kunskap om hennes systerdotters befinnande och om mina öfriga kära vänner i Uppsala — att Er kära unga hustru repat sig hoppas jag och så vilja vi, hvar och en på sitt sätt, gladt hälsa detta kommande år — Ni med hopp, jag med resignation — Ni i tillförsikten att förvärfva alltid flera vänner, jag med den lugnande känslan att fortfarande ha kvar mina.

Mycket tacksam är jag himlen att jag, efter ett allvarsamt sjukdomsanfall, som höll mig hemma en månad och i sängen några dagar, nu åter är bättre och att hostan lämnat mig. Med att teckna har jag besvurit de svåra stunderna och fann i historien den lugna förströelse som mildt skjuter bort egna tankar, något som är nödvändigt för en sjuk —. Känner Ni, käre vän, väl till Varnhagens Biographische Denkmäler, hvaraf jag nu sett 4:de bandet? Det första innehåller Grefve Schulenburgs lif, Grefve v. der Lippes räddande af Corfu, hvilken äfven verksamt bistod Portugal som General, och Konung Theodor af Corsikas äfventyrliga lefnad. Istället för de många dåliga romanerna som man i

Sverge öfversätter från oss, vore ett sådant verk värdigt denna ära, och i hänseende till stil äfven att anse som förebild —. Känner Ni en öfversättare till profession, så råd honom till detta säkerligen tacksamma arbete. Flemings och Kanitz lefnad i den 4:de delen skulle isynnerhet intressera Er — liksom den förstes resa till Persien kompletterad efter Akarius resebeskrifning, är lika äfventyrlig som tilldragande.

Tyvärr är annars inte mycket att säga om vår litteratur, som saknar all friskhet, kraft och i synnerhet allvar i tänkesätt hvilande på goda förhållanden — Gud bättre det!

Att Rückert af Konungen af Bayern blifvit kallad som Professor i orientaliska språk till Erlangen, är Er väl bekant. Det gläder mig att hans afgjorda böjelse nu får ett verksamt fält — men skada är det på hans skaldeanlag som då äro kväfda i rosenolja.

Mycket längtar jag få den andra afdelningen af Er dikt, då jag efter mina krafter skall försöka anmäla den, med bifogande af några öfversättningar — den sköna jägaresången har jag redan öfversatt för att sjungas till Lindblads komposition —. Just nyss var Er vän (Lindblad) här, som mycket mera välmående än förra året, munter och med friskt utseende försäkrade att ju bättre han befinner sig, ju mindre arbetar han — det går oss alla ungefär så och bredvid mitt sofrum påminna mig min kammarjungfrus små fåglar nästan dagligen därom, hvilka endast sjunga då de icke se hvarandra — men såsnart de få glädja sig åt den önskade föreningen, förstummas. Äfven den öfverhufvud prosaiska fransosen har ordspråket »voulez vous faire cesser le rossignol, mariéz-le» —! Måtte Er musa bredvid skön jordisk lycka äfven förunna Er denna himmelska

längtan hvilken är sångens odödliga källa, tills själen förenar sig där med den eviga harmoniens vågor och toner.

Skulle Ni under loppet af den förflutna, för Er så gladt svunna sommaren kanske på landet funnit stoff till någon kortare eller längre framställning, som Ni ville nedskrifva på tyska, så erbjuder jag mig att befordra densamma på något sätt till tryck. Er sköna gåfva att nyttja vårt språk borde Ni ej försumma.

Hvad säger Ni om »Waldemar och sine mænd»?[1] Det är en mycket glädjande dikt, rik, frisk, och med ett särdeles lyckligt utnyttjande af gamla sagor och sånger.

Jag hör genom General-Consul Lundblad med glädje, att Ni närmat Er till den gamle Leopold och bjudit handen till vänlig brefväxling — detta är mycket berömvärdt — Ni står nu så fast, att Ni kan vara mild och höflig utan att uppoffra något af Er värdighet — och den gamle blinde mannen mottager af Er hvad ingen annars kan gifva honom. — Goethe säger så skönt: »en gammal man är alltid en art Lear» och den som har den största delen af sin lefnadsbana bakom sig, känner sanningen häraf, äfven om Världen vore tacksammare än den är. — Lef väl käre vän — hälsa vänligast Er maka och låt alla vänner här som troget minnas Er snart höra något om Er lefnad och verksamhet. Helvig hälsar — den långa Bror och lilla Dora äfven. Jag är med oföränderligt sinne Er trogna väninna

Amalia v. Helvig f. v. Imhoff.

*

[1] Ingemanns »Waldemar den store og hans mænd».

Dresden den 8 Juli 1827.

Jag skrifver till Er från den ort där vi för 10 år sedan tillbringade en glad, andligt liflig tid, hvilken äfven hos Er, käre vän, säkerligen kvarstår i angenämt minne —. Att jag redan länge och alltid förgäfves föresatt mig att besvara Ert kära bref af 20 Februari, behöfver jag ej säga — men tiden tyckes när man blir äldre bli kortare — eller bättre sagdt — våra krafter taga af — våra plikter däremot till för det mesta, däraf uppstår otillräckligheten af hvad vi åstadkomma. Nästan 4 månader äro sedan dess förgångna, hvarunder jag i början var upptagen af Doras en hudsjukdom och sysselsatt med det lifliga barnets skötsel, sedan af min väninna, Fru v. Bardeleben, hvars moder dött, och jag ansåg mig förpliktad offra mina lediga stunder åt denna hårdt pröfvade kvinna —. Däremellan måste jag uthärda med en svår tandböld och åtföljande operation, som inföll nära den tid då jag skulle göra anordningarna för resan, hvilken jag äfven anträdde den 24 Maj men i så utmattadt och upphettadt tillstånd, att redan på vägen ros utbröt, hvarmed jag nästan blind och tämligen nedstämd, höll mitt intåg här, måste hålla mig i sängen de första dagarna tills den ännu alltid ganska energiska naturen arbetat ifrån sig sjukdomsstoffet. Sedan kom såväl behofvet af förströelse som äfven plikter mot deltagande vänner som skulle tillfredsställas, hvartill sällade sig hopade bref angående närmaste nödvändiga familjeförhållanden — utan att jag därför ett ögonblick upphörde att tänka på mina vänner i Norden, till hvilka jag, om möjligt, uteslutande vill ägna denna morgon.

Först ber jag få uttrycka för Er mitt hjärtliga del-

tagande för Er lycka som människa, liksom äfven för Er verksamhet som skald —. Säkerligen måste ett lyckligt äktenskaps frid och tillfredsställelse verka gynnsamt på Er musa, då det, och därtill med rätt, är så inrättadt i denna värld, att en präktig hustru hyser respekt för sin makes begåfning och sysselsättning och om möjligt aflägsnar allt störande som kan draga honom ned från hans poetiska regioner — då det däremot ligger i vårt kvinnliga öde att vi dagligen och stundligen måste låta dessa störningar bryta in öfver oss. Måtte Er älskliga Ebba städse vara i stånd att lösa sin kärleksfulla tillvaros sköna uppgift, så att endast lätta moln visa sig på Ert äktenskaps himmel, hvilka af en omtänksam hand bli skingrade och aldrig draga ner Er ande ur poesiens rena ether hvarest han så lyckligt skapar och härskar. — Min son skrifver att ett paket svenska böcker äro ankomna till mig, då likväl dessa endast äro ledsagade af ett bref från Beskow, så måste jag frukta för att Er dikt icke är med, hvilken kanske också ej ännu var utkommen då Beskow reste till Hamburg, annars kunde Ni godt ha begagnat Er af denna lägenhet — men det felas aldrig sådana och jag ber Er enträget att sända det exemplar som Ni bestämt för mig till de Rons då de mesta tillfällen förekomma i Stockholm. Jag väntar nu endast på detta 2:dra band för att uttala mig offentligt öfver det hela, i det jag vill försöka återge några prof (om det också endast vore krypande), på Er sköna lyriska flykt. — Ert omdöme öfver min öfversättning af Frithiofs Saga, hvari den vänskapliga handen så väl käns igen, har jag läst med tacksam glädje, och jag önskar hjärtligt att den väg som jag banat mig och som kanske vågar berömma sig af att utbreda kunskap om svensk litteratur, inte förmycket lockar opåkallade efterföljare,

på det att endast det som är verkligt förträffligt därifrån uppenbarar sig som en nordisk Aurora för den läsande världen, så att den inte äfven, utröttad af det medelmåttiga, blir förslöad och mister det intresse som den nu annars skulle låta komma denna nya andliga blomstring till godo.

Då alla tidningar låtit min öfversättning vederfaras rättvisa och, om också med grimaser, tillerkänna mig priset, så måste jag väl tro att mina allvarliga ansträngningar inte blifvit obemärkta. Har Tegnér, såsom det nästan tyckes mig, uppmuntrat och uppfordrat såväl Schley som hufvudsakligen Mohnike i deras arbete, för att genom dessa flerfaldiga försök göra sitt arbete mera ryktbart, så måste jag dock nästan tacka honom, emedan han därigenom för hela världen gjort klart svårigheten af det företag som lyckats mig — när män, i synnerhet i Tyskland berömma en kvinnas verk, så är det väl något sant däri. — Mycket gläder jag mig åt Er Italienska Resa — föreläste Ni mig år 1819 »Tio dagar i Nürnberg» på svenska eller tyska? — jag vet det ej, men ville i alla händelser ha detta fragment till meddelande och prof på Ert arbete, och skall om det blir tryckt betala Er 2 Friedrichsd'or pr. ark därför. Sänd mig, om det är Er möjligt, en afskrift med snaraste. Vet Ni att »Hebe»[1] som förr var hos Fröken Winkel nu är föreståndarinna för en pensionsanstalt i Hannover och studerar det svenska med lidelse? — jag tror att snart komma svenska böcker ej att vara ovanliga i bokhandeln.

Ifall Ni sätter värde på några särskilda brottstycken af Ert nästa verk, så sänd dem till mig, äfven om de icke sammanhänga — jag vill med nöje öfversätta dem

[1] Louise Dethmar.

och hoppas att honorera Er i förhållande till hvad som betalas till mig — visserligen alltid bättre än det kan ske i Sverge. Genom vänlighet af svenska gesandten i Berlin, kan jag snabbt erhålla små paket.

Här är hela det förflutna borta, och istället för alla dem som då utgjorde vår lilla svit, fladdrar min blonda, lefnadsfriska Dora omkring mig här. Det är mig alldeles likgiltigt om jag ännu behagar människor eller ej, då den lilla strax faller i smaken. Kanske omfamnar jag ännu min Louise[1] här, såvida hennes man låter beveka sig; den trogna själen hvilken förra sommaren begrof 2 kära barn, behöfde väl en sådan förströelse. Erhåller Bror permission så ser jag äfven honom snart stå på terrassen med drömmande blick.

Tro mig Atterbom, att den som förmått rädda sitt hjärta och hållit det varmt till ålderns gräns, njuter äfven därför de skönaste fröjder och så äfven de som vänja själen vid de saligas lycka — att lefva för andras lycka.

Må dessa blad vara nog för idag och min försäkran att jag i förtroende till Er vänskap oföränderligt bevarar min och anser hvarje tillfälle lyckligt, som tillåter mig att vidare bevisa hur hjärtligt jag är

Er trogna väninna *Amalia v. Helvig.*

Fru v. Bardeleben och Groeben ha uppdragit åt mig deras hjärtligaste hälsningar till Er, äfven Tieck gjorde sig underrättad om Er och var glad öfver att höra, att hans korrespondens med Solger hade vunnit deltagande i Uppsala.

*

[1] Amalias syster Louise v. Kloch, f. v. Imhoff.

Berlin den 26 Dec. 1827.

Om jag icke, värdaste vän, så som mitt hjärta bjöd mig, redan för länge sedan tackat Er för Ert så välkomna och högst intressanta bref, så skedde detta uteslutande af samma orsak som föranledde Er att afvakta en stund, som ostördt tillhörde musan, för att ägna åt en brefväxling, som äfven om den icke blir förd oafbrutet, dock stöder sig på känslor och tänkesätt, hvilka fasta och oföränderliga bestå hos oss —. Edra innehållsrika blad af den 21 Augusti har gjort mig mer bekant med Ert lif samt föröfrigt med Ert görande och låtande än 10 vanliga bref hade förmått, och jag har att tacka Er, utom för den njutning det beredde mig, äfven för det oförsvagade förtroende som talar ur hvarje rad — ett bevis på att hvarken tid eller afstånd ha försvagat min bild i Er själ — och så som jag då förtjänade detta förtroende, tror jag mig våga säga, att jag anser dess fortvaro som en skön, oförytterlig rätt, hvilken Er finkänsliga vänskap bevarat åt mig. Innerligt gladde det mig strax i början få veta att äfven Ni befann Er i en skön landtlig omgifning, då jag i Dresden dagligen hade föranledning att erinra mig sommaren 1817, då vi här sågo och njöto af allt tillsammans. Huru många har den ström som evigt ilar redan bortspolat ur vår krets sedan dess — ack, jag måste först tänka på Wilhelm Müller! — hur djupt måste icke denna väns bortgång ha uppskakat Er!! — Dock, han har segrat. Ett högst lyckligt lif har han lämnat så lätt som möjligt, och ett bref som en af hans vänner i Dresden (Förster) erhöll efter hans död var skrifvet några få timmar tidigare innan han slutade, med uttryck af den innerligaste tillfredsställelse och varmaste tacksamhet mot Gud. Hur sällsynt och nådigt att hans

glada, rena själ, fick utan missljud, bringa denna tacksamhetsbön för den Eviges tron —! Hur mycket vore icke ännu att säga häröfver!

Nu har äfven Hauff slutat och hans sista ord voro att han måste bort för att bringa Müller budskapet om segern vid Navarino. Vi ha otur med vårt poetiska yngre släkte, de ädla blommorna brytas af stormen och endast ogräset frodas och utbreder sig af hjärtans lust. Af Platen har jag icke läst »die Schicksals Gabel»,[1] men enstaka för det mesta mycket tilldragande dikter från Italien förekomma i »Morgenblatt» och ha uppväckt ett lifligt intresse hos mig för honom. Det är en olycka att unga män endast lyssna till råd från unga flickors läppar. Jag tror att erfarenheten, i den milda gestalten af en äldre väninna är mycket värd för ett ungt, häftigt sträfvande och därför lätt nedslaget och förbittradt sinne; fransoserna ha förstånd att uppskatta detta och en kvinna som inte längre är intagande kan för den i lifvet inträdande ynglingen vara en vän, istället för att man annorstädes lika gärna kunde vara svagsint när man inte längre är ung —. Att jag säger Er detta, är ett bevis på att Ni utgör ett undantag härifrån; såväl Edra svenska äldre väninnor som mig har Ni öfvertygat: att Ni inte ser någon ålder på vår själ.

Låt mig för det första på matronors sätt hjärtligen önska lycka till faderskapet, då Ni enligt min uträkning väl redan bär den lilla nykomlingen i Edra armar, och sluter den hulda modern åter med ny salighet till Ert hjärta. Gud gifve Er i detta barn fulländningen af Er husliga lycka och må det tillika bli en pant på all annan lycka hvilken ännu väntar Er som borgare och statens tjänare, ty, uppriktigt sagdt, har

[1] »Die verhängnissvolle Gabel» (?).

sedan det lyckliga valet i äkta ståndet, Edra aktier beträffande jordiskt välbefinnande, som jag förr vägde med bekymmer och tvifvel, stigit mycket hos mig —. Måtte Ni snart stå al pari med Edra djärfvaste önskningar, ty att dessa alltid förblifva förståndiga och försynta, vet jag för visso. Klaga därför icke om Ni verkligen blir Professor i filosofi i Uppsala — ty det nyfödda barnet och alla dess små bröder och systrar vilja en gång ha att äta samt dessutom små tröjor och små kjolar. Hur skulle det vara möjligt för Er att kunna skänka poesien ens ett ögonblick, såvida Ni blefve plågad med trängande bekymmer? — Ni kommer, djup och skarpsinnig som Ni är, att bli en förträfflig Professor i filosofi, och sedan i ro skänka Er musa Edra bästa stunder. I sanning, med Edra långa ferier, kan Ni nästan uppdela Ert lif i två hälfter och på sommaren genomvandra de lunder, som Ni skref om, med annotationsboken i handen, då hvarje vestanfläkt ger Er tankar och hvarje näktergal bringar Er nya versformer. Jag prisar Er lycklig att Ni med Er maka äfven vunnit älskvärda syskon, så att Ni inte på något sätt står ensam i världen — med det enkelt gästfria lifvet i Sverge måste det då bli Er lätt att tillbringa sommarmånaderna gladt och och bekymmersfritt, liksom äfven verksamt. Tro föröfrigt icke, min vän, att jag är nog slö att missförstå Edra önskningar att kunna lefva endast för muserna — Visserligen vore detta, om Ni vore i ett sorgfritt läge, önskligt — men hvem får sin älsklingsönskan ogrumlad? — och tror Ni icke, då Ni tillfälligtvis anför Byron, att just hans rika lordskap, kostade honom mera tid, krafter och glädje, än någonsin en sysselsättning för den kära brödfödan (enligt Edra ord) kan göra? — Var öfvertygad om att alla konstlade, själf skaffade lidan-

den uttorka själen och märgen mer än det mest prosaiska arbete, om det blir oss pålagdt utifrån.

Grefve Schwerin var i Berlin under det jag var i Dresden, och Helvig öfverlämnade Er gåfva till mig först vid min återkomst hvilken ägde rum den 20 oktober. Jag återkom likväl ej lätt och luftig, utan hade i Dresden påtagit mig en ganska allvarlig, om också kär, förpliktelse. Jag hade med mig Schillers yngsta dotter Emilia till Berlin. Sedan sin moders död lefde hon hos Fru v. Wolzogen, som likväl tämligen till åren, och nedtryckt af sin ende sons död, endast uppehåller sig på sitt gods och i Jena, hvarest umgänget med några Professorer erbjuder henne vetenskaplig förströelse. Denna kom med sin systerdotter till Dresden i slutet af September och bad mig lifligt och enträget att taga Emilia under mitt beskydd. Den kära flickan visade mig också strax förtroende och då hon äfven behöfde utbilda sig i franska, så förmedlade jag alldeles i vår närhet en bostad åt henne hos några damer ur franska kolonien (ty vår våning är så trång att ingen bädd kunde stå någonstädes) men har naturligtvis för hennes öfriga lif här tagit hand om henne. Hur mycket störningar detta förde med sig i början, kan Ni föreställa Er, då hon från Weimar bekant med vår prinsessa Carl tillika äfven genast måste föras in i de högre kretsarna, och den kära unga prinsessan som äfven känner mig, nu låter inbjuda oss mycket oftare än vi önska. Nya domestiker, gamla bekanta, man och son togo mig i anspråk, isynnerhet är jag Brors enda tröst, i de ofta tryckande tjänsteförhållandena hvilka den unge mannen har att genomgå. Han har varit i tjänst i 2 år, ännu har det ej varit något klagomål öfver honom, endast hans far talar aldrig med honom ett ord — emedan Bror ej

har ett utmärkt matematiskt hufvud. — Att han är en god människa och i allt mänskligt icke af naturen försummad, skulle redan i och för sig rekommendera den främmande ynglingen hos mig — hur kunde jag då undandraga mig sonen, när han förtroendefull kommer till mig —? En mycket känbar skada på två finger af venstra handen, som Helvig led af för 5 veckor sedan gaf mig äfven mycket att göra, sedan jag af förskräckelse varit sängliggande 2 dagar. Denna sorts sår äro ofta tillika med käkbenskramp lifsfarliga. Slutligen måste något målas för kvinnoföreningen; det vill säga, min gåfva, till en samling arbeten af kvinnor, hvilken skall säljas till förmån för armén, den består alltid af dylikt och då kronprinsessan förra året hade stort nöje af ett par små taflor af mig, så förfärdigade jag en liknande, Hoppets Engel, på pergament, efter Correggio — så kom julen, som vi ännu fira på godt svenskt sätt med julklappar. Helvigs lama hand hindrade honom att på något sätt hjälpa till, och så måste icke endast granen klädas, utan alla paket läggas in och alla bref skrifvas, då jag hade händerna fulla för att utfinna och utföra en del skämt och saker att roa Bror, Dora, Emilia Schiller och äfven vår goda Bardeleben med. När jag inemot kl. 1 på natten, efter en gladt tillbringad afton, hjärtligt trött, gick till sängs, tackade jag Gud först: att han låtit oss fira denna högtid friska — därnäst att min ande ännu är tillräckligt liflig för att nästan ensam kunna bestrida omkostnaderna af samtliga nöjen — slutligen, att mitt hjärta ännu bevarade kraften af längtan hvarmed jag tänkte på mina aflägsna vänner innerligast, och allena tog den stilla natten till vittne på mina tårar — att jag har vänner långt borta, som äro värdiga dessa

Carl von Helvig.

Efter en byst af C. A. Söderman.

I Artilleri- och Ingeniörshögskolan i Stockholm.

tårar, är ju också en lycka, och jag tyckte mig känna, att de äfven tänkte på mig i denna stund.

Nu behöfver jag icke tillstå för Er hvad Ni redan gissat, käre Atterbom: att Ni i dag icke får vänta mitt omdöme om den 2:dra delen af Er dikt, emedan jag först de sistförflutna dagarna har börjat att läsa däri. Jag kommer att meddela Er, hvad jag (troligen i »Morgenblatt») tänker att säga däröfver. I oktober-häftet står en liten anmälan öfver Nicanders »Runor» af mig, som jag redan författade förra året. Endast dikten »Erik Wasa» öfversatte jag, men den nitiske Herr Mohnike har aftryckt i Morgenblatt samtliga »Runor», erbarmligt öfversatta.

Till prof endast denna dikts motto, så som jag och som han öfversatt detsamma:

Mohnike: »Tyrann mir was er konnte, nahm
Ich eine Dornen Kron bekam.»

Jag: »Was nehmbar ist, nahm der Tyrann
Die Dornen Kron' ich mir gewann.»

Gud bevare Er, kära svenskar för dylika »Ballhorniseringar»[1].

Jag läste i Er dikt det ställe där Astolf hör sjungas sången om sig och Svanhvit och hans besök vid griften, båda tyckte jag mycket om — min notis däröfver skall uteslutande röra sig om det sätt hvarpå Ni gestaltat sagan så betydande och (om jag förmår det) ge några prof på särdeles lyckade lyriska ställen — hela kritiken kan och måste till och med inskränka sig till användandet af, att Ni gifvit det under Edra händer växande stoffet mera utsträckning än det i början var Er föresats — om

[1] Ballhornisering — af Ballhorn, en person som försämrar i st. att förbättra.

en öfversättning af det hela blef synlig, vore det kanske riktigare taga saken annorlunda. Tro mig att jag väl känner de högre fordringarna som Ni gör på Er själf som skald, och icke jämför Tegnérs begåfning med Er; men den som så riktigt kan bedömma sig själf, den måste väl få priset.

Välljudet och finheten i Edra verser skulle vinna fullt erkännande i Tyskland — det är endast att Ni är mycket svår att öfversätta, dock förtviflar jag icke därom —. Er vackra Jägarsång har jag också redan öfversatt.

Under de 7 dagarna mellan jul och nyår, skall jag måla färdigt 3 söta grisailler[1] efter Rafael, Tro, Kärlek och Hopp, för min läkare Tiefenbach[2], hvilken Lindblad och Malla känna — också en ekonomi på det jag ej skall behöfva betala honom så stort honorar — och äfven emedan han har glädje af sådant.

Riktigt mycket kärt är det mig, att Lindblad, som en andra Antäos fått kraft och lust af sin moder den svenska jorden — här syntes bådadera felas honom och i mina ögon spelade han en likaså ömklig som äfven retsam figur. Men de musikaliska genierna äro vanligtvis ännu litet mera besynnerliga och odrägliga än de andra. En god hustru kommer väl att verka godt på Lindblad, men han är den enda svensk, som jag ej önskar möta åter, såvida han inte blir en helt annan människa.

Hur rörande är ej Er vänliga åstundan att vilja se mig i Sverge, visserligen, skulle jag önska göra denna resa, det kan Ni tro — likväl har mitt bröst, sedan några år varit så angripet att jag ögonskenligen förr skulle behöfva ett mildare klimat än ett strängare. Det

[1] Grisaille, grått i gråttmålning.

[2] Personregistret, se Dieffenbach.

längre uppehållet i Dresden synes mig emellertid att ha gjort godt, tacksamt tar jag från Gud emot hoppet om min hälsas möjliga återställande — då, älskade vänner, vill jag ej uppskjuta vallfärden till Uppsalas kullar.

Skicka mig blott något, ty Willibald Alexis ger ut en tidskrift här och då han bedt mig om bidrag, så kan jag mycket lätt erbjuda honom Ert deltagande, dock måste jag ha något i händerna. Om det blir svårt för Er att skrifva på tyska, så kan jag göra ett försök att snabbt öfversätta — så inte honoraret blir förminskadt för Er; hälst ville jag dock ha tyska uppsatser af Er, och att dömma af Edra bref, så kan det ej bli svårt för Er att skrifva lika skön tyska som Ni kan skrifva svenska.

Om denna spekulation lyckades oss, så skulle det ej vara omöjligt föranstalta en resa till Tyskland för Er. Att Ni bor här fritt skulle jag styra om, och på allt sätt vore det Er till stor nytta för framtiden. — Ack, äfven jag måste utropa: vore inte de fördömda pengarna! —

Ingen skulle glädja sig mer än jag åt vårt återseende, ty om Ni än tänker alltför fördelaktigt om mitt omdöme, så kan jag med sanning säga, att ingen sedan dess förekommit, som såsom Ni förenar det förvärfvade med det medfödda.

Ni kan inte ensammare betrakta Uppsalas små gator, i detta hänseende, än jag de timslånga och på hus rika gatorna här. I min ålder, i mitt läge söker man ej vidare, man resignerar.

Om Ni ändå kunde se min madonna af Holbein! — Läs med öfverseende dessa blad. Från alla bekanta skall jag hälsa Er; Hofrådinnan Herz berättar oss ännu

alltjämt om Neapel, som vi just som julfröjd nu se i en förträfflig afbildning. De mina hälsa vänligast.

En varm kyss till Er kära hustru och det lilla barnet från Er

trogna väninna
Amalia.

*

Berlin den 16 Febr. 1828.

Endast få, innerligt kända ord af deltagande måste jag tillropa Er, dyre, arme vän!

Hur grymt har ej ödet bedragit Ert sköna hopp! — hur strängt pröfvat Er! Jag kan icke underlåta att uttrycka min känsla och uttala det från djupaste hjärta gående berömmet öfver hvad vår väninna vid denna sorgliga anledning tilldelar Er. Gud välsigne Er, att Ni gör ett kvinnligt väsen lyckligt, ty äfven smärtan har sin lycksalighet, när den blir kärleksfullt delad och manligt tröstad. — Mig gör det godt när jag tänker därpå: att, då så få män tänka på att de ha en kännande själ och en tänkande ande bredvid sig, det dock fins en bland dessa många som med glädje uppfyller den plikt som den starkare öfvertager vid altaret, att vara den svagares stöd. Så vidrig som den tanken vore mig, att behöfva komma ännu engång till jorden, så kunde öfvertygelsen: att ett lyckligt äktenskap komme mig till del, försona mig med denna jordedal. Det är säkert början till ett saligt lif. Att stå öfver detta; att vara tvungen att försaka och umbära, när allt uppfordrar till meddelande och gemensamma böjelser gör det till en plikt — hvilken uppgift, hvilken fara! — hvilken dagligen förnyad förtviflan!

Gud styrke Er älskliga Ebba, låte henne samla krafter, och himlen skall hålla Er skadeslös. Det klingar underligt après coup att säga sådant, men styrkan och den fullkomliga hälsan som Ni skref om, gjorde mig rädd — uppenbarligen har den kära unga frun skadat den alltför betydande spännkraften — skulle någonsin ett liknande fall inträffa, så låt läkaren åderlåta henne i 8:de månaden — jag tror att detta hade kunnat öfverhufvud lyckligen påskynda hennes nedkomst. Blef icke något liknande gjordt? — Ett bad, riktigt mjölkvarmt, är också förträffligt — Ack, det hör också till ödet att det som är nödvändigt inte blir gjordt, att ångest och oro förvirra sinnet —. Tacka Gud som lät Er behålla den härliga, älskade kvinnan —. Säkert måste känslan af hur mycket Ni själf vunnit i styrka och lefnadsmod vara Er ett tröstande resultat af dessa sorgliga stunder. Måtte glada, varma vårdagar följa därpå. Jag grät som ett barn, när jag så i andanom såg Er, med den kära lilla bördan, närma Er den stilla plats, som så ofta drager min själ till sig. O, hälsa från mig också min ljufva Bernhards graf! — Ni kommer nu att se den med mera rörelse. — Är det verkligen alltså sant, att smärtan knyter vänskapens band fastare än glädjen? — Hela denna tid var jag sysselsatt med Er, i det jag med andakt och nöje läste den 2:dra delen af Er dikt[1], hvilka sköna ställen har jag äfven funnit i denna! framför allt synes mig Chorsången[2] oändligt rörande — jag kan den utantill och dock måste jag tillfoga, att den är oöfversätt-

[1] »Lycksalighetens Ö.»

[2] Sannolikt »Ljus, som klarnar alla öden!
Kärlek, som besegrar döden!
Trohet, som ej känner slut!» etc.
Lycks. Ö, Senare afdelningen.

lig, åtminstone har det ännu ej fallit mig in några ord som ej tycktes mig som ett vanhelgande. Skada att brådskan kom Er att skrifva för mycket, som för kort tid sedan en engelsk recensent mycket träffande sade om Walter Scotts »Napoleon», — man måste ha tid och ro för att beskära hvad som endast är en utväxt, och icke en organisk lem af det hela.

Af Er första del har jag öfversatt den härliga sången vid Ungdomskällan, Jaktsången, de 3 vindarnas berättelse, och skulle ännu vilja öfversätta Näktergalens sång, för att inlägga dessa dikter i den redogörelse öfver det hela som jag bestämt för Morgenblatt, — jag kommer att låna Edra egna ord som kritik, emedan de passa mycket bra, och tillika äro upplysande för Allegorien. Minst tycker jag om episoden om Rinaldo och Armida — så sköna verser Ni än gjort — Kärleks-situationen upprepar sig för mycket och representanterna för de sköna konsterna förefalla att bära sig alltför klumpigt åt då de välja ett ämne som parodierar deras härskarinna.

Klagosången af de från ön flyktande konsterna har en högst lycklig meter och frestar mig till öfversättning, men det är ej så lätt med Er. Jag längtar att höra att Ni är flitig äfven utom Ert kollegium, men det fröjdar mig mycket att Ni förstår och uppskattar den härliga betydelsen af Ert kall. — Säkerligen gifves intet högre än att så från mun till mun plantera ädla tankar, nya insikter i de öppna själarna af vetgiriga ynglingar. Att räcka åt det uppblomstrande släktet resultatet af vårt tänkande och af vår erfarenhet, strax vid ingångsporten af det mognare ungdomslifvet.

Poesien är det aldrahögsta, men också därför den aldraminst förstådda i andarnas gemenskap —. Det är Er Zephyrs Champagne — men själens sunda

näring, rena insikter af ädlare uppfattningar af företeelserna, uppskattandet af historia, idéernas ordning, det är bröd — men det oumbärligaste för själen. Låt alltid det pärlande skummet af Er fantasi sprudla — Många, framför allt jag, skola tacka Er. — Men tacka Ni Gud att Ni kan vara Ert fädernesland nyttig, och stå för dess ungdom i ädel andlig dådkraft.

Ännu känner jag den lätta rysning som genomilade mig, när jag såg alla dessa ansikten förväntansfullt böja sig för Geijer och sedan förväntansfullt hänga vid hans läppar, hör ännu ljudet af den vördnadsfulla rörelsen då han kom och då han gick. Mycket väl förstår jag, att häri ligger mannens lycka, att detta stämplar honom som vår härskare, och vid Gud, min själ böjer sig för denna höghet! — Ve den som vanhelgar denna —. Skam åt den som ej förstår den. Lef väl min vän — jag måste sluta.

Er väninna *Amalia v. Helvig.*

*

[Berlin] Den 23 Febr. 1828.

Slumpen och flera störande omständigheter ha försenat afsändandet af bladen N:ro 1. Jag vill därför bifoga en del som jag tror måste intressera Er —. För det första, men helt sub rosa underrättelsen, att efter alla mänskliga beräkningar, troligen Louise Dethmar, Er Hebe, kommer till Stockholm, till Grefvinnan Ugglas som lärarinna för hennes dotter! Just när jag var i Dresden erhöll jag bref och uppdrag att föreslå en utmärkt person —. Genom erfarenhet visste jag att ingen af våra berlinskor ville till Sverge och så föll min tanke

på Louise, om hvilken Fröken Winkel för kort tid sedan sagt mig att hon bevarade en förkärlek för Sverge — hennes svar gaf hopp och då Grefvinnan Löwenhjelm, för hvilken underhandlingarna voro öppnade ändrade sig, så anknöt min syster dem hos Grefvinnan Ugglas, hvilken, som det synes innerligt öfvertygad om detta kalls vikt, tillåtit mig göra de ärofullaste erbjudanden. Fadern, som håller Louise i dagsverke för sin i Hannover etablerade Uppfostringsanstalt, måste först bli vunnen härför — detta lyckades mig kanske endast genom mitt namn — och om inte något särskildt hinder inträffar inskeppas Louise öfver till Er nästa vår. Hennes talanger hafva betydligt utvecklat sig och hennes kallelse som lärarinna är så bepröfvad, att jag vågar hoppas förskaffa de af försynen så fördelaktigt ställda barnen, en bildning som tills nu sällan förunnas kvinnor af högre stånd —. Hur viktig denna är för sådana personers sedlighet, som icke äro bundna af behofvet af sysselsättning som plikt, behöfver jag ej säga Er. Ledsnad och okunnighet äro källan till de flesta laster hos vårt kön — i de högre stånden. Säg emellertid inte ett ord om detta, inte ens till vännerna, ännu mindre att Ni känner Louise, tills denna själf kommit till Sverge.

Om en ny, mycket omfattande tidskrift tror jag mig böra säga något, den utgifves af Cotta och mottager, enligt planen, utan tvifvel, med nöje bidrag från Sverge. — Tänk på om Ni eller någon af Edra vänner vilja göra bruk häraf — Jag skall emellertid skrifva till Cotta, och ifall han ännu ej har bestämda korrespondenter, erbjuda mig skaffa honom framstående sådana. Willibald Alexis utger till påsk sin resa i Sverge, men jag vet ej hvad jag skall säga därom, då jag hör att han däri befattar sig med politiska dryftanden — hans sfär vore den ro-

mantiskt humoristiska och ett hastigt genomögnande tillåter nästan ingen annan åsikt.

Hur rörande tycktes det mig ej vara, att Ypsilanti, hvars fångenskap i Munkatsch W. Müller så rörande beklagat, måste följa denne så snart. Han dog i Wien af följderna af den osunda uppehållsorten, i sanning mördad och ännu blott i trettio-åren. Hans begrafning efter grekisk ritual — hans båda närvarande bröders smärta — var riktigt hjärterörande — så sluta våra lidanden nästan alltid endast kort före vår bortgång ur lifvet! — Müller dog egentligen med så kort kamp som det vid hans år nu är möjligt, men högst oväntadt. — Redan sedan längre tid var han förbjuden vin, det han lär ha älskat något för mycket. — I början af våren, då han var här, fann jag honom se åldrad ut men mer betydande. — På sommaren genomgick han, såvidt jag vet, en badkur, och gjorde sedan Rhenresan i September, där bekanta till mig träffade och förplägade honom i Koblens och funno honom munter ehuru han ej såg välmående ut. Kommen till Dessau skref han i gladaste stämning till flera vänner liksom förmodligen äfven till Er och precis samma dag han dog till den i Dresden boende Professor Förster om sin lycka som make och fader i en glad rörd tacksamhet öfver Guds godhet. — Han hade bedt en honom besökande vän att återkomma på aftonen för att läsa tillsammans. — Denne vän blef på kvällen då han klädt af sig snabbt kallad med den underrättelsen: att Müller sjuknat in. När han kastade på sig sin rock, hörde han rösten af sin väns maka som från gatan tillropade honom att för Guds skull komma fort, då hon trodde hennes man skulle dö — när de kommo in i huset var han redan död. En Dessauer berättade att han måste begrafvas redan den följande dagen och man

måste tillsluta kistan med hans jordiska kvarlefvor emedan upplösningen och öfvergången till förruttnelse så hastigt gripit ikring sig. Så lätt äro atomerna lösta hvilka utgöra den jordiska kroppen, öfver hvilken korsynt fåfänga ofta är så stolt! — Förster erhöll det ofvan omtalta brefvet med tillskrift af främmande hand: att det var skrifvet hans dödsdag —. Vår Bardeleben skall beskrifva om Malsburg, om jag ej vid tillfälle kan sända Er det som Fröken Kalenberg, hans fleråriga väninna däröfver låtit trycka af, detta är autentiskt då hon såg Malsburg knappt en timme före hans död. Ingen människa har dött mera i rätt tid för sin ryktbarhet och tillfredsställelse — hans käraste vänner tillstå att han var på väg bli en småaktig veklig egoist. Hans hagestolz[1]-sätt att bo och inrätta sitt lif var äfven för hans mycket partiska väninna Bardeleben iögonenfallande — då hon år 1823 sist såg honom i Dresden. Om mig vill jag ej tala, då hans natur ingaf mig ren fysisk antipati, utan att jag därför misskänner hans goda egenskaper. Att det går Tieck illa i senare tid, för hans dramaturgiska blad, vet Ni kanske — den första orsaken härtill synes mig ligga i den något oförsiktiga redaktionen af Solgers kvarlåtenskap, hvarest enstaka under brefhemlighet förtrodda omdömen öfver flera litteratörer, inte utan ett visst öfvermod, tillåtits stå kvar. På den döde hämnar sig ingen, däremot erbjuder Tieck genom allehanda mycket underliga omdömen öfver Shakespeare, mången blotta, som isynnerhet af Müllner skoningslöst och tillika snillrikt angripes. Tiecks existens med den honom rent förgudande Finkenstein och en efterkacklande kvinnokrets, är mycket ogynnsam för denne annars så utmärkte man, som likväl säkert är mer författare än kritiker. Hans

[1] Hagestolz, gammal ungkarl.

atmosfär är moraliskt som fysiskt rundt omkring honom hermetisk tillstängd, och liksom han skyr luften för att ej få snufva, så måste han äfven undvika en skarpsinnig motsägelses fria själsrörelse för att förblifva i en lämplig själstemperatur. För visso det farligaste för en man som han.

Hans dotter Dorothea, som omgifningen mycket har utvecklat, inser detta med smärta, och det gör mig så mycket mer ondt om henne, emedan hatet mot hennes far redan förmått några illvilliga att äfven håna och förtala den stackars flickan. Hon är så praktisk, huslig och präktig att jag af hjärtat önskar henne en god man, för hvilken hon skulle bli en utmärkt och sparsam husfru — finnes det ingen af Edra svenska vänner som Ni kunde sända henne? — i Dresden fruktar jag hon krymper ihop till gammal mö.

Nyligen sade Goethe till Fru v. Wolzogen på tal om Frithiofs saga: att jag »var den e n d a hvilken lärt något af honom och Schiller» — dock talar den gamle herrn inte ut detta för hela världen, emedan han måste skona sina smickrare, och endast vill löna dem med uppmuntran, som i krypande underdånighet närma sig hans Dalai Lama tron, — den som vågar stå framför honom med upplyftadt hufvud och icke gör sig till pall för hans fötter, den kommer inga offentliga uppmuntranden till del.

Mitt papper är redan slut igen, och jag vill endast afskrifva dikten öfver hvilken jag utber mig Er uppriktiga mening och äfven korrektur (men detta med snaraste) om något förvånar Er. Gud tröste och glädje Er och Er Ebba!

Er väninna

Amalia Helvig.

Tidskriften som Cotta utgifver, heter »das Ausland», kanske kunde Ni strax skicka mig något därför. Herr v. Brandel och Rosenblad äro mycket tjänstvilliga för hvarje befordran till mig.

*

Berlin den 7 Febr. 1829.

Aldrig har någon, hvem det vara må, haft ett bättre samvete för sitt stillatigande, än jag, dyre vän, idet jag litade på Er öfvertygelse om mina tänkesätt, och lät Er vara utan skriftliga underrättelser från mig sedan förra våren, just under det att jag i egentligaste mening endast lefde, tänkte och kände med Er.

Er Lycksalighets Ö hade jag redan vintern 1825—26 genomläst tillsammans med Malla, men, endast litet däraf erhöll då sin fulla rätt — emedan till ett Diktverk hör, icke allenast stämningen för att det skall uppstå, utan nästan samma stämning för att uppfatta detsamma.

I slutet af Maj flyttade jag till en grön, i sanning paradisisk Asyl — den Furst Radziwillska trädgården, hvarest jag, omgifven af blommor, löfsångare, fågelbon och näktergalar, åter ostördt njöt mig själf i grön ensamhet, något som är länge sedan. — Här var det jag företog det redan vintern förut började arbetet öfver Ert verk, läste båda banden efter hvarandra (och det är ej litet) utvalde åt mig de dikter som skulle öfversättas och, frossande i rosendofter, dagg och aftonrodnader, förstod och älskade Er mer än någonsin.

Redan den 20 Augusti — dagen innan min dyra Louise inträffade här, på ett kort men saliggörande besök, sände jag, för att vara fri från alla göromål, fortsättningen af mitt utdrag till Gustaf Schwab,

den tillfällige Redaktören af Morgenblatt — Hvad säger Ni om att uppsatsen till den dag som är, ännu ej är tryckt —? Eländiga noveller tränga sig före, och om jag också är öfvertygad om Schwabs goda tänkesätt, måste jag dock betvifla hans energi, då han alltid ånyo ursäktar och fördröjer. Då jag utbedt mig ett särskildt tryckt exemplar af mitt arbete, så hoppas jag att kanske genom någon lägenhet med första kunna skicka Er fortsättningen, hvilken Ni, efter förhållandet med första delen, nu kommer att erhålla i Augusti. Egentligen hade jag bedt min syster de Ron öfverlämna till Er dessa blad, som jag i September skickade till henne med en resande; men hon tyckes ej vara den punktligaste i litterära uppdrag — jag själf ville inte skrifva förr än den 2:dra delen blifvit synlig och så drog det ena med det andra ut i längden.

Hur innerligt det bifall Ni ger min säkerligen mycket bristfälliga öfversättning fröjdar mig, behöfver jag ej säga Er, käre vän — det är min bästa lön, ty i detta land går det goda nästan under i svallet af eländiga noviteter och man måste tacka Gud när några erkänna det bättre. Det har dock redan stått en recension i ett annat blad om min uppsats, som jag bifogade 3 nya öfversättningar: den andra Jägarsången, Felicias sång om Biet och Zephyrs sista sång — och författaren är där så djärf att han säger: att det af detta utdrag ser ut som om Er dikt vore af större värde än Frithiofs saga.

Om Ni vore här i sex veckor så skulle Ni lätt kunna sammandraga och omarbeta Er dikt så att det hela lätt kunde öfversättas, hvartill jag med glädje vore beredd äfvensom att dela det möjliga honoraret. Betänk Er om det inte vore mödan värdt att för den skull göra en afstickare till Tyskland?

Att jag hittills icke öfversatt mera ligger i begränsningen, hvilka uppsatserna i tidskrifter göra till lag, ty jag satte just vid Zephyrs berättelse redan ner pennan, men nöjde mig, då så mycket älskligt förekommer föröfrigt, med att meddela vindarnas berättelse såsom varande af annan karaktär. — G. Schwab skref till mig nyligen, att den nuvarande redaktionen redan erbjudit honom trycka fortsättningen med det villkoret att den blef betydligt förkortad — han hade det goda förståndet att afböja detta — och ändå kommer Ni äfven här att ogärna sakna mycket skönt. — Chorsången är emellertid öfversatt[1] med heta tårar af rörelse — liksom jag aldrig vandrade genom dessa lindalléer, utan att ha Ert diktverk jämte papper och pennstift med mig, och det som har lyckats mig däri kan jag kalla att himlen själf skänkt mig.

Det kommer att glädja Er att Schillers dotter var alldeles förtjust i Hymnen vid ungdomskällan och isynnerhet fann Ervinas stanzer mästerliga. Hon är nu gift och bor vid Würzburg på ett romantiskt beläget slott, till hvilket hon enträget inbjudit mig. Hon är ett rent, älskligt väsen.

Jag tänker skrifva af åt Er snarast möjligt åtminstone chorsången och Zephyrs ljuft sorgliga sång, på det Ni må ha tålamod tillsvidare. Mycket har jag icke kritiserat i slutet — saken måste tala för sig själf, och för oss kvinnor passar kärleken bättre än tadlet. Emellertid kommer Ni dock att se min åsikt öfver det hela därur.

Om Ni ännu har några förbindelser med Platen, så

[1] En afskrift af Amalias öfversättning af chorsången i Grafkapellet. »Ljus som klarnar alla öden» etc. har utg. bekommit af Amalias syster Louises dotterdotter, Friherrinnan Tosca v. Bissing.

gör Ni mig en tjänst, om Ni ville göra honom uppmärksam på uppsatsen öfver Ert verk och bifoga några ord om hvad jag åstadkommit. Jag skulle önska komma i någon beröring med detta förvisso nu förelysande Geni, ja, jag tror att han (såvida han ej förirrat sig in i en orätt krets) kunde skapa mera andligt lif och tröst i Berlin än annorstädes. Men när en kvinna inte längre är ung, måste hon vara mycket anspråkslös och icke tvinga sig till någon bekantskap som hon ej förmår bereda någon tillsats af *yttre* nöje. Otillfredsställda och rika andar veta vi dock på bästa sätt behärska och kanske sakta leda på rätt väg. Tro dock icke af dessa yttranden att jag med oro längtar utåt — Gudskelof, jag har i min krets fullt arbete för hufvud och hjärta, äfven är mig ensamheten en sådan balsam, att det, vid erinringen af den förgångna sommaren, förekommer mig som om jag lefvat i det lifligaste andliga umgänge — endast därigenom att jag ostördt njutit *mitt eget* sällskap då.

Ni har inte uttryckligen skrifvit till mig att Ni blifvit professor, men jag hörde det af svenska ministern, och önskar Er af hela min själ lycka därtill — hvad som ännu *felas*, skaffar väl den kära makan snart — jag menar ett älskadt barn att på lediga stunder vagga i armarna.

Låt endast, om detta fall inträffar, förut åderlåta henne, eller så snart anledning härtill erbjuder sig — vid starka, ännu obrutna kvinnliga konstitutioner är detta mycket verksamt, som jag vet af *egen* erfarenhet. Marianne skrifver till mig om Er Ebba med stort välbehag.

Har Ni då ännu alltjämt ej sett Er »Hebe»? — hon är ingen ruin, som Ni fruktar, utan jag skulle snarare likna henne vid en liten, nätt och välbyggd kyrka, hvari

ännu endast rena ljus brunnit; om den håller ut i stormen och ej sammanstörtar med sina fina hvalf, är en annan fråga: då ett enbart estetiskt lif i behaglig harmoni hittills tycks glädja sig åt tjänsten därinne —. Mycket kärt vore det mig, om Ni träffade den goda Louise,[1] och nyttigt för henne på den mark, hvarest hon nu okonstladt, men som mig synes, ej tillräckligt orienterad, vandrar sin anspråkslösa bana.

Lef väl emellertid, dyre vän — hälsa tusen gånger vår Malla, som snart skall erhålla ett långt bref. Skrif till mig om möjligt snart åter och skicka brefvet till de Rons i Stockholm.

Oföränderligt är jag med trognaste deltagande och sann högaktning

Er väninna

Amalia v. Helvig.

*

Berlin den 28 Nov. 1829.

Ert bref af den 20 Maj, dyraste vän, erhöll jag först i slutet på Augusti, på Massel, hvarest jag tillbringade tio veckor hos min älskade Louise. Malla har väl emellertid meddelat Er ett bref som jag skref därifrån till henne, och hvaraf Ni sett vår ömsesidiga ställning —. Först var vårt så helt olika lif, och det att hvar och en af oss ej ville meddela den andra alla sina särskilda bekymmer, kännbart som en skiljovägg som mer och mer förminskades och slutligen alldeles föll bort, liksom två hjärtan, som så länge känt och delat allt med hvarandra, ej alls kunde tåla några hemligheter, ja att lidandet själf genom innerligt meddelande bar inom sig tröst.

[1] Louise Dethmar.

Ni får ej föreställa Er Kloch som en kälkborgare; hos ingen är dualismen som Ni filosofer tala om, känbarare än hos Kloch — hvilken är så mottaglig för konst, poesi, och öfverhufvud allt ädelt och skönt i lifvet — och så åter ett medfödt väsen, i följd af tidigare intryck, till något helt annat. Att han som landthushållare är högst respektabel, ja till och med intressant försonade mig något med hans skuggsidor. Vore vår dyra Louise mindre hemma i en ideal drömvärld, och vore hennes älskande hjärta icke ända till förintelse af hennes egen tillvaro, ödmjukt, så hade hon väl kunnat skaffa sig rum bredvid Klochs vilja — och dock, hvem förmår dömma öfver inre lefnadsförhållanden? — Vårdad af henne, drickande åsnemjölk och i den mest fullkomliga andliga hvila, samlade jag åter någon kraft, som alldeles syntes ha lämnat mig. Min hemresa var i följd häraf mycket lättare och jag fattar tag i lifvet här så modigt som möjligt.

En resande hade medfört Edra bref, och därigenom hade Ert blifvit så försenadt (mycket genom Geijers skull) och jag hoppas att Ni nu håller ett kärt barn i Edra armar och att den hulda unga makan i glädjen snart hämtat sig. — Utsikten att få se Er, käre vän, nästa sommar är för mig särdeles glädjande, — jag har hört något sådant som att de Ron äfven skulle vilja låta sin fru resa till Tyskland — då kunde Ni ansluta Er till dem, hvilka mycket skulle glädja sig att få en god reskamrat. — Om jag inte beständigt måste kämpa med penningbekymmer, så vore det min största glädje att bistå Er, men Helvigs behof och hans fullkomliga motvilja för alla husfaderliga hänsyn pålägga mig utan motvikt den tunga bördan att räcka till för såväl honom själf som för min nu uppvuxne Brors fordringar och de nödvändiga om-

kostnaderna för Doras uppfostran, så att jag för mig själf nödgas neka mig den minsta utgift och egentligen måste bära hvarje personlig försakelse, ty allt hvad jag själf har eller förtjänar, slukar en mig bokstafligt förtärande egoism.

För resan till Schlesien skickade min bror i England[1] mig pengarna, annars låge jag, efter min fulla öfvertygelse, redan under Berlinersanden. — Nu vill jag inte vidare klaga, för det hjälper ej, och jag har blifvit en så skicklig finansminister, att jag hoppas få så mycket luft som åtminstone till att göra en resa, ty i Berlin skulle jag icke vilja träffa Er om det är möjligt annorstädes. — I Svea har jag redan med intresse läst Artikeln öfver utländsk Litteratur, hvilken kort och omfattande ger en totalbild af densamma — i Edra händer kommer denna tidskrift för visso att gå framåt. — Sedan Maj har jag ej erhållit något Morgenblatt och har, ehuru G. Schwab skref: att just fortsättningen om Er Ö skulle bli tryckt, dock af ingen erfarit att uppsatsen varit synlig, jag tror nästan att man åter spelat falskt därmed, ty redan det första tillbakahållandet af fortsättningen, var ett fult streck. Med utsikten att få ut det hela kunde jag trösta mig, men mitt omdöme angående Ert arbete hade jag dock gärna skickat förut. I Sonntagsblatt som utgifves i Minden af Geheimerådet Meyer, hvilken är Goethes vän, står uppsatsen och Zephyrs sista sång och Felicias sång om biet. — Jag skall emellertid taga ihop med flera älsklingsfragment, så att mellanlänkarna desto lättare kunna hopfogas. Äfven jag behöfver Ert råd och jag hoppas mycket för mig af denna växelverkan, ty den andens egensinniga ensamhet som jag här så småningom råkat in i, förtager mig lusten till allt uthållande

[1] Amalias halfbror, Sir Charles Imhoff.

arbete, hvarvid man dock vill se sig litet belönad och därmed uppmuntrad för sin möda. Också öfversättandet är mig en vämjelse, sedan den gudsförgätne Mohnike hoptals för till torgs sitt träaktiga öfversättnings-fuskverk. — Tegnér upplefver, i alla händelser, genom honom den glädjen att se att hans original är hundra gånger bättre än öfversättningen, om han nu kan vara betjänt att uppträda för den tyska publiken i denna styfstärkta linneklädnad. Ha vi ej nog pengar att lefva i främmande land så kunna vi räkna på gästfritt mottagande på Massel eller hos Schillers dotter.

En härlig trädgård, som den Radziwillska förra året, vore äfven angenämt för litterära underhandlingar — jag vill göra mitt bästa att förmedla en möjligast lugn sammanvaro, sedan kan Ni ju om möjligt se Er ikring vidare. Om Ni kunde besöka Schelling, som nu synes fått fast fot i München — — Väl kan jag förstå att längtan efter vårt Tyskland griper Er, då Ni här var så väl mottagen och rättvist uppskattad.

Edra minnen från Italien skulle Ni låta trycka först, har inte Nicander också samlat sådana, och kanske kommer före Er med sina? Men allt som är originellt, föråldras icke. Ert uppehåll i Nürnberg skulle Ni strax begagna för Svea — det var så skönt och lärorikt, och kommer att bli omtyckt nu. Gud styrke nu Er hälsa och isynnerhet Edra ögon, som väl landtvistelsen gjort. — I detta ögonblick är mitt staffli mera tilldragande för mig än mitt skrifbord — jag har flera nästan fulländade arbeten att genomgå och detta arbete ägnar sig bäst för de kortare dagarna. Nyligen sände jag Morgenblatt en liten uppsats sammandragen ur Stockholmstidningen och ur Mallas bref, beträffande Bellmans byst och firandet på djurgården; jag vet icke om dessa herrar låta den in-

flyta, äfven en notis om den stora Porfyr-vasen och Carl XII:s vagga bifogade jag, att tryckas som anonym korrespondensunderrättelse. Har Ni läst min beskrifning om utställningen i Kunstblatt? Jag skulle vilja höra Ert omdöme om hur jag föreställde mig Mignons bild. Hur svåra sådana beskrifningar äro, förstår Ni väl, också har jag ej för afsikt att framdeles plåga mig därmed, endast därför att konstnärerna skrika erbarmligt om dåliga recensioner af sådana som ej ha ett begrepp om målning, så bjuder mig detta att öfvertaga besväret, och så gör jag dock, begripligtvis, ej alla i lag.

Ja visserligen gör Ni rätt att aftrycka Goethes sköna ord: heliga poesi o. s. v. — detta måste tränga igenom allting, förklara oss allt, på det att lifvet, genom alla sina många jordiska omsorger, ej skall bli färglöst för våra blickar, så länge vi måste vandra här. Den goda Bardeleben, som Ni känner, tyckte nyligen, då hon hade läst Bonstettens bref till Fredrika Brun: att »jag förtjänar väl hellre en sådan vän», jag kunde endast svara, att jag var nöjd med mina, men att det hör till de stora sorgerna i mitt lif, att de som älska och förstå mig äro så långt borta från mig, sådana vänner ha förstört min smak för det vanliga medelgoda, och jag pliktar för min känsliga smak utan att därför ha lust bättra mig häri. Äfven den som är långt borta lefver med oss, om vi ha kraft och vilja att fasthålla honom.

Lef nu väl bäste vän, och låt mig snart höra om ny lycka som af hela sin själ delas af Er väninna

Amalia v. Helvig.

Jag gör Er uppmärksam på ett intressant, år 1826 tryckt, arbete af Wilhelm Humboldt öfver en i dikten Mahabharata bekant episod under namnet Bhagawad-

Gita som förelästs här i Vetenskapsakademien; det innehåller mycket nytt om indisk filosofi och religionslära. Om Ni vill kan jag kanske skaffa Er häftet.

Hofrådinnan Herz hälsar Er vänskapligast, ännu håller hon sig kraftig. Den arme Schleiermacher har förlorat sin ende lille son, 7—8 år gammal, hans bästa lefnadsfröjd, i skarlakansfeber och — själf hållit liktalet — är det icke nästan för mycket?

*

Berlin den 24 Januari 1830.

Jag kan icke neka mig att skrifva några ord till Er, värderade vän, då just ett paket till de Rons afgår. Det ängslar mig att ej ha hört från Er något, ty så som jag vid Er första förlust fällt varma tårar, längtar jag förnimma om och huru Ni gläder Er åt att hålla ett kärt barn i fadersarmarna.

Vännerna äro också alltför tröga; från Malla har jag ej hört på länge, likaså från Marianne; Geijer skref till mig nyligen varmt och kärt, men inte ett ord om de öfriga vännerna. Grefve Wrangel har nu rest och visste inte något med hänsyn till Er; då måste Ni själf taga pennan och befria mig från denna oro. Sänd brefvet till min syster, som kan låta befordra det genom legationen.

Gud låte oss glada och så obekymrade som möjligt, få upplefva att en gång åter få vara tillsammans en liten tid. Ni kan ej tänka Er hur mycket jag önskar det, då det nu engång är mig omöjligt att umgås vänskapligt och förtroendefullt med människor som hvarken äro verkligen kloka eller verkligen goda. Det är som såge jag i vår litteraturs trädgård endast smutsiga, krälande

djur krypa ikring — utom halmgubbar och fågelskrämmor som äro utplanterade här och där till allmän skräck och varning.

Nyligen har jag för Er skull erfarit en verklig sorg. Ni vet väl redan att Platen mycket orättvist farit fram mot Immermann — ännu har jag ej läst hans Oedipp; härpå har inte endast denne svarat, utan äfven Heine, som riktigt grundligt lär ha trampat Platen i smutsen i 3:e bandet af sina resebilder. Ni har redan i Svea dömt mycket riktigt öfver honom (Heine), endast att Ni, liksom man tyvärr här i landet äfven gör, sätter hans naturgåfvor för högt, dock det kommer icke att vilseleda Er i Ert omdöme om hans inre, djupa gemenhet, som redan i första delen så fräckt inställer sig, bredvid tyvärr mycket skönt, så som t. ex. orden öfver Napoleon. — Hvad han sagt om Platen läste jag ej själf — en fru som Ni väl känner igen, sade att han är rackaren som flår aset (Platen) — en last hvarom Platen själf i en af sina dikter talat, lär Heine nu kasta honom rakt i ansiktet — hur afskyvärdt! — Men är det ej också förskräckligt att denne Platen, i det eviga Roma — af alla ställen det, där himlen synes stå jorden närmare i denna torra värld, — inte kan skrifva och dikta annat än denna polemik och skräfla att han är en skald. Han, som Gud dock ännu ej visat den nåden att kunna glömma och öfvervinna det onda vid naturens och skönhetens bröst.

Jag är verkligen bedröfvad att detta romantiska slödder nu efter sin lust kastar sig öfver nästan den ende gode poeten och drar ned honom till sig i de gemena tvisternas pöl —. Ni käre vän, långt från denna Narrteater, skulle uppenbara Er för Platen som en engel med brinnande svärd — och med elden af Er vänskap-

liga vrede bränna ren hans själ och klara den från detta vanhelgande.

Det blir så när männen vid sin utveckling försumma kvinnorna, — om Platen hade en enda trogen väninna — hon skulle ej ha tålt att han gaf efter för sin onda dämon. — Redan för länge sedan har Ni insett hur torr, ofruktbar och i sanning förstörande denna eländiga polemik och detta vitsjagande är — hur värdiga äro ej däremot Edra recensioner, alldeles som de böra vara — lärdom, bevis på en högre kallelse, som endast den har hvilken dömmer som ödet och visheten — fri från vrede och högmod. Hvad skall bli af vår litteratur om Heine blir berömd och läst, och Platens bildning endast desto grundligare fördärfvar honom, då den inte skyddar honom för det onda. Han skall vara fattig och erhålla en pension som skald, af konungen af Bayern — menar han att på detta sätt försäkra sig om skaldetiteln? Vill han ställa till oväsen? — detta borde muserna varna honom för. Skaffa råd i detta elände, ty endast Er, långt fjärran ifrån, vill och kan han höra. Ni är för honom en Deus ex Machina som ur de gråa molnen så mycket ofelbarare förkunnar sitt orakel, som han förblir främmande för den scen där dessa onda andar tumla sig.

Hvad mig beträffar, så lefver jag här hällre i djup ensamhet än med det hjärtlösa patrask som här gärna skulle vilja föreställa något, utan att det har någon förmåga därtill. — Sade jag något i mitt sista bref om den »Musen-Almanach» som Wendt i Leipzig gifvit ut? Chamisso's bidrag och Scheffer »Brevier eines Laien» komma säkerligen att tilltala Er — ja jag vågar väl säga gripa Er. En andra »Musen-Almanach» utgifven här af Stiegler är svagare och har ännu inte kommit i

min hand — skada att de bästa så sällan förena sig att gemensamt åstadkomma något. Allt är styckeverk härnere.

I sanning löjligt måste det förekomma Er att först nu den andra afdelningen af Lycks. Ö skall tryckas i Morgenblatt — en verklig kabal har spjärnat däremot. G. Schwab skrifver slutligen att han måste foga sig i den enträgna uppfordringen att något förkorta den — hvad han där kan förkorta begriper jag ej; dock har detta alldeles fördärfvat nöjet af Morgenblatt för mig — och jag skulle skrifva till Cotta att ej mera räkna på mig, om icke detta blad vore det enda som är rättskaffens — men jag kämpar alltid med harm mot tusen chikaner som Cotta måste tillåta, då han, vid sina europeiska affärer och spekulationer, icke kan bekymra sig om detaljer. Såvida G. Schwab inte skär bort mitt verks c o d a, så hoppas jag att Ni skall finna mitt omdöme opartiskt och icke ovärdigt Ert sträfvande, de undersköna dikterna i andra delen ha ofta rört mig till tårar. Men hur ser publiken ut — den slukar i sig halm och hö och har icke mer någon själisk g o m, utan endast ett stort begärligt gap. Så kan en Md:lle Sonntag[1] i månader sysselsätta tidskrifter, tidningar och läsare — ingen vill numera t ä n k a för att njuta, allt skall bjudas direkt för munnen att nedsväljas mellan sömn och vaka. Därför har musiken fått en så oerhörd och onaturlig öfvervikt — där behöfva människorna e j h a n å g r a t a n k a r a l l s, utan endast oklara känslor och rörelser — därför är den dem kärast. Den förgångna stora tiden har utmattat dem, den närvarande miserabla bringar mattigheten till sin höjd — man kunde säga och skrifva mycket härom — många skulle finna det sant och suckande instämma däri, men det onda måste

[1] Operasångerskan Henriette Sontag.

bli angripet uppifrån, och just där är narrspelet upphängdt som förser hela världen med exempel. Hur det skulle glädja mig att tala grundligt med Er om allt detta.

Då Ni älskar Nürnberg så mycket, måste jag göra Er uppmärksam på ett litet verk: Norica eller Nürnbergernoveller från 16 århundradet af Hagen u. Rentlein bei Max Joseph. Ni kommer där att återfinna alla konstverk Ni såg där och en vacker, klar stil som kan bringa dessa 2 små band i hvarje hand. Prinsessan Wilhelm har äfven tyckt om det. Låt öfversätta det, om Ni inte har tid själf, en så sund föda vore bra för Edra Uppsaliensare. Brådska och störningar kommo mig att ändra stilen[1], och det återstår mig endast tid att ännu en gång lägga Er på hjärtat käre Atterbom, att snarast möjligt befria mig från ovissheten huru det är hos Er, något som Ni säkert gärna gör, om Ni tror min försäkran, att ingen kan deltaga trognare för Er lycka än jag gör.

Hälsa till vännerna på det bästa, skicka Ert bref snarast möjligt till de Rons och glöm ej något som kan förskaffa mig en klar bild af Er ställning och stämning.

Med oföränderlig vänskap
Amalia v. Helvig f. v. Imhoff.

*

[1] Syftar på att Amalia som alltid skref till Atterbom med vår vanliga skrifstil i tankspriddhet skrifvit en del med tysk stil.

Berlin den 14 April 1830.

Med samma deltagande som alltid har jag erhållit de blad som Ni anförtrott vår väninna Groen att ombesörja, och som skulle vara början på ett bref, hvars slut jag tills nu förgäfves väntat på och endast därför dröjt med mitt svar, för att uttömmande kunna besvara allt hvad Er vänskap sade mig med pennan.

För visso kallar mig mitt hjärta, mer än Ni väl kan tänka, till Sverge, hvarthän just dessa sistförflutna dagarnas vemodsfulla minnen försatt mig. Men just denna sommar binder mig på det strängaste, i det att icke allenast ett sista försök af Helvig just denna tid skall äga rum, för att försöka göra vårt närvarande läge drägligare, våra barns framtid något säkrare — utan äfven Bror, efter många hinder, äntligen synes vunnit kraft och mod att bestå den examen, hvilken här göres sur äfven för de unga militärerna. Jag var så lycklig att vinna hans nya öfverstes intresse för honom, och efter den i Maj inträffande första, skall äfven den andra definitiva Officersexamen följaktligen bli under loppet af sommaren, då genom frihet från tjänsten hans studier komma att underlättas för honom.

Den unge mannen är god, men som rest efter fordna sjukdomar kvarstår en viss viljesvaghet och däraf kommande misströstan, hvarför han städse måste uppmuntras, uppeldas, och framför allt stödjas af kärlek och deltagande —. Rör jag mig från stället, så står han i en ödemark här, och ett misslyckande af den ofvan omnämda planen drar med sig en oafvislig följd för hela hans lif —. Men han börjar tillvaron, hvilken jag hvarje stund är beredd att lämna, då måste jag väl med glädje ägna denna korta tid åt det högre

intresset af hans öde. Om han hade en bror — vågade jag räkna på att hans far visade honom om också endast det helt vanliga mänskliga intresse, som hvar och en af mina vänner är hågad skänka honom — men jag måste ersätta honom allt och klagar vid Gud icke däröfver, så länge jag kan läsa i hans själ, öppna hans hjärta, ge honom mod och tröst. Äfven Dora står på en punkt i undervisningen som man inte utan skada afbryter och den omständigheten, att hon är mycket stor för sin ålder, gör att jag fruktar dubbelt att just nu skicka henne till ett främmande ställe, hvarest hvar och en skulle se i henne den nästan fullvuxna flickan och behandla henne som en sådan, då hon ännu en god tid måste förbli ett barn.

Foga härtill, käre vän, att förhållandena som jag lefver i, slutligen segrat öfver mitt mod och min annars starka hälsa och bringat mig nästan till grafvens rand —. Förra våren hotade en tärande feber att äntligen befria mig — för barnens skull samlade jag ännu engång mina sista krafter och flyktade, trots de största svårigheter, till min Louise, hvarest ro och den ömmaste omsorg, tillika med landtluft och diet, återställde mig oväntadt snart. Sedan 8 månader dricker jag nu åsnemjölk och denna lätta, milda näring synes ha inverkat fördelaktigt på hela min organism — jag skulle nästan vara böjd för att tro, att detta goda djurs saliga lugn, som man med orätt kallar dumhet, har meddelat sig åt mitt nervsystem, ty jag fördrager verkligen med samma filosofi som min åsninna, flera saker som annars bruka såra och oroa mig — kanske vågar jag äfven tillskrifva det den stämning, som stannar hos oss, då vi sett döden fast i ögonen — Gud vare lofvad öfver allt, att det är så. Kastar icke något oväntadt ondt mig tillbaka, så kan

jag snarare hoppas bli friskare nästa år än detta, och öfverhufvud kommer det ju vid en resa till Sverge endast an på att jag lugnt sätter mig i vagnen, och att en annan kan öfvertaga rese-affärerna, hvilket ju lätt skulle kunna foga sig så. Men nu gäller det att jag får träffa Er, käre vän, och tala vid Er om mycket, hvarvid det uppenbarligen blefve mera ostördt för Er och för mig om Ni kom hit ut, och därtill är redan utväg funnen. Jag mottog nämligen för få dagar sedan erbjudande från Generalkonsul Lundblad, att låta Er medfölja alldeles fritt från Stockholm till Berlin, dit han tänker återvända från Sverge i medio af Maj — han kommer själf till Uppsala hvilket han ber mig säga Er på det att Ni strax skall kunna öfverlägga med honom. Här kommer Brandel att låta Er flytta in i de rum Lundblad äfven hade och detta så mycket lättare då han troligen är borta hela sommaren —. Hos oss äter Ni, om Ni inte har bättre, ty vi lefva mycket enkelt i denna punkt. Den goda Groeben bor så att jag kan se hennes hus — bekanta kommer det inte att felas Er; vid denna plan ser jag nästan inga utgifter för Er, än de som Ni också i Uppsala har för frukost och Edra kläder. Er fru bor på landet med sin lilla, och till Ni reser tillbaka skall nog bli råd, då Ni endast på denna punkt behöfver använda Er vanliga inkomst. Besinna Er ej länge, min bäste Atterbom — så bekvämt kommer det inte snart igen —. Prins Oskar är ju mycket nådig mot Er, anhåll ögonblickligen om ledighet, det kommer ej att förvägras Er. Här kunde Ni genast förkorta Er Lycksalighets-ö och med detsamma öfversätta det som beträffar dialogen, jag vill försöka öfversätta verserna, och om det blir väl placeradt delar jag af hjärtat honoraret med Er, så kunde det komma ut nästan

tidigare här än i Sverge. Alldeles i närheten af oss är Thiergarten — i en skön, stor trädgård bredvid vår bostad, tillhörig prins Wilhelm, kan man äfven promenera och öfverlägga om allehanda saker. Äfven j a g vill begagna mig af E r, mitt arbete öfver Sverge ligger där i concept, och det felas mig någon som likt Er förenar smak och intresse — åtskilligt, isynnerhet angående Uppsala, som fallit mig ur minnet, kan Ni säga mig, i korthet, bådas våra arbeten passa så väl till hvarandra, hvar och en af oss kan vänta sig fördel af den andra, äfven om vänskapen därvid ej alls tages med i räkningen. Ni själf kommer säkerligen att uppfriska Er i många hänseenden. Vårt sköna nya Museum som jag denna morgon, för första gången, just står på språng att besöka, musik, lärda män i öfverflöd, och i fall Ni sparat pengar här och har tid därtill ännu en utflykt till Dresden, dit man nu kommer på 24 timmar — allt detta skall Ni taga i betraktande och betänka att lifvet är kort och omständigheterna växlande —. Jag har så stora skäl för att om möjligt närma mig södern, då mina respirationsorgan på det kännbaraste lida af kylan, att jag nästan kämpar om lifvet i det jag söker medel att lösrycka mig härifrån — Gör Ni nu resan hit h e l t o c h h å l l e t för intet, lefver Ni här så godt som för intet, så kunde Ni ju senare använda mer på att återse södern och, ifall jag då lefver, gåfves det då en ännu skönare mötesplats. — Lundblad sade mig helt enkelt att han reste på regeringens bekostnad, och alltså mycket lättare kunde betala för Er, han kommer att upprepa det och det vore en a l l d e l e s f a l s k delikatess ifall Ni ej begagnar Er af en fördel som ej skadar någon, då desamma hästarna draga Er med Lundblad, och ej ökar hans reseräkning mera än aldrahögst några thaler för räkningarna på gäst-

gifvaregårdarna. Tvifla ej ett ögonblick på att Brandel med nöje ger Er husrum, gjorde han det icke, så gifs det i mitt hem ett medel att bereda Er sofplats och rum där Ni kunde arbeta. Besinna Er icke ett ögonblick efter mottagandet af dessa blad, på det att Ni säkert får permission och tid att göra några förberedelser. Medtag vackert det nyaste som kommit ut hos Er, Nicanders nyaste saker äro mig ännu obekanta — Ni kunde på samma gång använda Er härvaro till att anknyta en förbindelse med Cotta och Brockhaus, hvarigenom Ni försäkrade Er en årlig revenue med liten möda. —

Jag säger Er intet om min glädje, ty jag ville se Er besluta Er för egen fördels skull — men hur mycket jag själf önskar Er närvaro kan Ni endast begripa då jag tillstår för Er att mitt i Sverge på många sätt upprörda sinne så att säga låst igen om sig, och utan vidare pröfvande uppgifvit att ersätta de vänner jag där vann och lämnade —. Jag var för gammal att börja än en gång och själ och hjärta för mycket fyllda af de älskade bilderna, för att se mig om efter nya. Jag lefver vänskapligt med många, men endast i det förhållande att jag kan glädja mig vara dem till nytta. Växelumgänge och innerlig förståelse har jag sedan Uppsala icke mera känt upplyftande och fullt.

Nu vill jag sluta — och endast be till Gud hela tiden att han hjälper Er öfvervinna de små hindren, då enligt mina åsikter, de stora äro häfda. Säkerligen hjälper Er den kära präktiga makan själf öfver en skilsmässa af några få månader, som hon äfven kan tillbringa angenämt i stilla landtlif med den kära lilla dottern.

Förundra Er icke om Marianne skickar Er ett 2:dra bref — jag innesluter det till henne om detta skulle gå förloradt. Lef emellertid väl, bäste Atterbom, och låt

mig hoppas att jag snart muntligt kan försäkra Er om det trogna deltagande hvarmed jag alltid förblir Er trogna väninna

Amalia Helvig.

*

Berlin den 17 Oktober 1830.
½ 7 på aftonen.

Sedan en timma återkommen från konstutställningens salar, uttröttad efter beskådandet och de mångfaldiga intrycken af olika, ja ofta heterogen beskaffenhet, griper jag som vederkvickelse efter min penna, sedan jag uppsökt min bädd, som den bästa hviloplats, och värmt mig däri samt restaurerat mig med åsnemjölk. Af allt detta ser Ni utan många ord, att Ni har att göra med en korrespondent, hvilken måste uppehålla sitt lif med allehanda konstgrepp på det att de, nästan från kroppen helt frigjorda lifsandarna icke oförmodadt må ta en annan väg och kvarlämna sin obekväma ledsagarinna, den med deras hjälp kringvandrande personen, som ett sönderbrutet nötskal.

Min hälsa har verkligen sedan någon tid på ett iögonfallande sätt lidit, genom alla möjliga negativa inverkande omständigheter, och isynnerhet har denna sommar, då jag måste undvara den rena upplifvande luften från landet och höjderna, ökat såväl känsligheten som svagheten i mina lungor —. Så mycket smärtsammare måste då tillintetgörandet af ett hopp vara, som jag icke kan uppskjuta längre, utan att frukta, att jag alldeles måste afstå därifrån.

Så som det blef måste man visserligen finna sig däri, men jag måste dock tillstå, käre vän, att det mycket berodde på Er; ty om Ni tidigare skrifvit till Beskow

och meddelat honom så mycket om Lundblads löfte, att han kunde tagit fasta på denne och hans parole d'honneur, så hade det kunnat blifvit annorlunda. — På hans delicatesse skall Ni aldrig räkna, men väl, äfven framdeles, på hans — vagn, ty det sker denne herre alltför mycken ära, om han en gång kan få visa Er en tjänst, därför gör man orätt att vara alltför ängslig. Emellertid tillbringade Ni sommaren i landtlig stillhet, kanske hälsosammare, tillsammans med Er kära lilla fru, under det att jag arbetade, i den smärtsammaste känsla af andlig ensamhet, i 2 oss närliggande sköna trädgårdar. — Det gifs tider, då de illusioner vi gjort oss öfver människor och förhållanden, skingras som dimma för morgonfläkten af bestämda fakta och ännu mera genom vårt förnufts skarpa pröfning — och då är det svårt att utan bitterhet skilja sig från så kära villfarelser. Dessa inre, helt allena med mig själf genomkämpade strider, hafva nog äfven sin del i min sjuklighet —. Lycklig — hade jag väl blifvit nästan hundra år gammal — men det blefve dock säkerligen ganska tråkigt både för en själf och för andra.

Edra litterära planer ha mitt fulla bifall, såväl för det som Ni af egna verk vill skänka oss som med hänseende till det allmänt nyttiga företaget: att förläna kritiken en allvarligare, tillförlitligare karaktär. Kanske förmår Ni själf härigenom att verka på Tyskland, hvarest det i detta hänseende ser beklagligt ut — väl har Ni rätt: att fransoser och engelsmän, i synnerhet de sistnämda, verkligt sedligt sköta sitt ämbete som kritici; men där skrifva endast stadgade män, här i landet studenter och malcontenta skriftställare, som låta de andra umgälla, att de själfva ej kunna frambringa något som har form och färg — penningspekulation och slentrian drar ner i dyn.

Så t. ex. måste jag till min stora förtret öfver 2 år se fortsättningen af min uppsats öfver Er Lycks. ö ännu otryckt och alla bref till Cotta äro förgäfves, till och med hänvändelsen till hans älskvärda fru; emedan han öfverlämnat det hela till personer som framdeles väl endast låta sin clique komma fram — jag erhöll redan tidigare ett bref från G. Schwab, som skref att han var anmodad förkorta min uppsats. Då jag nu emellertid bifogat 8 dikter (bland andra koralen, och den i gammal folkviseton diktade sången af den gamle) så kan Ni föreställa Er hur mycket som återstår för sammanhanget och slutkritiken då det ungefär skulle sträcka sig öfver 18 sidor. På senare bref, som jag för att äntligen få slut på saken, skref — väntar jag sedan 3 månader svar — hvarför jag äfven af ren känsla för det passande tar afsked af Morgenblatt, ty man kan dock ej hålla till godo med allt. Då jag endast afvaktade den omnämda andra delen, så har för visso Herr Neus[1] vunnit på oss, men utan att skada den goda saken, om han inte gör det bättre än i de prof jag sett, hvilka t. ex. ännu ej innehåller någon dikt. Knappast torde han ha begåfning nog att förkorta, och förblir dikten i sin ursprungliga längd, så kan jag lofva att i denna hyperprosaiska och politiska tid, ingen läser den. Jag däremot, ville göra Er bekant och därför låta aflägsna allt som försvagade intresset för det myckna sköna och förträffliga.

[1] H. Neus, öfversatte sedermera »Lycksalighetens Ö» på tyska. »Die Insel der Glückseligkeit, Sagenspiel in fünf Abenteuren von D. A. Atterbom. Aus dem schwedischen übersetzt von H. Neus», Leipzig. F. A. Brockhaus, 1833.

Den 20 Oktober.

Just nu erhöll jag ett bref från Fru v. Cotta att de tre regenterna af Morgenblatt ånyo lofvat att trycka min slut-uppsats, men hon syntes själf tvifla på allvaret hos dessa herrar och jag kommer mer att förundra mig öfver om jag får se det i Morgenblatt än om det uteblir. Här innesluter jag föröfrigt ett prof hur H. Neus fattar det och medskickar det tillfälligtvis af mig äfven öfversatta stället till jämförelse — vi vänta honom föröfrigt på lyrikens hala mark — Astolfs dröm har han öfversatt helt vackert likaså densammas samtal med Zephyr; det är allt af prof jag sett. Huru det efter de prof på öfversättning som jag aflagt är möjligt för dessa herrar att kunna hålla till godo med sådana entreprenörer, är mig verkligen en gåta, men mig felas en varm och själf begåfvad domare, sådan som Frithiofs saga glänsande funnit i England. I min ungdom var jag stolt och som äldre aldrig påträngande — då förvärfvar man sig inga recensenter, då utomdess de tyska äro dumma nog att förfölja de skrifvande kvinnorna, som om det inte gafs helt andra saker att anmärka på vårt kön än att en af de hundra »die Feder braucht statt sich mit Federn zu schmücken».

Så fint och äfven vänligt som Ni uppfattat Euphrosyne, har ännu ingen tysk författarinna, och dessa förekomma ej mycket ofta, blifvit af en tysk författare bjuden handen till säte på parnassen. Sådant beskydd underkastar sig hvarje kvinna med glädje.

En stor glädje vederfors mig genom besöket af min Louise, hvilken bodde hos mig från den 26 Augusti till 7 September, och som återkom, uppfriskad och stärkt, från Nordeney med de sina. Hennes 2:dre son, ett

bildskönt barn har fått det Imhoffska arfvegodset den ädla kärleken till konsten, från sin mor och tecknar hvad han ser med lika mycken sanning som naivitet i uppfattningen. Gärna skulle jag vilja se detta barn, som inom en viss begränsning helt och hållet antyder konstnärssinnet i sina lyckligaste betingelser, växa upp. Kloch tänker på att skicka gossarna till Berlin, och har mycket samvetsgrant besökt alla skolor o. s. v. i detta syfte, men har för mycket systematiska griller i hufvudet något som endast erfarenheten kan undanrödja. — Då Ni själf är far, kan man väl nu berätta om barnen, för hvilka Ert sinne förut var tillslutet. Gud bevare åt Er den hulda lilla flickan!

Då Baron Schwerin är här, skall jag försöka att han medtager Humboldts indiska bref åt Er — vänd Er till Brinkman för att få paketet — jag var sjuk då Rosenblad reste, annars kunde han ha tagit det med.

Tieck har i Urania en historia om grekiska kejsaren, som visserligen kommer att inbringa honom mycket pengar, men omöjligt kan föröka hans ryktbarhet hos dem som inte blott på grund af hans namn berömma och skrika. Ni skall också läsa den och själf dömma.

Just nu är Fru Solger, jämte Fru v. Groeben på besök här hos Fru v. Bardeleben med sina båda äldsta döttrar, äfven målarinnan Fröken Seidler från Weimar hvilken Ni väl sett i Italien —. Hon studerar vår konstutställning, som nu detta år har mycket litet som är glädjande att uppvisa — så är människan — oförnöjsam, vill han alltid ha mer och mer. Den sköna Victoria från Albano är ofta och en gång mycket väl målad, och en krypt-kyrka i Subiaco, i hvilken jag äfven skulle vilja glida uppför trappstegen på knä — en så helig frid

hvilar öfver de skuggade ålderdomligt bemålade hvalfven — och öfver människorna därunder.

Jag lägger in bladet med verserna till godhetsfullt bedömmande — tyvärr förstå endast ett fåtal hvad som ligger i Er dikt och sålunda äro de endast fördärfvade för ett f å t a l, — tänka, känna efteråt, fullfölja och förstå vilja icke läsarna — i Tyskland. Känner Ni Moores irländska sånger? Där är också tanken förmäld med vemodet — Moore måste tilltala Er mycket, utan att stöta som Byron. Gud välsigne Er. Kyss maka och barn i mitt namn. Alla vänner hälsa. Kom alltid ihåg Er väninna

Amalia v. Helvig.

*

Berlin den 3 December 1830.

Begagnande mig af Baron Schwerins afresa, hvilken är så vänlig och besvärar sig med att taga med ett paket, sänder jag Er, min vän, det Humboldtska verket hvilket en vän af mig, oriental till sitt yrke, har afstått till Er då det är en sorts handskrift.

Måtte dessa rader träffa Er glad och i lycklig verksamhet och äntligen skaffa mig svar på ett tidigare bref som jag skickat genom Marianne till Er. Äfven Malla erhöll på samma sätt ett bref och jag ser mig med ledsnad utan underrättelser från mina vänner i Uppsala, ehuru jag från min sida efter mina krafter befordrat den ömsesidiga meddelningen. För få dagar sedan reste en svensk härigenom, hvilken en olycklig skygghet afhöll från att besöka mig, då han ej ägde något rekommendationsbref. Baron Schwerin uppmuntrade honom förgäfves och det är dubbelt så ledsamt emedan han var orienterad i Uppsala — jag tror att han är bror till den

af Er i Breslau väl bekante Scheele (om han heter så) som just tillika med en annan svensk underofficer afgått till Finspång för att där förfärdiga järnkanoner, hvilkas uppfinnare bor i Wilhelmsstrasse N:o 71.

Att världen alltid är lika narraktig ser Ni däraf — skada att man på äldre dagar inte mer finner saken så skämtsam. Hvilka händelser upplefde vi ej de sistförflutna månaderna, och hvem kan säga hvar gränsen är satt för dessa rörelser?

Så skön som denna höst varit, har den dock ej gjort mig bättre. Stor retlighet i nerverna förbunden med svaghet förde mig hardt nära en nervfeber och mina nätter äro ännu omväxlande dåliga. En högst älskvärd ynglings död, hvilken var mig mycket tillgifven, och som blifvande bildhuggare vid endast 19 års ålder (ännu lycklig) dog hos sina föräldrar, har djupt uppskakat mig, såväl förut genom oro som nu genom själfva händelsen. — Carl Victor Meyer var skön som en engel — och jag tänker sedan dess, att hans förklarade drag måste på andra sidan möta mig först —. Ni har väl under tiden haft underrättelse om Goethes sjukdomsanfall, och gläder Er med oss alla att hans mäktiga natur segrade? — Hans sons död verkade väl ej djupt på honom, då han sagt till Kansler Müller: att han redan i andanom tog afsked af honom då han reste till Italien och icke hoppats se honom återvända därifrån. — Sedan slutet af Oktober har professorskan Solger med två döttrar, Fru von Groeben och Mdlle Seidler[1] från Weimar befunnit sig hos Fru v. Bardeleben på besök — hvilka samtliga tyckt mycket om Berlin. Lyckligtvis kom jag att tala med Mdlle Seidler om Er, och så erfor jag att densamma afskrifvit Edra tyska dikter i München, och lät henne heligt lofva att

[1] Målarinnan Louise Seidler.

låta göra en afskrift af dessa för Er. På detta sätt visar sig återigen mitt kön som det bevarande och uppehållande, under det att männen för hvilka Ni till stor del skrifvit dessa sköna dikter, prisgifvit dem åt förgängelsen. Lita på att Ni får allt som Seidler räddat, kanske ville Ni trycka det här, eller pryda en af de nya kalendrarna därmed. Öfver planen...... för det första....... Diktare slöja — att jag ingen sommar mera i........ men om jag kan komma dithän hvarest själarna....... är just den stora frågan. Många gånger tyckes det mig......... öfver de svåra månaderna fortsätta att utspinna, dock är jag besluten att skona mig, icke för min skull, men emedan så mångahanda saker äro förbundna med min tillvaro. Föröfrigt gifs det ingen människa som vore färdig till äfven det minsta offer för mig. Hvad Helvig gör af klassiskt objektiv själfviskhet, det gör Bror af subjektiv tanklöshet, naturligtvis känbarare för mitt hjärta, emedan han ofta ger anledning till att hoppas bättre af honom. Då är det ofta för mig som om jag måste se mig om i molnen efter den Deus ex Machina som skall lösa mig från alla dessa fjättrar —. Tänk dock vackert efter, om Ni skulle besöka Tyskland nästa vår — ty jag skulle i alla händelser börja min utflykt med Dresden — om jag då — ännu kan resa.

G. Schwab har skrifvit till mig, att den gamle Cotta och hans fru ha befallt att min slut-uppsats skall tryckas i Morgenblatt — han har genomsett det för att tryckas — men den unge Herr v. Cotta trycker icke! Kanske sänder jag till sist några rader på måfå till dessa herrar, sedan låter jag hela den smutsiga historien vara, som är mer än gemen.

Jag har så länge dröjt att skrifva till den käre vännen Geijer, just emedan jag sällan är så upplagd att

kunna ge honom ett angenämt intryck, och i brådskan nu kan jag det ännu mindre. Hälsa honom därför tusenfallt, och lofva honom ett bättre bref om gud vill i en bättre tid. Det är förskräckligt att jag ännu ej kan få den danska romanen — tyvärr är den dummaste af alla förnäma herrar här som dansk gesandt och i hela Berlin knappast 2 som kan läsa danska annat än med grammatika. — Hvad säger Ni om att i Paris en liknande professur som den i Uppsala projekterade är inrättad — om väl..... dikt...... är? — det engelska (Londoner) universitetet går dåligt...... hvarmed man ej kan lösa något patent. Skaffa Er genast...... Furst Püchler i hvilken sköna naturskildringar från England och Irland...... och mycket godt skämt öfver Berlin befinner sig. Goethe har......

Efterskrift.

Detta bref var det sista från Amalia till Atterbom. Tyvärr saknas slutet. Papperet har här på flera ställen alldeles förvittrat och fallit sönder. Genom att skrifva ut orden från de kvarvarande pappersbitarna, kan man något så när se litet hvarom brefvet handlade. Där större eller mindre delar bortfallit, utmärkes det genom prickar.

Den 17 December 1831 afled Amalia. Hon förmådde, troligen ej, under sista året, att meddela sig med de svenska vännerna. Äfven Geijer synes på nära ett år före hennes död ej mottagit något bref från henne.

— För den som intresserar sig för Amalia v. Helvig och gärna följer denna sällsynta kvinnas öden, bli säkerligen hennes bref till Atterbom af ganska stort intresse. I dessa bref framträder så oförställdt hennes rika känslolif och varma hjärta, hennes hjälpsamhet mot sina vänner, hennes storartade förmåga att offra sig — samt hennes reflektioner öfver lifvet och människorna, öfver litteratur m. m. sådant. — Det ligger en djup sanning i det yttrande af Atterbom om Amalia v. Helvig som förekommer i hans »Anmärkningar» till Dikt-cykeln »Amalia-minnen». Det lyder sålunda: »— Näppeligen har någonsin en Skaldinna, en Konstnärinna funnits hos hvilken det genialiska stått i så djup, så oskiljelig förbindelse med det moraliska. För en lefnadsställning, hvarifrån de flesta, i hennes belägenhet, skulle hafva lösryckt sig, att harmoniskt fullända ett fritt konstnärslif, blef hon derföre — i ordets fullständigaste mening — ett offer; och gick tidigt, att i en annan verld, bland det skönas urbilder, andas en lifsluft af mera ljus och värme.»

*

Personregister.

4/-

DUKE UNIVERSITY LIBRARIES
Bref till Atterbom; utg. af He
831.69 H485B
D902849784